

**ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ**

**ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΑΡΧΕΙΟΥ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ:
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ (1827-1833)**

Θεματικές ενότητες 1-21

**ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΘΗΝΑ 2007**

ISBN: 978-960-7897-52-7
COPYRIGHT 2007 Γενικό Επιτελείο Στρατού

ΠΡΟΣ : ΤΥΕΣ

ΚΟΙΝ. : ΓΕΣ/ΔΙΣ
ΤΥΕΣ/Γ' ΥΔΝΣΗ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ/5° Γρ.
Τηλ. 210 3221528
Φ. 205/13/715035
Σ. 1332
Αθήνα, 12 Νοε 2007
Συν. : Ένα (1) Σχέδιο Τόμου

Α Π Ο Φ Α Σ Η

Έγκριση τόμου «*Ευρετήριο Αρχείου Καποδιστριακής Περιόδου: Στρατιωτικά Τεκμήρια (1827-1833)*»

1. Έχοντας υπόψη τα:
 - α. ΕΕ 86-19/1998/ΓΕΣ
 - β. ΠαΔ 9-26/2000/ΓΕΣ
 - γ. ΠαΔ 05/2006/ΓΕΣ
 - δ. Φ. 205.04/1/ΦΕΕ/12 Νοε 2007/ΓΕΣ/ΔΙΣ

Α Π Ο Φ Α Σ Ι Ζ Ο Υ Μ Ε

την έγκριση έκδοσης του τόμου «*Ευρετήριο Αρχείου Καποδιστριακής Περιόδου: Στρατιωτικά Τεκμήρια (1827-1833)*» και εντελλόμεθα την εκτύπωσή του από το ΤΥΕΣ σε χίλια (1.000) αντίτυπα.

2. Την επίβλεψη για την έκδοση, ορθή εκτύπωση και διάθεση αναθέτουμε στη ΔΙΣ/ΓΕΣ.
3. Το κόστος της δαπάνης θα βαρύνει τον Π/Υ της ΔΙΣ/ΓΕΣ του έτους 2007.

Ακριβές Αντίγραφο

Αντγος Βασίλειος Ξ. Γωγουβίτης
Α'Υ/ΓΕΣ

Ταχχος Γεώργιος Τσουτσαίος
Δντής 5^{ου} Γραφείου

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Αντιστράτηγος Παν. Κωνσταντόπουλος
Αντιστράτηγος Παν. Ζάρας

ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Υποστράτηγος Νικ. Βορρές
Υποστράτηγος Γεωρ. Ευαγγελάτος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
5ου ΓΡΑΦΕΙΟΥ
(Συγγραφόμενης Ιστορίας) : Ταξίαρχος Γεωρ. Τσουτσαίος

ΑΝΑΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ-
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑΣΗ : ΝΙΚΟΛΑΟΣ Φ. ΤΟΜΠΡΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού (ΔΙΣ), επιστημονική υπηρεσία του Γενικού Επιτελείου Στρατού, ενεργώντας στο πλαίσιο της αποστολής της, έθεσε ως στόχο τη συγκέντρωση αξιόλογων ιστορικών τεκμηρίων τα οποία βρίσκονται στην κατοχή ιδιωτών, μεμονωμένα ή με τη μορφή συλλογών, με σκοπό την αξιοποίηση και εκμετάλλευσή τους. Η αναζήτηση αυτών των τεκμηρίων πραγματοποιήθηκε με ανακοινώσεις προς το ευρύ κοινό, που ανταποκρίθηκε πρόθυμα στην πρόσκληση της ΔΙΣ.

Στο πλαίσιο αυτό, η αείμνηστη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών Ελένη Κούκκου παρέδωσε στη ΔΙΣ, στις αρχές του 2004, ένα μεγάλο μέρος του προσωπικού της αρχείου που αναφέρεται στην περίοδο διακυβέρνησης της χώρας από τον Ιωάννη Καποδίστρια, αποτέλεσμα της πολυετούς και ενδελεχούς έρευνάς της για τη ζωή και το έργο του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας. Ο Ιωάννης Καποδίστριας, άνθρωπος με διορατικότητα και διοικητικές ικανότητες, όχι μόνο έθεσε τις βάσεις για την οργάνωση και τη λειτουργία του νεότερου ελληνικού κράτους, την επιβολή της τάξης και την αντιμετώπιση των εσωτερικών και εξωτερικών απειλών, αλλά ήταν και ο πρώτος που κατέβαλε σοβαρές προσπάθειες για τη συγκρότηση των ατάκτων στρατευμάτων σε οργανωμένο τακτικό στρατό στην Ελλάδα.

Η συλλογή περιλαμβάνει κυρίως φωτοαντίγραφα εγγράφων σχετικών με την ιστορία του ελληνικού στρατού κατά την περίοδο 1827-1833, τα οποία προέρχονται από κρατικά ή ιδιωτικά αρχεία στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Πρόκειται για 6.963 έγγραφα (17.319 φύλλα), που έχουν αρχειοθετηθεί σε 35 φακέλους και καλύπτουν 21 θεματικές ενότητες σχετικές με την οργάνωση και τη δράση του στρατού κατά την Καποδιστριακή περίοδο. Η αναλυτική καταγραφή, η ταξινόμηση και η αρχειοθέτηση του υλικού συμπληρώθηκε με επιστημονικό τρόπο στη ΔΙΣ και διήρκεσε για περίπου ενάμισι χρόνο (Ιούνιος 2004 έως Οκτώβριος 2005).

Το ευρετήριο του αρχείου αυτού, που περιλαμβάνεται στην παρούσα έκδοση, μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για τον ερευνητή, τον ιστορικό, τον φοιτητή αλλά και για κάθε ενδιαφερόμενο, που μελετά την ιστορία του ελληνικού στρατού. Το υλικό, στο σύνολό του είναι ήδη γνωστό στην επιστημονική κοινότητα και μεγάλο μέρος του είναι ήδη δημοσιευμένο, ωστόσο περιλαμβάνει και ορισμένα έγγραφα, που θα ήταν δυσεύρετα για τον μη εξειδικευμένο ερευνητή. Η συγκέντρωση, ευρετηρίαση και καταλογογράφηση των εγγράφων και η αρχειοθέτησή τους με τη μορφή που παρουσιάζεται στο παρόν ευρετήριο προσδίδουν ιδιαίτερη αξία σ' αυτό και το καθιστούν εύχρηστο για κάθε ερευνητή.

Ο διδάκτωρ της νεότερης ελληνικής ιστορίας κ. Νικόλαος Τόμπρος, που ανέλαβε την εργασία της σύνταξης του ευρετηρίου του αρχείου, προσέφερε σημαντικό έργο στην όλη προσπάθεια της ΔΙΣ και για το λόγο αυτό τον ευχαριστούμε θερμά.

Τέλος, η παρούσα έκδοση αφιερώνεται στη μνήμη της καθηγήτριας Ελένης Κούκκου, η οποία μάς προσέφερε το αρχείο αυτό, ανταποκρινόμενη στην πρόσκληση της ΔΙΣ.

Αντιστράτηγος Παναγιώτης Κωνσταντόπουλος
Διευθυντής ΔΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η απασχόλησή μου ως καθηγητή Πολιτικής Ιστορίας στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (Σ.Σ.Ε.) επηρέασε, όπως ήταν φυσικό, και τον ερευνητικό μου προσανατολισμό σε στρατιωτικά ιστορικά ζητήματα, πολλά από τα οποία αποκλειστικά επιδαψιλεύει στον ερευνητή η Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού (ΔΙΣ). Με την πρόθυμη και ενεργό συμπαράσταση του συναδέλφου κ. Β. Κωνσταντινόπουλου, ο οποίος είχε αναλάβει υπεύθυνος της έκδοσης και εν γένει αξιοποίησης του αρχείου των γερμανικών μονάδων κατοχής, άρχισα να ασχολούμαι με τα ιταλικά αρχεία και κυρίως με το καποδιστριακό αρχείο, που με ενέργειες του στρατηγού Χρ. Φωτόπουλου η αείμνηστη πλέον Ελένη Κούκκου εμπιστεύτηκε στη ΔΙΣ. Με τη συγκεκριμένη δωρεά αφενός καλύφθηκε ένα ερευνητικό κενό για την οργάνωση του ελληνικού στρατού από την Επανάσταση έως και τους καποδιστριακούς χρόνους και αφετέρου εμπλουτίστηκε η ΔΙΣ με σημαντικό αρχειακό υλικό από την εν λόγω περίοδο.

Η αναταξινόμηση, η περιγραφή και η καταμέτρηση των εγγράφων ξεκίνησε στις αρχές Ιουνίου του 2004 και συνεχίστηκε τμηματικά για ενάμιση περίπου χρόνο (Οκτώβριος 2005). Κατά την ταξινόμηση έγινε προσπάθεια, αφενός να ανασυγκροτηθεί το αρχείο σύμφωνα με τον τρόπο που είχαν οργανώσει τα τεκμήρια οι διάφοροι παραγωγοί τους, και αφετέρου να καταστεί το αποτέλεσμα της νέας ταξινόμησης λειτουργικό, ώστε να μην εμφανίζει δυσκολία στη χρήση. Την πρώτη ταξινόμηση του αρχειακού υλικού πραγματοποίησε η Ελένη Κούκκου, από την οποία είχαν προκύψει 37 θεματικές ενότητες σε ισάριθμους φακέλους και 288 υποφάκελοι. Ο γράφων ακολούθησε σε γενικές γραμμές τη θεματική ταξινόμηση που είχε κάνει στο αρχείο η Ελ. Κούκκου. Χρειαζόταν όμως μια ανασυγκρότηση των αρχειακών μονάδων και ένταξή τους σε ευρύτερες κατηγορίες με βάση τα χαρακτηριστικά του περιεχομένου τους. Από τις ανωτέρω ενέργειες δημιουργήθηκαν 21 θεματικές ενότητες οι οποίες περιλαμβάνονται σε 35 φακέλους (264 υποφάκελοι). Για να μη διασπαστούν οι ενότητες αυτές η αρίθμηση έγινε, όχι σύμφωνα με το σύνολο των φακέλων, αλλά με το σύνολο των ενότητων (1-21). Οι φάκελοι αριθμήθηκαν με αραβικούς αριθμούς, όταν αποτελούσαν συγχρόνως και μια θεματική ενότητα (1, 2, 3, ... 21), ενώ όταν περισσότεροι του ενός φάκελοι απάρτιζαν μια θεματική ενότητα χρησιμοποιήθηκαν και ελληνικοί χαρακτήρες (17α, 17β, 17γ, 17δ). Στη διάρκεια της ταξινόμησης καταμετρήθηκαν όχι μόνο τα έγγραφα, αλλά και τα φύλλα που το αρχείο περιείχε. Προέκυψε λοιπόν ένα σύνολο 6.963 εγγράφων ή 17.319 φύλλων. Παράλληλα με τις ανωτέρω εργασίες έγινε και η καταγραφή του υλικού, τα στοιχεία της οποίας θα χρησίμευαν στη σύνταξη του ευρετηρίου. Το αρχειακό υλικό σχεδόν στο σύνολό του εκτείνεται χρονικά μεταξύ των ετών 1827 και 1833, αν και αποσπασμα-

τικά συναντάμε έγγραφα προηγούμενων ή επόμενων ετών (1821, 1825-1826, 1842-1844, 1851, 1864, 1868, 1873). Η πρώτη φάση των ενεργειών ολοκληρώθηκε με την τοποθέτηση των θεματικών ενοτήτων -που είχαν δημιουργηθεί- σε νέους φακέλους και υποφακέλους, αναγράφοντας σ' αυτούς τον νέο τίτλο που προέκυψε από την ταξινόμηση. Ο τίτλος σε κάποιες περιπτώσεις δεν καλύπτει όλο το περιεχόμενο του φακέλου, δίνει όμως μια βασική εικόνα του.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η καταλογογράφηση του αρχειακού υλικού (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2006) αποτέλεσμα της οποίας ήταν η εκπόνηση του παρόντος συνοπτικού ευρετηρίου, στο οποίο καταγράφεται το περιεχόμενο των φακέλων (35) και υποφακέλων (264) του αρχείου αυτού, που τιτλοφορείται *Αρχείο Καποδιστριακής Περιόδου: Στρατιωτικά Τεκμήρια (1827-1833)*. Το εργαλείο έρευνας (ευρετήριο) ακολουθεί την ακόλουθη διάταξη. Καταχωρείται με έντονη γραμματοσειρά, πρώτα ο αριθμός του φακέλου, ύστερα το σύνολο των εγγράφων που ο φάκελος περιέχει, και τέλος -με πλάγια γράμματα- ο τίτλος του. Στη συνέχεια παραθέτονται οι υποφάκελοι, στους οποίους σημειώνονται ο αύξων αριθμός τους στο φάκελο, ο αριθμός των εγγράφων του υποφακέλου, ο τίτλος του (πλάγια γραφή) και η χρονική περίοδος που καλύπτουν τα έγγραφα. Σε κάθε υποφάκελο καταγράφονται επίσης και τα θέματα που τα έγγραφα καλύπτουν, ή σε κάποιες περιπτώσεις οι τίτλοι των εγγράφων. Όταν δεν παραθέτονται τα θέματα ενός υποφακέλου, αυτό σημαίνει πως ο τίτλος και μόνο είναι ενδεικτικός του περιεχομένου του. Προσπάθεια απόδοσης της περίληψης των εγγράφων κρίθηκε ανέφικτη λόγω του τεράστιου όγκου που διαθέτει το αρχείο (6.963).

Το παρόν ευρετήριο χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο παρουσιάζονται συνοπτικά οι ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν από τον Κυβερνήτη για την οργάνωση του στρατού κατά τα έτη 1828-1831. Η παράθεση των πληροφοριών αυτών κρίνεται αναγκαία, καθώς κατανοούνται καλύτερα γεγονότα, πρόσωπα και καταστάσεις που συναντά ο ερευνητής στα έγγραφα των φακέλων και των υποφακέλων του συγκεκριμένου αρχείου. Το δεύτερο μέρος αφορά αυτή καθ' αυτή την ευρετηρίαση, που ο γράφων πραγματοποίησε, και ελπίζει να αποτελέσει σημαντικό οδηγό στους ερευνητές και στους ιστορικούς που ασχολούνται με το στρατό στην καποδιστριακή περίοδο.

Ευελπιστώ πως με την αναταξινόμησή του αυτή το υλικό -λιγότερο ή περισσότερο γνωστό και σ' ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιημένο από ερευνητές παλαιότερα- μεταπλάσθηκε με τη μεθοδολογία της σύγχρονης αρχειονομίας σε πολύτιμη ιστορική πηγή. Προορισμός του ευρετηρίου είναι να καθοδηγήσει τον ερευνητή μέσα στο εν λόγω αρχείο (*Αρχείο Καποδιστριακής Περιόδου: Στρατιωτικά Τεκμήρια (1827-1833)*), να του προσφέρει μια πρώτη άμεση θεώρηση του περιεχομένου του και να τον υποβοηθήσει στην προσπέλαση του υλικού.

Ο υψηλός βαθμός πληρότητας του αρχείου και οι προσπάθειες για την ουσιαστική προσέγγιση του υλικού κατά την αναταξινόμηση μου γέννησαν την επιθυμία να προβώ μελλοντικά στη διπλωματική έκδοση των σημαντικότερων εγγράφων του αρχείου αυτού· ένα έργο αρκετά φιλόδοξο και προφανώς χρονοβόρο.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους ανθρώπους εκείνους που με βοήθησαν να υλοποιήσω το εν λόγω πόνημα. Αρχικά να ευχαριστήσω τον στρατηγό κ. Παναγιώτη Κωνσταντόπουλο, ο οποίος μου επέτρεψε να ταξινομήσω και να ευρετηριάσω το αρχειακό υλικό. Ευχαριστίες οφείλω και στους στρατηγούς κ. Σταύρο Δερματά και Γεώργιο Γραβάνη για τις διευκολύνσεις που μου παρείχαν στη διάρκεια των επισκέψεών μου στη Δ.Ι.Σ., όπως επίσης και σ' όλο το στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού για τη βοήθειά τους, την ευγένειά τους και την προθυμία τους στη διάρκεια της ταξινόμησης του αρχείου, ιδιαίτερα δε στην κ. Ρούλα Μπαλιτσάρη. Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω για τις υποδείξεις τους, τον στρατηγό κ. Χρήστο Φωτόπουλο και το συνάδελφο καθηγητή κ. Βασίλη Κωνσταντινόπουλο για την πολύπλευρη στήριξή του.

Αθήνα-Πάτρα, Οκτώβριος 2006
Νίκος Φ. Τόμπρος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	VII
Εισαγωγή	IX

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΠΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ (1828-1832)

Η οργάνωση των στρατιωτικών δυνάμεων επί Καποδίστρια	1
Τα περί διοίκησης	2
Από τα άτακτα σώματα στα <i>Ελαφρά Τάγματα</i>	4
Ο στρατιωτικός <i>Οργανισμός</i> (1828)	15
Πειθαρχικά μέτρα	16
Στρατιωτικοί βαθμοί και στρατολόγηση	19
Στρατιωτική εκπαίδευση	21
Πολεμικός εξοπλισμός και μισθοδοσία	23
Υγειονομική φροντίδα των στρατιωτών	28

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ: ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ (1827-1833)_ (Φωτοαντίγραφα)

Περιγραφή του Αρχείου	33
Τίτλοι φακέλων	36
Τίτλοι υποφακέλων	38
Συνοπτική παρουσίαση	47
Βιβλιογραφία-Πηγές	79
Ευρετήριο Ονομάτων	83

ΕΙΚΟΝΕΣ

1. Μάχη στο Μανιάκι (20 Μαΐου 1825)	XV
2. Ψυχαγωγία στρατιωτών κάτω από την Ακρόπολη (1828)	2

3.	Πολιορκία Μεσολογγίου (1826)	7
4.	Απελευθέρωση της Καλαμάτας (23 Μαρτίου 1821)	9
5.	Θεόδωρος Κολοτρώνης	12
6.	Σουλιώτης αγωνιστής	13
7.	Νικηταράς	15
8.	Ελληνικές ενδυμασίες	17
9.	Γρηγόριος Δικαίος ή Παπαφλέσσας	19
10.	Στρατιώτης Τακτικού Σώματος	20
11.	Παλαμήδι	21
12.	Οδυσσέας Ανδρούτσος	22
13.	Μάχη στα Δερβενάκια	25
14.	Χειρόγραφο με την υπογραφή του Θ. Κολοκοτρώνη	29
15.	Θεόδωρος Κολοκοτρώνης	34
16.	Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης	45
17.	Λιμποβίσι. Οικία Θ. Κολοκοτρώνη	50
18.	Μαντώ Μαυρογένους	54
19.	Αντώνιος Κριεζής	60
20.	Λόρδος Βύρων	66
21.	Μάρκος Μπότσαρης	71
22.	Δημήτριος Πλαπούτας	77
23.	Έγγραφο του Ιωάννη Καποδίστρια	78

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΠΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ (1828-1832)

Μάχη στο Μανιάκι (20 Μαΐου 1825)

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΕΠΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ (1828-1832)¹

Ο ενθουσιασμός του λαού για τον ερχομό του Καποδίστρια στον ελλαδικό χώρο αναμφισβήτητα ήταν μεγάλος (18.1.1828). Πριν όμως κοπάσουν οι πανηγυρικές εκδηλώσεις, ο Κυβερνήτης άρχισε να συνειδητοποιεί πως η κατάσταση που επικρατούσε ήταν περισσότερο απογοητευτική απ' όσο φανταζόταν. Λόγω της Επανάστασης η χώρα ήταν ερειπωμένη και ο λαός εξαθλιωμένος, ενώ οι θεσμοί που θεμελιώνουν μια ελεύθερη και ευνομούμενη Πολιτεία ήταν ανύπαρκτοι ή διαλυμένοι. Για να συγκροτήσει το Κράτος που οραματίστηκε, κατέβαλλε προσπάθειες σ' όλους τους τομείς, εγκαθιδρύοντας νέους πολιτικούς θεσμούς και νόμους, οι οποίοι θα προσδιόριζαν τις σχέσεις Κράτους-πολιτών και θα καθόριζαν τη λειτουργία του δημόσιου βίου της χώρας. Η υλοποίηση όμως του οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού του προγράμματος υπό το βάρος ενός αυστηρά συγκεντρωτικού κρατικού μηχανισμού σήμαινε στην ελληνική περίπτωση το ενδιαφέρον πρωτίστως για τις ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις². Ενδιαφέρον που αποτυπώνεται και στο ότι από τις πρώτες κιάλας ενέργειες που έκανε ο Καποδίστριας μετά την άφιξή του ήταν να ενισχύσει στρατιωτικά τα φρούρια της Κορίνθου, του Ναυπλίου και της Μονεμβασίας, σύμβολα της ελληνικής κυριαρχίας στην ανατολική Πελοπόννησο³. Παράλληλα ασχολήθηκε και με την οργάνωση του στρατού, αποσκοπώντας στη σταδιακή μετατροπή των υπαρχόντων ατάκτων σωμάτων σε τακτικά. Η ανασύνταξη όμως των επαναστατικών δυνάμεων, παρουσίαζε ιδιαίτερα προβλήματα σε θέματα ηγεσίας, οργάνωσης, εφοδιασμού και πειθαρχίας⁴.

Ο Κυβερνήτης χρειαζόταν έναν οργανωμένο και πειθαρχημένο τακτικό στρατό για διάφορους λόγους. Αφενός γιατί το μεγαλύτερο μέρος των εθνικών εδαφικών διεκδικήσεων κατεχόταν ακόμα από τους Οθωμανούς, οπότε τίθετο το ζήτημα της ανακατάληψής τους από τα ελληνικά στρατεύματα. Αφετέρου η εφαρμογή του κυβερνητικού προγράμματος χρειαζόταν μέσα επιβολής, τα οποία μπορούσε να του εξασφαλίσει ο στρατός. Σχετικά με τα εδάφη υπήρχαν ενδείξεις ότι στα υπό διαπραγμάτευση σύνορα του νέου κράτους θα περιλαμβάνονταν όλες εκείνες οι περιοχές που θα είχαν απελευθερωθεί από τους Έλληνες⁵.

Βάσει των προαναφερθέντων δεδομένων ο Καποδίστριας έπρεπε να επιλέξει για την οργάνωση των στρατευμάτων μεταξύ δύο λύσεων. Να διαλύσει τα άτακτα σώματα της επαναστατικής περιόδου (1821-1827) και να ενισχύσει ποιοτικά και ποσοτικά το *Τακτικό Σώμα* του

¹ Για πληρέστερη ενημέρωση της οργάνωσης του στρατού επί Καποδίστρια (1828-1832) ο αναγνώστης και ο ερευνητής μπορούν να ανατρέξουν στο βιβλίο του Γενικού Επιτελείου Στρατού/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, *Η Ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού Στρατού (1821-1954)*, Αθήνα 2005, σσ. 15-78.

² Στ. Παπαγεωργίου, *Το ελληνικό κράτος (1821-1900). Οδηγός αρχειακών πηγών της νεοελληνικής ιστορίας*, Αθήνα 1988, σσ. 70-71. J. Petrououlos, *Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο ελληνικό βασίλειο (1833-1843)*, Αθήνα 1997, σσ. 131-132.

³ Μ. Κυριακίδης, «Ο Ιωάννης Καποδίστριας και η οργάνωση του ελληνικού στρατού», *Επιστημονικά Δημοσιεύματα Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων*, τεύχ. 2, Αθήνα 2003, σ. 43.

⁴ Για τις ενέργειες του Ιωάννη Καποδίστρια μετά την άφιξή του στον ελλαδικό χώρο βλ. Ελ. Κούκκου, *Ιωάννης Καποδίστριας, ο άνθρωπος-ο αγωνιστής*, Αθήνα 1965.

⁵ Βλ. Ελ. Κούκκου, «Ενέργειες του Καποδίστρια για την απελευθέρωση της Στερεάς Ελλάδος», *Εταιρεία Βοιωτικών Μελετών*, τόμ. Α', τεύχ. Β', Αθήνα 1988, σσ. 739-771. Ελ. Κούκκου, «Οι αγώνες του Καποδίστρια για την επέκταση προς Β. των ελληνικών συνόρων», *Πρακτικά Β' Πανελληνίου επιστημονικού Συνεδρίου Κονίσης*, Αθήνα 1991.

Ch. Fabvier⁶, ή να εντάξει τους ατάκτους σε ημιτακτικούς σχηματισμούς, μετατρέποντάς τους βαθμιαία σε τακτικούς. Τελικά επέλεξε τη δεύτερη λύση, προσπαθώντας να ελαχιστοποιήσει τις οποιεσδήποτε κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες που θα επέφερε η διάλυση των ατάκτων⁷.

Ψυχαγωγία στρατιωτών κάτω από την Ακρόπολη (1828)

Τα περί διοίκησης

Το Σύνταγμα της Τροιζήνας (1827) με το φιλελεύθερο και πολυαρχικό πολίτευμα ήταν αδύνατον να εφαρμοστεί λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν. Ο Καποδίστριας έχοντας συνειδητοποιήσει πως η διατήρηση του Συντάγματος θα έφερνε εμπόδια στην κυβερνητική πολιτική του και θα δυσχέραινε τη δημιουργία κεντρικής εξουσίας, έπεισε τη Βουλή να ψηφίσει τον *Οργανισμό του Πανελληνίου* και στη συνέχεια να αυτοδιαλυθεί. Το *Πανελλήνιον* ήταν ένα εικοσιεπταμελές συμβουλευτικό σώμα, στο οποίο παραπέμπονταν κρατικές υποθέσεις για μελέτη και επεξεργασία ή για διεκπεραίωση. Για την καλύτερη λειτουργία του, το ανωτέρω σώμα διαιρέθηκε σε τρία τμήματα: στο *Οικονομίας*, στο *Εσωτερικών* και στο *Πολεμικό* (18.1.1828)⁸. Τα μέλη του τελευταίου τμήματος -Πέτρος Μαυρομιχάλης (Πρόεδρος), Κωνσταντίνος Ζωγράφος (Α΄ Γραμματέας), Χρήστος Κλονάρης (Β΄ Γραμματέας)- θα ασχολούνταν με *την ωπλισμένην δύναμιν ξηράς και θαλάσσης*⁹. Με κυβερνητικό επίσης διάγγελμα (20.1.1828) καλούνταν *άπαντες οι Πολεμικοί* να επιδείξουν υποταγή και αφοσίωση στους νόμους, με σκοπό να επικρατήσει ηρεμία και ευταξία στο εσωτερικό της χώρας και να αποκτήσει *το έθνος την εξωτερικήν υπόληψιν*¹⁰.

⁶ ΓΑΚ, *Γενικόν Φροντιστήριον*, φακ. 37.

⁷ Στ. Παπαγεωργίου, *Το ελληνικό κράτος*, ό.π., σσ. 82-83.

⁸ Σπ. Μπρέκης, *Ιστορία της νεωτέρας Ελλάδος (19^{ος} αιώνας)*, Αθήνα 1998, σσ. 96-97. Π. Πετρίδης, *Πολιτικοί και συνταγματικοί θεσμοί στη νεότερη Ελλάδα (1821-1843)*, Θεσσαλονίκη 1990, σσ. 122-123, 163.

⁹ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (25.1.1828), αριθ. 6.

¹⁰ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (25.1.1828), αριθ. 6.

Συγχρόνως συγκροτήθηκε και *Πολεμικόν Συμβούλιον* (23.1.1828) με αποστολή τη μελέτη των πολεμικών υποθέσεων και των στρατιωτικών ζητημάτων¹¹. Στο εξαμελές συμβούλιο πρόεδρος ορίστηκε ο Κυβερνήτης και μέλη οι εκάστοτε στρατιωτικοί αρχηγοί της *Ξηράς και της Θαλάσσης* και τρεις στρατηγοί¹². Η αρχική σύνθεση του σώματος -με μέλη τους Church και Cohran- δεν διατηρήθηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα, αφού σύντομα απομακρύνθηκε ο πρώτος από τη θέση του και παραιτήθηκε ο δεύτερος. Αργότερα ορίστηκαν ως μέλη του *Πολεμικού Συμβουλίου* οι Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, Χρήστος Φωτομάρας και Νότης Μπότσαρης (8.10.1828)¹³.

Η γνωμοδοτική εξουσία του *Πανελληνίου* περιορίστηκε ακόμα περισσότερο, όταν με απόφαση του Καποδίστρια ιδρύθηκαν τρεις ακόμα επιτροπές διοίκησης, με εξειδικευμένο έργο. Η μια από τις επιτροπές αφορούσε τα στρατιωτικά θέματα. Συγκεκριμένα δύο μήνες μετά τη δημιουργία του *Πολεμικού Τμήματος* (29.3.1828) συστάθηκε με σχετικό διάταγμα τριμελής επιτροπή με την επωνυμία *Γενικόν Φροντιστήριον*¹⁴. Σκοπός της επιτροπής ήταν να επαγρυπνή και να βεβαιώνει εκ συγκρίσεως, *coηtpler, την οικονομίαν και τους λογαριασμούς όλων των υπηρεσιών, όσαι ανάγονται εις τα του πολέμου*. Τα μέλη της επιτροπής -Βιάρος Καποδίστριας, Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος και Κωνσταντίνος Ζωγράφος- θα μεριμνούσαν για τα χερσαία στρατεύματα, το ναυτικό και το πολεμικό υλικό¹⁵. Τα δύο πρώτα μέλη είχαν τον οικονομικό έλεγχο όλων των πολεμικών υπηρεσιών του στρατού και του ναυτικού, ενώ ο Ζωγράφος ήταν υπεύθυνος για την τροφοδοσία, τα πολεμοφόδια και τις αποθήκες. Το *Γενικόν Φροντιστήριον* θα εφαρμόζε τις διαταγές Κυβέρνησης και *Πανελληνίου* και θα λογοδοτούσε στα αρμόδια όργανα, όταν χρειαζόταν. Υπό αυτή τη μορφή η επιτροπή διατηρήθηκε έως τον Αύγουστο του 1828, οπότε και διαχωρίστηκε σε δύο υπηρεσίες, των *Στρατιωτικών* και των *Ναυτικών* (20.8.1828)¹⁶. Επικεφαλής του πρώτου τμήματος -με τον τίτλο του *Επιμελητή των Στρατιωτικών-* τέθηκε ο Γάλλος Sauquet, ενώ του δεύτερου ο Βιάρος Καποδίστριας. Παραρτήματα της υπηρεσίας των *Στρατιωτικών* αποτέλεσαν το *Φροντιστήριον Στρατοπέδου Δυτικής Ελλάδος* και το *Φροντιστήριον Στρατοπέδου Ανατολικής Ελλάδος*, τα οποία διατηρούσαν αποθήκες στο Κανδύλι, στο Δραγαμέστο και στη μονή Φανερωμένης στη Σαλαμίνα. Η *Κεντρική Αποθήκη* του *Φροντιστηρίου* βρισκόταν στον Πόρο, ενώ εξουσιοδοτημένη υπηρεσία διενεργούσε τις διανομές των εφοδίων και κατέβαλε τους μισθούς¹⁷.

Με την έκδοση του *Διοργανισμού του Υπουργικού Συστήματος* (8.9.1829) συστάθηκε το υπουργείο *Επί των Στρατιωτικών και του Πολεμικού Ναυτικού Φροντιστήριον*, το οποίο διευθυνόταν από τριμελή επιτροπή. Για τη λειτουργία του υπουργείου διατηρήθηκε ο *Οργανισμός του*

¹¹ Σύμφωνα με το Β΄ Ψήφισμα το *Πολεμικόν Συμβούλιον* είχε ως αντικείμενο να θεωρή και να αντεξετάζη τας υποθέσεις εις τας πολεμικάς εργασίας και εις τας στρατιωτικάς υπηρεσίας ξηράς τε και θαλάσσης αναγομένας. Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση. Πολεμικές επιχειρήσεις στα χρόνια του Καποδίστρια», *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, Αθήνα 2003, σ. 217. *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (18.1.1828), αριθ. 5.

¹² *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (25.1.1828), αριθ. 6. Αρχηγοί *Ξηράς και Θαλάσσης* διορίστηκαν με απόφαση της Γ΄ Εθνοσυνέλευσης οι Richard Church και ο ναύαρχος Cohran αντίστοιχα.

¹³ Ο Καποδίστριας ανέλαβε την ηγεσία του στρατού και του στόλου σε μια προσπάθεια να εξασφαλίσει τη γενική διεύθυνση του πολέμου. Μ. Κυριακίδης, ό.π., σσ. 43-44.

¹⁴ Αλ. Δεσποτόπουλος, *Ο Κυβερνήτης Καποδίστριας και η απελευθέρωση της Ελλάδος*, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1996, σσ. 107-108, 117-118. Σπ. Μπρέκης, ό.π., σ. 97.

¹⁵ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (31.3.1828), αριθ. 22.

¹⁶ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (31.3.1828), αριθ. 22.

¹⁷ Αλ. Δεσποτόπουλος, ό.π., σσ. 117-118. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού Στρατού (1821-1954)*, Αθήνα 2005, σ. 16.

Γενικού Φροντιστηρίου, ενώ τα καθήκοντα του καταργημένου *Γενικού Φροντιστηρίου* (1.11.1829) ανατέθηκαν στη *Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών* με γραμματέα το Βιάρο Καποδίστρια¹⁸. Νέα μεταβολή στο εν λόγω υπουργείο επήλθε λίγους μήνες αργότερα, όταν με πρόταση του Βιάρου η επί των *Στρατιωτικών και Ναυτικών Γραμματεία* χωρίστηκε σε δύο υπηρεσίες (1.4.1830) με επικεφαλείς δύο *Γραμματείς*. Στη *Γραμματεία Ναυτικών*, γραμματέας παρέμεινε ο Βιάρος, ενώ τη *Γραμματεία των Στρατιωτικών* ανέλαβε ο συνταγματάρχης Π. Ρόδιος¹⁹.

Από τα άτακτα σώματα στα Ελαφρά Τάγματα

Συνειδητοποιώντας ο Καποδίστριας πως η χώρα είχε ανάγκη από πειθαρχημένο στρατό προχώρησε στη βαθμιαία μετατροπή των ατάκτων σε *Ημιτακτικά Σώματα*. Παράλληλα διατήρησε και τις τρεις ανώτατες στρατιωτικές θέσεις των αρχηγών των επαναστατικών δυνάμεων, αποσκοπώντας με την ενέργεια αυτή να μη διαταράξει την προϋπάρχουσα κατάσταση²⁰. Τη διοίκηση των στρατευμάτων της Πελοποννήσου ανέλαβε ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο οποίος έφερε πια τον τίτλο του *Γενικού Αρχηγού Πελοποννησιακών Όπλων*²¹. Καθορίστηκε επίσης και ο *Πολεμικός Διοργανισμός των Πελοποννησιακών Στρατευμάτων* (19.4.1828)²² σύμφωνα με τον οποίο στρατολογούνταν για την επάνδρωση ημιτακτικών σωμάτων 2.000 Πελοποννήσιοι και δημιουργείτο η *Εκτελεστική Δύναμις* (Χωροφυλακή) αποτελούμενη από 500 ντόπιους και νησιώτες²³.

Στη θέση του αρχηγού της περιφέρειας Δυτικής Στερεάς παρέμεινε ο Άγγλος στρατηγός R. Church, σε μία προσπάθεια της Κυβέρνησης να μη δυσανεστήσει τους Άγγλους. Στην Ανατολική Στερεά διορίστηκε επίσης αρχηγός των εκεί στρατιωτικών σωμάτων ο Δ. Υψηλάντης²⁴. Αρχηγός του στρατιωτικού τμήματος Χίου διατηρήθηκε ο Γάλλος συνταγματάρχης Ch. Fabvier. Τέλος στη *φρουραρχία Αργολίδος και Κορινθίας* τοποθετήθηκε ο Βαυαρός φιλέλληνας συνταγματάρχης K. Heideck με βοηθό τον Ιταλό συνταγματάρχη Pissa²⁵.

Η στελέχωση του ναυτικού από έμπιστα προς τον Κυβερνήτη πρόσωπα ήταν ευκολότερη υπόθεση, μετά την αποχώρηση του αρχιναύαρχου Th. Cohran. Τη διοίκηση της μοίρας του Αιγαίου ανέλαβε ο Ανδρ. Μιαούλης και το στολίσκο πυρπολικών ο Κ. Κανάρης. Διοικητής της μοίρας των ακτών Μεσσηνίας τοποθετήθηκε ο Γ. Σαχτούρης, ο οποίος είχε ως καθήκον και τον θαλάσσιο αποκλεισμό της περιοχής από την Πρέβεζα έως την Κρήτη. Τη μοίρα του Ευβοϊκού ανέλαβε ο Γ. Σαχίνης, ενώ τη μοίρα της Δυτικής Ελλάδας (Κορινθιακού) αρχικά ο Άγγλος πλοίαρχος Fr. Hastings και στη συνέχεια ο Αντ. Κριεζής²⁶.

Η κατάσταση που διαμορφώθηκε στη διάρκεια της Επανάστασης δημιουργούσε στον Καποδίστρια σημαντικά προβλήματα, τα οποία δυσχέραιναν τις όποιες ενέργειές του για οργάνωση του

¹⁸ Αλ. Δεσποτόπουλος, ό.π., σσ. 223-224. *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (2.11.1829), αριθ. 75.

¹⁹ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (30.4.1830), αριθ. 33.

²⁰ Οι τρεις ανώτατες στρατιωτικές θέσεις ήταν αυτές της Πελοποννήσου, της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας και της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας.

²¹ Αλ. Δεσποτόπουλος, ό.π., σ. 109.

²² ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ 123.

²³ Πρώτος διοικητής της *Εκτελεστικής Δυνάμεως*, η οποία μετονομάστηκε αργότερα σε *Πολιταρχία* ή *Πολιτική Φρουρά*, υπήρξε ο Ι. Μακρυγιάννης, τον οποίο στη συνέχεια διαδέχτηκε ο Νικήτας Σταματελόπουλος (Νικηταράς). ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 123.

²⁴ Αλ. Δεσποτόπουλος, ό.π., σ. 109.

²⁵ Μ. Κυριακίδης, ό.π., σ. 44.

²⁶ Μ. Κυριακίδης, ό.π., σ. 44.

στρατού. Τέσσερα από αυτά έπρεπε άμεσα να λυθούν, αν ήθελε να εφαρμόσει τις αλλαγές του στο στρατιωτικό τομέα. Το πρώτο σχετιζόταν με την υπαγωγή των στρατιωτών σε στρατιωτικά τμήματα, τα οποία θα διέπονταν από κανόνες πειθαρχίας. Το δεύτερο αφορούσε τον τρόπο με τον οποίο θα πείθονταν οι πολυάριθμοι ανώτατοι αξιωματικοί να διοριστούν σε θέσεις υποδεέστερες από αυτές που έως τότε κατείχαν. Θα έπρεπε επίσης να υποτάξουν αξιωματικοί και στρατιώτες το τοπικιστικό πνεύμα που τους διέκρινε, σε μια προσπάθεια προώθησης του εθνικού συμφέροντος. Έπρεπε τέλος να σταματήσουν οι καταχρηστικές απαριθμήσεις στρατιωτών οι οποίες επέφεραν οικονομικά οφέλη στους οπλαρχηγούς και ζημίωναν το κρατικό ταμείο. Μειονέκτημα αποτελούσε και το γεγονός ότι οι στρατιώτες υπάκουαν έως τότε στους αρχηγούς τους και όχι σε μια άγνωστη και απρόσωπη υπηρεσία, την οποία καλούνταν τώρα να υπηρετήσουν²⁷.

Η διαδικασία οργάνωσης των ατάκτων ή ημιτακτικών στρατιωτικών τμημάτων μπορεί να χωριστεί σε δύο φάσεις: των *Χιλιαρχιών*²⁸ και των *Ελαφρών Τμημάτων*. Για την υλοποίηση της πρώτης φάσης ο Καποδίστριας απηύθυνε διάγγελμα (4.2.1828) στους ατάκτους με το οποίο τους προετοίμαζε για την επικείμενη ισχύ στρατιωτικού *Οργανισμού*, τη σύνταξη του οποίου ανέλαβε ο Δ. Υψηλάντης²⁹. Ο τελευταίος είχε αναλάβει επίσης τη συγκέντρωση των ατάκτων στην περιοχή Δαμάλα (Φεβρουάριος 1828). Βάσει λοιπόν του διατάγματος *Περί Οργανισμού Χιλιαρχιών* τα άτακτα στρατεύματα οργανώθηκαν σε Χιλιαρχίες³⁰. Κάθε μία από τις οποίες τελούσε υπό τη διοίκηση ενός χιλίαρχου και διαιρείτο σε δύο πεντακοσιαρχίες, δέκα εκατονταρχίες και είκοσι πεντακονταρχίες³¹. Για να μειωθούν οι αυθαιρεσίες εκ μέρους των ατάκτων καθιερώθηκε ανταμοιβή σε όσους απείχαν από καταχρήσεις σε βάρος της τιμής, της ασφάλειας και της ιδιοκτησίας των πολιτών.

Στα νέα σώματα εντάχθηκε μέρος μόνο από τους περίπου 25.000 ενόπλους που υπηρετούσαν στα άτακτα στρατεύματα. Από τους 8.000 στρατιώτες που αποτελούσαν τις *Χιλιαρχίες* αποκλείστηκαν στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι Πελοποννήσιοι, ενώ μειώθηκαν σημαντικά οι Ρουμελιώτες και προωθήθηκαν σε ανώτερες και ανώτατες στρατιωτικές θέσεις οι Σουλιώτες. Με τη νέα αυτή οργάνωση του στρατού ο Καποδίστριας μπόρεσε να απαλλαγεί από τους οπλαρχηγούς της επαναστατικής περιόδου (1821-1827), καθώς μεγάλος αριθμός τους απομακρύνθηκε

²⁷ Μ. Κυριακίδης, ό.π., σσ. 44-45.

²⁸ Για τις *Χιλιαρχίες* βλ. ΓΑΚ, *Γενικόν Φροντιστήριον*, φάκ. 1, 2, 3. *Γραμματεία Στρατιωτικών*, φάκ. 3, 4, 9, 10, 11. *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (15.2.1828). Ν. Κασομούλης, *Στρατιωτικά Ενθυμήματα*, τόμ. Γ', Αθήνα χ.χ., σσ. 17-19, 22, 24-25, 27, 30, 41, 44, 46, 48-49, 53-54, 61, 65, 93. Αλ. Δεσποτόπουλος, ό.π., σσ. 112-113. Απ. Βακαλόπουλος, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού*, τόμ. Η', Θεσσαλονίκη 1988, σσ. 103-109.

²⁹ ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 123.

³⁰ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (11.2.1828), αριθ. 11.

³¹ Σε κάθε *Χιλιαρχία* υπηρετούσαν 1.123 άνδρες: Ένας χιλίαρχος, δύο πεντακοσιάρχιοι, δέκα εκατόνταρχοι (ανά πέντε υπό κάθε πεντακοσιάρχο), είκοσι πενηκόνταρχοι (ανά δύο υπό κάθε εκατόνταρχο), σαράντα εικοσιπένταρχοι (ανά δύο υπό κάθε πενηκόνταρχο), ογδόντα δωδέκαρχοι (ανά δύο υπό κάθε εικοσιπένταρχο), εκατόν εξήντα πένταρχοι (ανά δύο υπό κάθε δωδέκαρχο), οκτακόσιοι στρατιώτες (ανά πέντε υπό κάθε πένταρχο), ένας υπασπιστής, ένας γραμματέας, ένας ιερέας, ένας ιατρός, ένας ταμίας, ένας φροντιστής, δύο σημαιοφόροι και δύο σαλπικτές ή τυμπανιστές (ανά ένα σε κάθε πεντακοσιαρχία). Το προσωπικό της *Χιλιαρχίας* λάμβανε *τάϊνι* (ψωμί), *σιτηρέσιον* (τροφή σε χρήμα) και μηνιαίο μισθό. Το ψωμί (300 δράμια την ημέρα) και το σιτηρέσιο δίνονταν καθημερινά, ενώ ο μισθός κάθε τριμηνία. *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (11.2.1828), αριθ. 11. Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση...», ό.π., σ. 218. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σσ. 17-18.

από το στράτευμα εξαιτίας της άρνησης τους να δεχτούν το βαθμό του χιλίαρχου³². Παράλληλα οργανώθηκε σύστημα κεντρικής μισθοδοσίας για την πληρωμή των στρατιωτικών σωμάτων, στερώντας μ' αυτόν τον τρόπο από τους αξιωματικούς την έως τότε κύρια πηγή εξουσίας τους, τη διανομή των στρατιωτικών μισθών³³.

Αρχηγοί των τριών πρώτων *Χιλιαρχιών* (Α', Β', Γ'), ήταν οι Κίτσος Τζαβέλλας, Χριστόδουλος Χατζηπέτρου και Γιαννάκης Στράτος. Αργότερα, οργανώθηκαν η Δ' Χιλιαρχία υπό τον Γεώργιο Δυοβουνιώτη, η Ε' υπό τον Νικόλαο Κριεζιώτη, η ΣΤ' υπό τον Βάσο Μαυροβουνιώτη, η Η' υπό τον Διονύσιο Ευμορφόπουλο, η Ζ' υπό τον Γαρδικιώτη Γρίβα, οι Χιλιαρχίες του Διαμαντή Ζέρβα και του Νάση Νίκα, αλλά και διάφορα άλλα τμήματα «*αικίνητων*» ποικίλης δύναμης. Παράλληλα με τα τρία πρώτα σώματα δημιουργήθηκε και η *Φρουρά Στρατάρχη* -για τον Δ. Υψηλάντη- δυναμικότητας πεντακοσίων ανδρών υπό τη διοίκηση του Νικόλαου Στράτου³⁴.

Στο πλαίσιο της δημιουργίας των εθνικών στρατιωτικών δυνάμεων, του περιορισμού του τοπικιστικού πνεύματος και της άμεσης εξάρτησης των στρατιωτών από το διοικητή τους, τοποθετήθηκαν σε κάθε *Χιλιαρχία* άνδρες διαφορετικής γεωγραφικής προέλευσης. Ο συνολικός αριθμός των συγκροτηθεισών χιλιαρχιών ανήλθε τελικά σε δέκα, ενώ τον ημιτακτικό στρατό συμπλήρωσε η στρατιωτική φρουρά, ένας αριθμός ανεξάρτητων πεντηκοσιαρχιών και *μονήρων* εκατονταρχιών, στρατιωτικά σώματα που δρούσαν σε μια ή περισσότερες χιλιαρχίες, η *Εκτελεστική Δύναμις-Πολιταρχία* της Πελοποννήσου και αρκετές φρουρές νησιών³⁵.

Ο νέος στρατιωτικός θεσμός σύντομα αντιμετώπισε προβλήματα, το σημαντικότερο από τα οποία ήταν η δυσκολία αποδοχής εκ μέρους των οπλαρχηγών του βαθμού του χιλίαρχου. Ο διορισμός του Κίτσου Τζαβέλλα στο συγκεκριμένο βαθμό και η αποδοχή του διορισμού από τον τελευταίο υπήρξε καθοριστικό γεγονός για τη στάση που κράτησαν οι υπόλοιποι οπλαρχηγοί στο θέμα αυτό³⁶. Όλα τα ανωτέρω στρατιωτικά σώματα πήραν μέρος -από τον Αύγουστο του 1828 έως το Σεπτέμβριο του 1829- σε πολλές πολεμικές επιχειρήσεις κατά των Οθωμανών. Μετά τη νίκη στην Πέτρα της Βοιωτίας (12.9.1829) άρχισε η δεύτερη φάση οργάνωσης του στρατού, κατά την οποία διαλύθηκαν οι *Χιλιαρχίες* και αντικαταστάθηκαν από τα *Ελαφρά Τάγματα*. Τα *Τάγματα* συνέχισαν να υφίστανται έως τη δολοφονία του Κυβερνήτη³⁷.

³² Ν. Κασομούλης, ό.π., σ. 19. Α. Δεσποτόπουλος, ό.π. σσ. 113-114.

³³ Στ. Παπαγεωργίου, *Το ελληνικό κράτος ...*, ό.π., σσ. 84-85.

³⁴ Αλ. Δεσποτόπουλος, ό.π., σσ. 114-116. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η Ιστορία ...*, ό.π., σσ. 20-21.

³⁵ Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση...», ό.π., σ. 218.

³⁶ Ν. Κασομούλης, ό.π., σ. 19.

³⁷ Για τα *Ελαφρά Τάγματα* βλ. ΓΑΚ, *Πληρεξούσιος Τοποτηρητής*, φάκ. 13, 14, 15, 16B. *Γραμματεία των Στρατιωτικών και των Ναυτικών*, φάκ. 1, 2, 3, 5. Ν. Κασομούλης, ό.π., σσ. 235, 290-293, 305. Στ. Παπαγεωργίου, *Το ελληνικό κράτος ...*, ό.π., σ. 85. Απ. Βακαλόπουλος, *Ιστορία...*, ό.π., σσ. 132-135.

Πολιορκία Μεσολογγίου (1826)

Η μετατροπή των χιλιαρχιών σε *Τάγματα* δεν υπήρξε μια απλή οργανωτική αλλαγή, αλλά μια πολύμηνη και επίμονη διαδικασία, κατά την οποία αναδείχθησαν αντικρουόμενα συμφέροντα και επιδιώξεις. Ο Καποδίστριας έχοντας επιτύχει την εκδίωξη των Οθωμανών από το μεγαλύτερο μέρος της Στερεάς πίστευε πως έπρεπε να αναδιοργανώσει και πάλι τα στρατιωτικά σώματα. Η προγενέστερη μορφή τους -η *Χιλιαρχία*- δεν θεωρείτο πλέον αναγκαία, αφού ο τελικός καθορισμός των συνόρων θα επερχόταν μέσω της διπλωματικής οδού. Τα *Ελαφρά Τάγματα* με λειτουργικότερο κανονισμό σε σχέση με αυτόν των *Χιλιαρχιών* και με σαφώς μειωμένο αριθμό ανδρών (6.000) ήταν από πολιτικής και οικονομικής άποψης μια θετική ενέργεια. Μέσω αυτής της αλλαγής η Κυβέρνηση μπόρεσε να απαλλαγεί και πάλι από αρκετούς χιλιαρχους, οι οποίοι αρνήθηκαν να δεχτούν το βαθμό του ταγματάρχη³⁸. Συγχρόνως δημιουργήθηκαν νέα επιτελεία και επιτροπές επιθεώρησης, οργανώθηκε καλύτερα η επιμελητεία του στρατού και συγκροτήθηκαν στρατιωτικά δικαστήρια³⁹.

Τη σύνταξη του *Διοργανισμού των Ταγμάτων* ανέλαβε να υλοποιήσει ένα έμπιστο προς τον Κυβερνήτη πρόσωπο, ο αδελφός του Αυγουστίνος Καποδίστριας. Ο Αυγουστίνος ως *Πληρεξούσιος Τοποτηρητής* της Κυβέρνησης στη Δυτική Στερεά Ελλάδα εξέδωσε διάταγμα με το οποίο διαλύονταν οι *Χιλιαρχίες* και οργανωνόταν το *Ελαφρό στρατιωτικόν* με βάση το *Τάγμα* (18.10.1829)⁴⁰. Τα νέα σώματα ονομάστηκαν *Ελαφρά Τάγματα* και η αρίθμηση τους έγινε σύμφωνα με τα γράμματα του αλφάβητου. Το κάθε *Τάγμα* διαιρέθηκε σε τέσσερις *Λόχους* (Α', Β', Γ', Δ'), ο καθένας από τους οποίους υποδιαιρείτο σε δύο *Ημιλοχίες*, η κάθε *Ημιλοχία* σε δύο *Ενωμοτίες* και η κάθε *Ενωμοτία* σε δύο *Δεκανείες*. Ο *Οργανισμός* καθόριζε πως ο αριθμός των

³⁸ ΓΑΚ, *Πληρεξούσιος Τοποτηρητής*, φάκ. 14. Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση...», ό.π., σ. 223.

³⁹ Στ. Παπαγεωργίου, *Το ελληνικό κράτος ...*, ό.π., σ. 85.

⁴⁰ Στ. Παπαδόπουλος, *Η Οργάνωση του Στρατού της Δ. Στερεάς Ελλάδος επί Καποδίστρια*, ΕΜΣ, Θεσσαλονίκη 1964. Αλ. Δεσποτόπουλος, ό.π., σ. 108. ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 226Β.

ανδρών του κάθε *Τάγματος* θα ανερχόταν σε 392 άνδρες και 12 στρατιωτικούς *παίδασ*⁴¹. Στο σχετικό διάταγμα περιλαμβάνονταν και άρθρα για την πειθαρχία, την προαγωγή και το διορισμό των στρατιωτικών. Τα *Τάγματα* καθ' όλη τη διάρκεια της καποδιστριακής περιόδου παρέμειναν πιστά στον Κυβερνήτη, ίσως επειδή δεν ήθελαν να διακινδυνεύσουν τα προνόμια, τις μισθολογικές τους απολαβές και τη θέση που κατείχαν στη μετεπαναστατική κοινωνία⁴².

Ο αρχικός σχεδιασμός της Κυβέρνησης ήταν να δημιουργήσει δεκαπέντε *Ελαφρά Τάγματα* συνολικής δύναμης 6.000 περίπου ανδρών (2.10.1829)⁴³. Ο Αυγουστίνος όμως είχε θέσει ως στόχο να συγκροτήσει πολύ περισσότερα, καθώς υπολόγιζε πως είκοσι θα δημιουργούνταν μόνο στη Δυτική Στερεά. Τα πέντε πρώτα σώματα συγκροτήθηκαν ένα περίπου μήνα μετά την έκδοση του σχετικού διατάγματος και στις 16 Νοεμβρίου έγινε η ορκωμοσία τους στη Ναύπακτο παρουσία του Αυγουστίνου και όλων των επιτελικών αξιωματικών⁴⁴. Στην Ανατολική Στερεά δημιουργήθηκαν έξι *Τάγματα* (Β', ΣΤ', Δ', Η', Γ', ΙΒ'). Συνολικά και στις δύο περιοχές οργανώθηκαν είκοσι *Ελαφρά Τάγματα*, η δύναμη των οποίων ήταν κατά πολύ μικρότερη από την προβλεπόμενη. Τις δυνάμεις του στρατού Ξηράς συμπλήρωναν τα σώματα του *Ελαφρού Ιππικού*⁴⁵, των *Υπονομοποιών*⁴⁶, των *Πυροβολιστών*, και των *Οπαδών*⁴⁷.

Κυβερνητική μέριμνα υπήρξε και για τη δημιουργία ενός *Τάγματος Πυροβολιστών*. Για το θέμα στάλθηκαν οδηγίες στο *Γενικόν Φροντιστήριο* και τον Κ. Heideck με τις οποίες καλούνταν να οργανώσουν ένα *Τάγμα Κανονιέρων* (11.4.1828)⁴⁸. Κατόπιν διεργασιών και συζητήσεων υποβλήθηκαν προτάσεις σύμφωνα με τις οποίες το *Τάγμα* θα διέθετε *Επιτελείον* και έξι *Πυροβολαρχίας*. Η κάθε Πυροβολαρχία -δύναμης τεσσάρων αξιωματικών και ενενήντα έξι οπλιτών- θα χειριζόταν έξι έως οκτώ πυροβόλα εκστρατείας και σε περίπτωση ανάγκης τριάντα δύο τοπομαχικά πυροβόλα⁴⁹.

⁴¹ Οι μερίδες ψωμιού -220 δράμια αλεύρι ημερησίως- χορηγούνταν καθημερινά, το σιτηρέσιο ανά δεκαπενθήμερο και ο μισθός ανά τριμηνία. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 22.

⁴² Στ. Παπαγεωργίου, *Το ελληνικό κράτος ...*, ό.π., σ. 87.

⁴³ ΓΑΚ, *Πληρεξούσιος Τοποτηρητής*, φάκ. 11Α.

⁴⁴ Πρόκειται για τα Α', Γ', Ζ', Θ', ΙΔ' *Τάγματα*. Ακολούθησε η οργάνωση του Ε' *Τάγματος* και στη συνέχεια δημιουργήθηκαν άλλα οκτώ (ΙΓ', ΙΕ', ΙΖ', ΙΗ', ΙΔ', ΙΣΤ', ΙΘ', Κ').

⁴⁵ Το *Ελαφρό Ιππικό* -ανεξάρτητο από το ιππικό του *Τακτικού Σώματος*- διατηρήθηκε ολιγάριθμο, όπως και στο χλιαρχικό οργανισμό, παρά τις προτάσεις του Church και του Δ. Υψηλάντη εξαιτίας των μεγάλων εξόδων που συνεπαγόταν η συντήρησή του. Η δυσκολία εκτροφής ίππων στο ορεινό έδαφος της Στερεάς Ελλάδας και η παραδοσιακή αντιπάθεια των πολεμιστών για τον έφιππο αγώνα κράτησαν το ιππικό σε χαμηλά αριθμητικά επίπεδα. Ο *Πληρεξούσιος Τοποτηρητής* καθόρισε πως το ιππικό θα αποτελείτο από 2 Λόχους, που ο καθένας θα διέθετε από ένα λοχαγό, έναν υπολοχαγό, έναν ανθυπολοχαγό, ένα λοχία σιτιστή, δύο λοχιές, 4 δεκανείς και 40 ιππείς (29.10.1829). Στ. Παπαγεωργίου, *Η Στρατιωτική Πολιτική του Καποδιστρια*, Αθήνα 1986, σσ. 159-160. Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση...», ό.π., σσ. 223-224. ΓΑΚ, *Πληρεξούσιος Τοποτηρητής*, φάκ. 11Β.

⁴⁶ Το *Σώμα Υπονομοποιών* (λαγουμιτζήδων) δυναμικότητας 20 ανδρών διοικείτο από έναν ταγματάρχη. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 23.

⁴⁷ Το *Σώμα των Οπαδών* υπό την αρχηγία του Σουλιώτη υποταγματάρχη Κολιού Πασχούλη -απαρτιζόταν κυρίως από έμπιστους Σουλιώτες- αποτελούσε τη σωματοφυλακή του Αυγουστίνου Καποδιστρια. Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση...», ό.π., σ. 224.

⁴⁸ ΓΑΚ, *Έκτακτοι Επίτροποι*, φάκ. 36-37.

⁴⁹ Ο κάθε *Λόχος* είχε δύναμη 100 ανδρών, ενώ το *Επιτελείον* του *Τάγματος* αποτελείτο από έναν ταγματάρχη, έναν υπασπιστή, έναν ανθυπασπιστή, έναν καταλυματία, δύο σιτιστές, έναν ιατρό, έναν πρώτο τυμπανιστή (17.8.1828). *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (22.8.1828), αριθ. 61.

Στις 17 Αυγούστου 1828 ο Κυβερνήτης υπέγραψε τη σύσταση του *Σώματος Πυροβολιστών*, με σκοπό τη *χρήσιν των πυροβόλων των φρουριών και των υπολοίπων πυροβόλων διά το πεδίο της μάχης*⁵⁰. Το *Τάγμα* διέθετε αρχικά έξι λόχους, ως βάση των οποίων ήταν οι δύο προϋπάρχοντες λόχοι πυροβολιστών, ενώ τις υπόλοιπες θέσεις θα καταλάμβαναν εθελοντές. Πρώτος διοικητής των *Πυροβολιστών* ανέλαβε ο Επτανήσιος συνταγματάρχης Ν. Ριερί. Ο Κ. Heideck υπέβαλε επίσης στο *Γενικόν Φροντιστήριον* λεπτομερή πρόταση για τη δημιουργία Ιππικού του *Τακτικού Σώματος*⁵¹.

Στα μέσα του 1829 ιδρύθηκε και το *Σώμα των επί της Οχυρωματοποιίας και Αρχιτεκτονικής Αξιωματικών* (Μηχανικό), το οποίο ασχολείτο με τις επισκευές στα οχυρώματα και τα στρατιωτικά κτήρια και όσες άλλες εργασίες ήταν στα καθήκοντα των αρχιτεκτόνων. Το όργανο κρίθηκε αναγκαίο για τη συντήρηση και επισκευή των φρουριών και την ανέγερση κτηρίων στα οποία θα στεγάζονταν στρατιωτικοί και δημόσιες υπηρεσίες. Με τη σύσταση του εν λόγω σώματος οποιαδήποτε οικοδομική ή επισκευαστική εργασία θα πραγματοποιείτο υποχρεωτικά από το σώμα της *Οχυρωματοποιίας* ή υπό τη διεύθυνσή του (28.7.1829)⁵².

Απελευθέρωση της Καλαμάτας (23 Μαρτίου 1821)

⁵⁰ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (22.8.1828), αριθ. 61.

⁵¹ Ο Heideck πρότεινε τη δημιουργία ΐλης με 112 άνδρες και *Επιλαρχίας* με δυο ΐλες συνολικής δύναμης 231 ανδρών στους οποίους συμπεριλαμβάνονταν και τα μέλη του *Μεγάλου και Μικρού Επιτελείου του Σώματος* και του *Επιτελείου της Επιλαρχίας*. Κάθε ΐλη χρειαζόταν 4.835 γρόσια για μισθούς, 3.465 μερίδες ψωμιού και 3.390 μερίδες νομή το μήνα. Τα αντίστοιχα ποσά για την *Επιλαρχία* ήταν 11.157 γρόσια, 7.365 μερίδες ψωμιού και 7.140 μερίδες. Συγκριτικά οι αριθμοί για ένα Λόχο Πεζικού δύναμης 141 ανδρών ήταν 4.990 γρόσια και 4.305 μερίδες ψωμιού. Όσο για ένα πλήρες Τάγμα των έξι Λόχων -δύναμης 853 ανδρών- χρειαζόταν 31.270 γρόσια και 26.335 μερίδες. ΓΑΚ, *Γενικόν Φροντιστήριον*, φάκ. 14. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σσ. 30-31. *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (21.12.1829), αριθ. 87.

⁵² Η πρώτη σύνθεση του σώματος ήταν η ακόλουθη: ένας υποσυνταγματάρχης, ως αρχηγός, ένας ταγματάρχης, τέσσερις λοχαγοί, τρεις υπολοχαγοί, τρεις ανθυπολοχαγοί, οκτώ φύλακες ή επιστάτες έργου. *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (17.8.1829, 24.8.1829), αριθ. 56, 58. Μ. Κυριακίδης, ό.π., σ. 46.

Οι αξιωματικοί της *Οχυρωματοποιίας* συνέτασσαν σχέδια κατασκευής, συντήρησης ή βελτίωσης των οχυρώσεων, των στρατιωτικών ή πολιτικών κτηρίων, των γεφυρών κτλ., τα οποία υπέβαλλαν για έγκριση στον Αρχηγό του Σώματος. Ο τελευταίος, αφού έκανε τις αναγκαίες διορθώσεις, τα υπέβαλε στο *Γενικό Διευθυντή* του *Τακτικού Σώματος*, ο οποίος με τη σειρά του τα κατέθετε στην Κυβέρνηση για επικύρωση. Τα μέλη της *Οχυρωματοποιίας* -το διορισμό των οποίων αναλάμβανε η Κυβέρνηση- έπρεπε να είναι ειδικευμένοι επιστήμονες-στρατιωτικοί, γνώστες της αρχιτεκτονικής και της κατασκευής κτηρίων. Διοικητής της σώματος αυτού ανέλαβε ο υποσυνταγματάρχης Greiner, ειδικός αρχιτέκτονας και γνώστης των οχυρωματικών έργων⁵³.

Για όσους νέους ήθελαν να ασχοληθούν με την πολεμική υπηρεσία, αλλά δεν μπορούσαν να καταταγούν στο *Τακτικό Σώμα*, η Κυβέρνηση σχημάτισε το *Σώμα των Ακολούθων* (13.10.1829)⁵⁴. Βάσει του σχετικού διατάγματος ο αριθμός των *Ακολούθων* δε θα ξεπερνούσε τους είκοσι, ενώ οι κατατασσόμενοι υποχρεούνταν να γυμνάζονται σε ασκήσεις ακριβείας, στο χειρισμό των όπλων και σε ασκήσεις Πεζικού και Πυροβολικού. Ανάλογα με την πρόοδο που θα είχαν στη διάρκεια της εκπαίδευσής τους, οι *Ακόλουθοι* θα διορίζονταν δοκιμαστικά σε στρατιωτικές θέσεις και υπηρεσίες οπλίτη και υπαξιωματικού. Μετά την εκπαίδευσή τους και τις δοκιμαστικές υπηρεσίες θα εξετάζονταν από επιτροπή -με πρόεδρο το *Γενικό Διευθυντή* του *Τακτικού Σώματος* και μέλη τρεις αξιωματικούς- και ανάλογα με τα αποτελέσματα είτε θα αποβάλλονταν από το Σώμα, είτε θα παρέμεναν σε αυτό, είτε θα αναλάμβαναν υπηρεσία ως αξιωματικοί. Το συγκεκριμένο σώμα διατηρήθηκε έως το Φεβρουάριο του 1832⁵⁵.

Ο *Οργανισμός των Ταγμάτων* άφηνε εκτός στρατιωτικών σωμάτων πολλές εκατοντάδες αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και στρατιώτες⁵⁶. Για να ελαχιστοποιηθούν οι αντιδράσεις από τους παραγκωνισμένους παλαιούς οπλαρχηγούς και αγωνιστές, οι οποίοι έχασαν τη θέση τους από τη μετάπτωση των *Χιλιαρχιών* στα *Ελαφρά Τάγματα*, ο Αυγουστίνος φρόντισε για τους αξιωματικούς που έμεναν εκτός υπηρεσίας ως υπεράριθμοι. Συγκρότησε για το σκοπό αυτό το *Ταξιαρχικόν Σώμα* (2.10.1829) στο οποίο κατατάχθηκαν 33 αξιωματικοί, ενώ άλλοι 24 διορίστηκαν ως μέλη του *Πολεμικού Δικαστηρίου*⁵⁷. Η Κυβέρνηση μπορούσε να χρησιμοποιήσει τους αξιωματικούς αυτούς ως μέλη ειδικών επιτροπών ή ως διοικητές στρατιωτικών σωμάτων.

Με το ίδιο διάταγμα (2.10.1829) συστάθηκε και το *Τυπικό Τάγμα* -υπό τη διοίκηση του Παύλου Διαμάντη- στο οποίο εντάχθηκε ένας αριθμός 80 περίπου αξιωματικών. Με μεταγενέστερο διάταγμα (11.3.1830) καθορίστηκε πως σκοπός του *Τάγματος* ήταν *οι εισαχθέντες εις αυτό αξιωματικοί να λάβωσι τα μέσα, να εκπαιδευθώσι και να γυμνασθώσι εις τακτικήν στρατιωτικήν δούλευσιν*, εξασφαλίζοντας έτσι -σ' όσους κατατάσσονταν σε αυτό- θέση ανάλογη με τις ικανότητες και την προϋπηρεσία τους⁵⁸. Στις 7 Δεκεμβρίου 1830 κοινοποιήθηκε και ο οργανισμός του

⁵³ Μ. Κυριακίδης, ό.π., σ. 46.

⁵⁴ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (19.10.1829), αριθ. 72.

⁵⁵ ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 144.

⁵⁶ Η Επανάσταση κληροδότησε ένα μεγάλο αριθμό στρατηγών και ανώτερων αξιωματικών εξαιτίας της αφειδούς απονομής βαθμών από τις εκάστοτε Κυβερνήσεις των ετών 1821-1827, οι οποίες απένειμαν κυρίως τους βαθμούς στη διάρκεια των εμφύλιων πολέμων με σκοπό τον προσεταιρισμό στρατιωτικών στελεχών. Αλ. Δεσποτόπουλος, ό.π., σ. 111.

⁵⁷ Εκδόθηκαν δύο διατάγματα με τα οποία συγκροτήθηκε το *Ταξιαρχικόν Σώμα* και επιλύθηκαν οργανωτικά θέματα (2.10.1829). Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση...», ό.π., σ. 224.

⁵⁸ Απ. Βακαλόπουλος, *Ιστορία...*, ό.π., σσ. 138-144.

Τυπικού Τάγματος, σύμφωνα με τον οποίο θα οργανώνονταν σταδιακά οι έξι Λόχοι, δυναμικότητας ογδόντα έως εκατό ατόμων ο καθένας⁵⁹.

Τακτικός στρατός είχε συγκροτηθεί και πριν την έλευση του Καποδίστρια, χρειαζόταν όμως αναμόρφωση. Αυτό έγινε ιδιαίτερα αισθητό μετά την αποτυχία της εκστρατείας της Χίου, όταν το στρατιωτικό σώμα του Ch. Fabvier επιθεωρήθηκε από τον Κυβερνήτη στην Τακτικόπολη των Μεθάνων (15.3.1828)⁶⁰. Κατά την επιθεώρηση επισημάνθηκε πως ο αριθμός των αξιωματικών ήταν δυσανάλογα μεγάλος και ζητήθηκε η άποψη του Fabvier για την αύξηση της δύναμης του στρατού χωρίς εφαρμογή του νόμου *Περί Απογραφής*⁶¹. Ο τελευταίος πρότεινε την απαγόρευση της κατάταξης στα άτακτα σώματα ανδρών κάτω των 25 ετών που δεν είχαν πάρει μέρος στον Αγώνα. Η πρόταση απορρίφθηκε και ο Fabvier υπέβαλε την παραίτηση του από τη διοίκηση του *Τακτικού Σώματος*⁶².

Τη θέση του διοικητή στο ανωτέρω σώμα κατέλαβε ο Βαυαρός συνταγματάρχης Karl Wilhelm von Heideck (22.5.1828), τον οποίο ο Καποδίστριας είχε διορίσει αρχικά ως *Ανώτερο Φρούραρχο Αργολίδος*⁶³. Ο Κ. Heideck πρότεινε στον Κυβερνήτη τη διατήρηση του *Τακτικού Σώματος* -δύναμης 930 στρατιωτών, 21 ίππων και κάμποσων αξιωματικών και φιλελλήνων- και τη χρησιμοποίησή του στα φρούρια της επικράτειας. Η πρόταση έγινε δεκτή, καθώς η φύλαξη των φρουριών από άτακτα σώματα κρινόταν επικίνδυνη. Στον ένα περίπου χρόνο που ο Heideck ήταν διοικητής του *Τακτικού Σώματος* μετέφερε την έδρα του σώματος στο Ναύπλιο, επιδιόρθωσε παλιούς στρατώνες, κανονιστάσια και φρούρια, ίδρυσε στρατιωτικό νοσοκομείο στο Ναύπλιο και πολιτικά νοσοκομεία στο Άργος και στον Ακροκόρινθο, οργάνωσε το Οπλοστάσιο και μετέτρεψε τα ημιδιαλυμένα τμήματα σε αξιόμαχα σώματα με τριπλάσιο αριθμό ανδρών⁶⁴. Παράλληλα ο Heideck φρόντισε για τη διατήρηση της πειθαρχίας, τη βελτίωση των οικονομικών του στρατού, την τακτική απόδοση των μισθών και του σιτηρεσίου *διά να παύσει το πρώτον και κύριον αίτιον της δυσαρεστήσεως των στρατιωτών*⁶⁵.

⁵⁹ Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 24.

⁶⁰ Από την επιθεώρηση αυτή σώζονται δύο δελτία με τη δύναμη του *Τακτικού Σώματος*. Το πρώτο (26.3.1828) αναφέρει τη σύνθεση του *Σώματος* (Επιτελείο, Πυροβολικό, 3 Τάγματα Πεζικού, Ιππικό, απόμαχοι-ανάπηροι και Μουσική) δυναμικότητας 1.014 ανδρών, ενώ το δεύτερο (11.4.1828) παρουσιάζει αυξημένο τον αριθμό των στρατιωτών (1.102). ΓΑΚ, *Γενικών Φροντιστήριον*, φάκ. 37. *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (25.1.1828), αριθ. 37.

⁶¹ Χρ. Βυζάντιος, *Ιστορία του τακτικού στρατού της Ελλάδος από της πρώτης συστάσεώς του κατά το 1821 μέχρι του 1832*, Αθήνα 1837, σ. 245.

⁶² Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση...», ό.π., σσ. 221-222.

⁶³ ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 274.

⁶⁴ Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση...», ό.π., σ. 222.

⁶⁵ Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σσ. 27-28.

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Ανάμεσα στα άλλα μέτρα που η Κυβέρνηση έλαβε την περίοδο της διεύθυνσης του *Τακτικού Σώματος* από τον Heideck (1829) ήταν η σύσταση του *Κεντρικού Πολεμικού Σχολείου*, η εισαγωγή της αλληλοδιδακτικής μεθόδου στην εκπαίδευση του στρατού και η δημιουργία του 4^{ου} Τάγματος του *Τακτικού Σώματος* (Απρίλιος 1829). Στη διάρκεια επίσης της θητείας του ο Βαυαρός συνταγματάρχης ως *Γενικός Διευθυντής* του *Τακτικού Σώματος* φρόντισε για την καλή λειτουργία της *Επιτροπής Ιματισμού* και σύστησε συσσίτια για τη διατροφή των στρατιωτών με μικρή δαπάνη⁶⁶.

Με την παραίτηση του Heideck (22.7.1829) -για λόγους υγείας- τη θέση του διοικητή του *Τακτικού Σώματος* ανέλαβε ο Γάλλος συνταγματάρχης C. Tizel, ο έως τότε στρατοπεδάρχης των γαλλικών στρατευμάτων στην Πελοπόννησο και *Αρχηγός των Επιτελών*. Στις υποχρεώσεις του ήταν η λήψη καθημερινών αναφορών από τους αρχηγούς των διάφορων σωμάτων και του *Επιθεωρητή των Όπλων*, η τακτική συγκέντρωση πληροφοριών των φρουράρχων για θέματα πειθαρχίας, εκπαίδευσης, οικονομικών, στρατιωτικών μετακινήσεων, ανέγερσης ή επισκευής πολεμικών κτηρίων, εφοδιασμού φρουριών, η άσκηση καθηκόντων του *Γενικού Επιθεωρητή των Τακτικών Στρατευμάτων*⁶⁷. Ο Tizel έφερε μαζί του Γάλλους αξιωματικούς, οι οποίοι τον βοήθησαν στην ποιοτική αναβάθμιση του *Τακτικού Σώματος*. Εισηγήθηκε επίσης νέα συγκρότηση του σώματος αυτού, σύμφωνα με την οποία θα αποτελείτο από *Διοίκηση* και *Επιτελείο* με έδρα το Ναύπλιο, τέσσερα Τάγματα Πεζικού με έξι Λόχους το καθένα, Τάγμα Πυροβολικού στο Ναύπλιο με τέσσερις Πυροβολαρχίες και μία Πυροβολαρχία Φρουριών με Διοικητή το Γάλλο Pauziθ, Σώμα Ιππικού στο Αργός με δύο Ίλες Λογχιστών και δύο Ίλες Καραβινοφόρων υπό το Γάλλο Peillon,

⁶⁶ Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 36.

⁶⁷ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (31.7.1829), αριθ. 53.

*Σώμα Οχυρωματοποιίας και Αρχιτεκτονικής στο Ναύπλιο υπό το Γάλλο Γκαρνό, Οπλοστάσιο, Κεντρικόν Πολεμικόν Σχολείον και Σχολείον Επιμελητείας στο Ναύπλιο, Διοικήσεις Φρουρίων Ναυπλίου και Ναυπάκτου, Πολεμικόν Συμβούλιον (διαρκές Στρατοδικείο)*⁶⁸.

Στη διάρκεια της καποδιστριακής περιόδου το *Τακτικό Σώμα* είχε σαφή και προκαθορισμένο ρόλο. Τα στρατεύματά του τοποθετούνταν σε στρατηγικά σημεία της επικράτειας, έχοντας στην αποκλειστική τους ευθύνη τη φύλαξη του Ναυπλίου και των υπολοίπων φρουρίων. Όσο για την πολεμική προσφορά του Σώματος, αυτή περιορίστηκε κυρίως στην καταστολή τοπικών εξεγέρσεων (Μάνη, Δ. Πελοπόννησος, Πόρος). Σε σχέση με τα ημιτακτικά σώματα που συχνά καθοδηγούνταν από την αντιπολίτευση, μπορούμε να ισχυριστούμε πως το *Τακτικόν* υπήρξε το ασφαλές στήριγμα του καποδιστριακού καθεστώτος⁶⁹.

Σουλιώτης αγωνιστής

Μετά τη δολοφονία του Κυβερνήτη, η Γερουσία ανέθεσε τη διακυβέρνηση της χώρας σε τριμελή επιτροπή, με πρόεδρο τον Αυγουστίνο Καποδίστρια και μέλη τους Θ. Κολοκοτρώνη και Ιωάν. Κωλέττη. Ο Αυγουστίνος για να αποκαταστήσει την τάξη εξέδωσε διάταγμα (4.1.1832) με το οποίο ανατίθετο στο *Γενικό Αρχηγό Πελοποννήσου* η οργάνωση δέκα *Ταγμάτων* στην Πελοπόννησο συνολικής δύναμης 4.000 ανδρών. Τα στρατεύματα όμως που είχαν συγκεντρωθεί στα Μέγαρα, εισέβαλαν στην Πελοπόννησο και ανάγκασαν τον Αυγουστίνο να παραιτηθεί και να αναθέσει τη νομοτελεστική εξουσία στη Γερουσία. Υπό αυτές τις εξελίξεις ο Γάλλος στρατηγός Gerard και πολλοί άλλοι Γάλλοι στρατιωτικοί αποχώρησαν από το *Τακτικό Σώμα*. Μετά τις αποχωρήσεις η *Διοικητική Επιτροπή* διόρισε *Γενικό Διευθυντή* του *Τακτικού* το Γάλλο συνταγματάρχη Graillard (25.5.1832)⁷⁰.

⁶⁸ Χρ. Βυζάντιος, *Ιστορία των κατά την Ελληνικήν Επανάστασιν Εκστρατειών και Μαχών*, Αθήνα 1901, σ. 304. Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση...», ό.π., σ. 222.

⁶⁹ Στ. Παπαγεωργίου, «Η στρατιωτική διοργάνωση...», ό.π., σσ. 222-223.

⁷⁰ *Εθνική Εφημερίς*, Ναύπλιο (25.6.1832), αριθ. 20. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σσ. 40-41.

Ο στρατιωτικός Οργανισμός (1828)

Στα τέλη του 1828 κοινοποιήθηκε το ΙΗ΄ Ψήφισμα με το οποίο τιθόταν σε εφαρμογή ο *Οργανισμός της Στρατιωτικής Υπηρεσίας* (21.12.1828). Ο στρατιωτικός κώδικας ρύθμιζε την ιεραρχία στρατιωτών και αξιωματικών, τις υποχρεώσεις τους προς την πατρίδα και το Κράτος, αλλά και της Κυβέρνησης προς αυτούς. Ο *Οργανισμός*, που συντάχθηκε από τον Heideck με οδηγίες του Καποδίστρια και εγκρίθηκε από το *Πανελλήνιον*, αποτελείτο από τέσσερα μέρη: το προκαταρκτικό (*Περί των εν ενεργεία Νόμων, Περί των Στρατιωτών και Υπαξιωματικών, Περί των Υπερστρατευσίμων (veterans), Περί των Απομάχων*), το δεύτερο μέρος (*Περί Προβιβασμού, Περί Αναχωρήσεως και Σιτηρέσιου*), το τρίτο μέρος (*Περί των Φρουράρχων*) και το τέταρτο μέρος (*Περί των Ευελπίδων*)⁷¹.

Στο προκαταρκτικό μέρος οριζόταν ότι στο *Τακτικό Σώμα* θα ίσχυε ο στρατιωτικός κώδικας της Γαλλίας, ενώ συγχρόνως καθοριζόταν ο χρόνος υπηρεσίας των υπαξιωματικών και των στρατιωτών, ο οποίος θα ήταν τρία χρόνια με δικαίωμα του απογραφόμενου να παραμείνει στο στρατό για τρεις ακόμα τριετίες, συνολικά δηλαδή για δώδεκα έτη. Προβλεπόταν τέλος η δημιουργία ιδρύματος για τους απομάχους, στο οποίο θα έβρισκαν *όλας τας αναπαύσεις, τας οποίας απαιτεί η θέσις των και δύναται να χορήγηση το έθνος*.⁷²

Το δεύτερο μέρος του *Οργανισμού* αφορούσε τους προβιβασμούς, την *αναχώρησιν* (αποστρατεία) και το σιτηρέσιο. Στους βαθμούς του ανθυπολοχαγού, υπολοχαγού και λοχαγού, το ένα τρίτο των αξιωματικών προαγόταν κατ' αρχαιότητα, ενώ το δικαίωμα προβιβασμού το έδινε η *καλή διαγωγή και η αξιότης* των υπαξιωματικών και αξιωματικών. Στα *Περί Αναχωρήσεως* (αποστρατείας) οριζόταν πως ο αξιωματικός που αποστρατευόταν για λόγους υγείας θα λάμβανε εφ' όρου ζωής το ήμισυ του μισθού του. Την αποστράτευσή του είχε δικαίωμα να ζητήσει ο αξιωματικός μετά τη συμπλήρωση 40 χρόνων υπηρεσίας. Σ' αυτή την περίπτωση θα λάμβανε ολόκληρο το μισθό του βαθμού του, ενώ σε ένδειξη αναγνώρισης για τις υπηρεσίες του θα του απονεμόταν ο αμέσως επόμενος βαθμός, όχι όμως και ο αντίστοιχος μισθός⁷³.

Το τρίτο μέρος καθόριζε τους διορισμούς των φρουράρχων και τα καθήκοντά τους. Ο αξιωματικός που θα αναλάμβανε καθήκοντα φρουράρχου σε σημαντικό φρούριο, θεωρείτο ανώτερος αξιωματικός και ο διορισμός του θα πραγματοποιείτο από την Κυβέρνηση. Ο φρούραρχος ως υπεύθυνος για το φρούριο θα ασχολείτο με τις θέσεις των φρουρών και των φυλάκων, τις ημερήσιες και νυχτερινές εφόδους, το ωράριο ανοίγματος και κλεισίματος των θυρών, την επίδοση συνθημάτων. Στα καθήκοντά του περιλαμβάνονταν επίσης η τήρηση καταλόγων για το υλικό του πυροβολικού και τα τρόφιμα, ο έλεγχος των πολεμικών κτηρίων, των οικοδομών, των στρατιωτών και των αποθηκών. Κάθε μήνα θα υπέβαλε στην Κυβέρνηση αναφορές για τη δύναμη της φρουράς και τις μεταβολές της, καθώς και αναφορές για τα πυρομαχικά και τα τρόφιμα που υπήρχαν στις αποθήκες. Το τέταρτο μέρος του οργανισμού αφορούσε τη οργάνωση της *Σχολής Ευελπίδων*⁷⁴.

⁷¹ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (29.12.1828), αριθ. 97.

⁷² Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 32.

⁷³ Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 32-33.

⁷⁴ Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 33-34.

Πειθαρχικά μέτρα

Την περίοδο της Επανάστασης ο κάθε οπλαρχηγός (Καπιτάνος) ήταν υπεύθυνος για τους άνδρες που τελούσαν υπό τις διαταγές του. Επέβαλε ποινές, έδινε αμοιβές, διενεργούσε προαγωγές και καθαιρέσεις, όπως ο ίδιος επιθυμούσε. Πρώτος ο Δημ. Υψηλάντης με τους Στρατιωτικούς *Νόμους* (20.7.1821) καθόρισε αυστηρά μέτρα -ποινικά και διοικητικά- για την τήρηση της πειθαρχίας σε μια προσπάθεια περιορισμού της εξουσίας των οπλαρχηγών. Επειδή όμως οι ανάγκες του Αγώνα ήταν μεγάλες δεν θέλησε να αντιπαρατεθεί με τους *καπιτάνους* και για το λόγο αυτό διατήρησε ορισμένους κανόνες ποινικής και πειθαρχικής δικαιοδοσίας που οι τελευταίοι είχαν⁷⁵. Στην ίδια λογική εντάσσονται και οι ενέργειες της *Γερουσίας της Δυτικής Ελλάδος*, οι οποίες όριζαν τη δικαιοδοσία των οπλαρχηγών στους στρατιώτες τους (4.11.1821)⁷⁶.

Νικηταράς

Στο στρατιωτικό τομέα η απονομή του δικαίου ήταν έως την καποδιστριακή περίοδο έργο εκτός των οπλαρχηγών και των δημογερόντων. Για την εύνομη λειτουργία του Κράτους ήταν απαραίτητη η διαμόρφωση νέων δομών στην απονομή δικαιοσύνης. Το Δεκέμβριο του 1828 ψηφίστηκαν αρχικά οι διατάξεις για τον *Οργανισμό των Δικαστηρίων* (Ειρηνοδικείο, Πρωτόκλητο, Εμπορικό, Ανέκλητο Κριτήριο) και στη συνέχεια οι διατάξεις περί στρατιωτικής δικαιοσύνης⁷⁷. Για την απονομή του δικαίου στα ελληνικά στρατεύματα ίσχυσε ο γαλλικός στρατιωτικός κώδικας με τις αναγκαίες τροποποιήσεις που επέβαλλαν οι επικρατούσες συνθήκες⁷⁸.

Με το διάταγμα *Περί Οργανισμού Χιλιαρχιών* (28.2.1829) τέθηκαν οι επιβαλλόμενες πειθαρχικές, διοικητικές και ποινικές κυρώσεις για τα διάφορα αδικήματα, οι οποίες υπήρξαν σε

⁷⁵ *Συλλογή Στρατιωτικών Νόμων και Διαταγμάτων*, Αθήνα 1853, σ. 1.

⁷⁶ *Συλλογή Στρατιωτικών Νόμων και Διαταγμάτων*, Αθήνα 1853, σ. 2.

⁷⁷ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (19.12.1828), αριθ. 96.

⁷⁸ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (29.12.1828), αριθ. 97.

πολλές περιπτώσεις αρκετά αυστηρές. Συγκεκριμένα όποιος λιποτακτούσε από τη θέση στην οποία είχε τοποθετηθεί υφίστατο κυρώσεις. Αν ήταν αξιωματικός υποβιβάζονταν σε στρατιώτη, ενώ αν ήταν σε χαμηλότερη βαθμίδα -από στρατιώτη έως δωδέκαρχος- υποχρεωνόταν να εργάζεται -από ένα μήνα έως και ένα χρόνο- ως εργάτης στο στρατόπεδο, έχοντας για αμοιβή μόνο τη διατροφή του. Με θάνατο τιμωρούνταν οι καταδικασμένοι για εγκλήματα κατασκοπείας, εσχάτης προδοσίας, φόνου, βιασμού, εφόσον από το βιασμό επερχόταν θάνατος. Έχανε επίσης το βαθμό του όποιος λεηλατούσε ή προξενούσε ζημιές σε περιουσιακά στοιχεία των κατοίκων της περιοχής όπου διέμενε ή μετέβαινε. Κανείς επίσης δεν μπορούσε να μετατεθεί από τη μια *Χιλιάρχια* σε άλλη χωρίς την έγγραφη άδεια του χιλιάρχου του. Τέλος, ο τελευταίος είχε δικαίωμα να απονέμει τους βαθμούς του πένταρχου και του δωδέκαρχου, ενώ για τους υπόλοιπους βαθμούς υπεύθυνη ήταν η Κυβέρνηση, τους οποίους επένεμε κατόπιν πρότασης του *Αρχηγού Εκστρατείας*⁷⁹.

Για εφαρμογή των διατάξεων του *Οργανισμού* συστάθηκε *Πολεμικόν Συμβούλιον* (Στρατοδικείο)⁸⁰. Παράλληλα οργανώθηκε έκτακτο στρατοδικείο -*Προσωρινόν Πολεμικόν Δικαστήριον*- υπό τον Πετρόμπη Μαυρομιχάλη για να εκδικάσει υπόθεση πειρατείας (20.5.1828)⁸¹. Βάσει του διατάγματος *Περί Συστάσεως και Διοργανισμού των Στρατιωτικών Δικαστηρίων* (10.12.1830), δημιουργήθηκαν δύο δικαστήρια, το πρώτο στη Δυτική Ελλάδα με έδρα το Μεσολόγγι και πρόεδρο τον Γ. Βαρνακιώτη και το δεύτερο στην Ανατολική Ελλάδα με έδρα τα Σάλωνα (Αμφισσα) και πρόεδρο το Ν. Μπότσαρη⁸². Αναθεωρητικό δικαστήριο λειτούργησε επίσης στο Άργος με πρόεδρο το Δημήτριο Πλαπούτα. Τέλος διαρκές στρατιωτικό δικαστήριο (στρατοδικείο) ιδρύθηκε στην Πελοπόννησο (17.6.1830). Η ανάγκη σύστασης του στρατοδικείου στην Πελοπόννησο υπαγορεύτηκε από την παρουσία ελαφρών στρατευμάτων στην περιοχή. Τα μέλη του στρατοδικείου (στρατοδίκες) εκλέγονταν από τα *Ελαφρά Τάγματα* και το *Τακτικό Σώμα*, ενώ ο εισηγητής και επίτροπος μόνο από το *Τακτικό*⁸³.

Η Κυβέρνηση εξέδωσε επίσης και δύο διατάγματα (1828) με τα οποία καθιστούσε υποχρεωτική την έγκριση των γάμων των αξιωματικών του *Τακτικού Σώματος*. Φαίνεται όμως ότι πολλοί ήσαν οι αξιωματικοί που νυμφεύονταν χωρίς την έγκριση της ηγεσίας του *Τακτικού*, με αποτέλεσμα να εκδοθεί νέο διάταγμα (17.1.1831) σύμφωνα με το οποίο κανένας αξιωματικός δεν μπορούσε να τελέσει γάμο χωρίς την άδεια της Κυβέρνησης. Όσοι αξιωματικοί ήθελαν να νυμφευτούν έπρεπε να υποβάλλουν αίτηση, η οποία θα συνοδευόταν από έγγραφα των τοπικών αρχών, με τα οποία θα βεβαίωναν ότι η μέλλουσα σύζυγος του αξιωματικού ήταν καλού ήθους και άμεμπτης διαγωγής. Τονιζόταν τέλος πως μετά την υπογραφή του διατάγματος (1831), ο οποιοσδήποτε αξιωματικός παρέβαινε την απόφαση της Κυβέρνησης θα θεωρείτο αυτομάτως αποβλητός από το *Τακτικό Σώμα*⁸⁴.

⁷⁹ Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σσ. 18-19.

⁸⁰ Τα πρώτα μέλη του στρατοδικείου ήσαν ο Χριστόφορος Περραιβός, ο εκατόνταρχος Κούστιας Μάκος και ο πεντακοσίαρχος Μήτρος Τριαντάφυλλου. Ν. Κασσομούλης, ό.π., σ. 44.

⁸¹ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (23.5.1828), αριθ. 37.

⁸² *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (20.12.1830), αριθ. 100.

⁸³ ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 269.

⁸⁴ ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 255. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σσ. 77-78.

Στρατιωτικοί βαθμοί και στρατολόγηση

Στην Α΄ Εθνοσυνέλευση (9.1.1822) ορίστηκε η ιεραρχία των στρατιωτικών σωμάτων, σύμφωνα με την οποία θεσπίζονταν οι ακόλουθοι βαθμοί: στρατιώτης, δέκαρχος, εικοσιπένταρχος, σημαιοφόρος, πεντηκόνταρχος, εκατόνταρχος, ταξίαρχος, υποχιλίαρχος, χιλίαρχος, αντιστράτηγος και στρατηγός⁸⁵. Βάσει της ιεραρχίας αυτής οι αξιωματικοί κατατάσσονταν σε δύο τάξεις (Α΄ και Β΄)⁸⁶. Η εκλογή των μελών της Α΄ τάξης πραγματοποιείτο από τη διοίκηση, ενώ της Β΄ από τους αξιωματικούς της Α΄ τάξης, κατόπιν έγκρισης της διοίκησης. Ο Fabvier αναλαμβάνοντας το *Τακτικό Σώμα* εφάρμοσε το γαλλικό σύστημα και στο θέμα των προαγωγών, με το οποίο για να προαχθεί κάποιος αξιωματικός έπρεπε να υπάρχει κενή θέση⁸⁷.

Με τον οργανισμό των *Χιλιαρχιών* η απονομή των στρατιωτικών βαθμών ανατίθετο πια στην Κυβέρνηση, ύστερα από πρόταση του *Αρχηγού της Εκστρατείας*. Στις *Χιλιαρχίες* υπήρχαν οι ακόλουθοι βαθμοί: του χιλίαρχου, του πεντακοσίαρχου, του εκατόνταρχου, του πεντηκόνταρχου και του σημαιοφόρου. Με τη δημιουργία των *Ταγμάτων* διατηρήθηκε το σύνολο των προαναφερθέντων βαθμών και προστέθηκε ένας νέος, αυτός του υποταγματάρχη. Στο *Τακτικό Σώμα* οι διορισμοί των αξιωματικών γίνονταν με δίπλωμα που χορηγούσε η Κυβέρνηση (21.12.1828). Το ένα τρίτο των κατώτερων αξιωματικών (λοχαγός, υπολοχαγός, ανθυπολοχαγός) προβιβάζονταν κατ' αρχαιότητα και τα δύο τρίτα κατ' εκλογή. Ο Καποδίστριας, για να ανταμείψει τους αξιωματικούς που παρέμειναν στον ίδιο βαθμό για πολλά χρόνια -εξαιτίας της έλλειψης θέσεων- θέσπισε μια νέα ιεραρχία, προσθέτοντας τους βαθμούς του πρωθυπολοχαγού, του υποταγματάρχη, του υποσυνταγματάρχη και του επιλοχαγού (Αύγουστος 1831).

Ελληνικές ενδυμασίες

⁸⁵ Σπ. Μπρέκης, ό.π., σ. 52.

⁸⁶ Στην Α΄ Τάξη ανήκαν οι στρατηγός, αντιστράτηγος, χιλίαρχος, υποχιλίαρχος, ταξίαρχος και εκατόνταρχος, ενώ στη Β΄ ο πεντηκόνταρχος και ο σημαιοφόρος.

⁸⁷ Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 47.

Τα επαναστατικά σώματα συγκροτούνταν από τους οπλαρχηγούς με εθελοντική στρατολογία. Στρατολόγηση ανδρών για τη συγκρότηση τοπικών στρατιωτικών τμημάτων διενεργούσαν και τα περιφερειακά διοικητικά όργανα, τα οποία ιδρύθηκαν με την έναρξη του Αγώνα⁸⁸. Για την οργάνωση του πρώτου *Τακτικού Σώματος* ο Δ. Υψηλάντης προσπάθησε ανεπιτυχώς να εφαρμόσει τη στρατολόγηση στρατιωτών. Με την ανασύσταση του ανωτέρω σώματος (1.4.1822) εφαρμόστηκε η εθελοντική στρατολογία, η οποία δεν έφερε, και πάλι, τα αναμενόμενα αποτελέσματα λόγω αντιδράσεων των οπλαρχηγών και της επιθυμίας των ανδρών να καταταγούν στα άτακτα σώματα. Η *Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδος*, έχοντας υπόψη της ότι η έλλειψη τακτικού στρατού οδηγούσε στην ανικανότητα αντιμετώπισης των αιγυπτιακών στρατευμάτων του Ιμπραήμ, εξέδωσε τον *Περί Απογραφής* νόμο, με τον οποίο εισαγόταν η μερική υποχρεωτική στρατολογία στην επαναστατημένη χώρα. Ο νομοθέτης όριζε πως η στρατολόγηση με κλήρο θα πραγματοποιηίτο σε άνδρες ηλικίας 18-30 ετών, καθιερώνοντας τον όρο *κληρωτός*. Από τη στράτευση εξαιρούνταν οι μονογενείς γιοι και οι σωματικά ανίκανοι. Μπορούσε επίσης, να εξαιρεθεί όποιος κληρωτός παρουσίαζε εθελοντή ως αντικαταστάτη του⁸⁹. Ο νόμος *Περί Απογραφικής Στρατολογίας* και πάλι δεν απέδωσε εξαιτίας της απροθυμίας των νέων να καταταγούν στο *Τακτικό Σώμα*. Παρ' όλες όμως τις δυσκολίες η δύναμη του σώματος αυτού ανήλθε στα τέλη του 1825 σε 4.000 περίπου άνδρες⁹⁰.

Τον Απρίλιο του 1828 ο Καποδίστριας έκανε χρήση του νόμου του 1825 (*Περί Απογραφικής Στρατολογίας*) και κάλεσε με διάταγμα τις Δημογεροντίες να εφαρμόσουν το νόμο. Επειδή όμως, η προσέλευση ήταν περιορισμένη η Κυβέρνηση διέταξε τη στρατολόγηση 1.500 στρατιωτών από όλη την επικράτεια, ανάλογα με τον πληθυσμό της κάθε επαρχίας (Οκτώβριος 1829). Η απροθυμία άλλωστε να καταταγούν στο *Τακτικό Σώμα* όσων υπηρετούσαν στα άτακτα ήταν μια από τις αιτίες που ώθησαν τον Καποδίστρια να προβεί στην οργάνωση αρχικά των *Χιλιάρχων* και στην συνέχεια των *Ελαφρών Ταγμάτων*⁹¹. Η στρατιωτική θητεία στα τακτικά σώματα -εθελούσια ή διά κλήρου- ήταν τριετής, με δημόσια πληρωμή, τροφή και ενδυμασία για τους κατώτερους και ανώτερους αξιωματικούς.

Η Δ' Εθνοσυνέλευση (26.7.1829) όρισε τον Κυβερνήτη *Ανώτατο Αρχηγό όλων των κατά Ξηρά και Θάλασσα Δυνάμεων* με αρμοδιότητες να επιφέρει στους οργανισμούς των *Τακτικών* και *Ελαφρών* σωμάτων και το Ναυτικό τις απαραίτητες για το συμφέρον του στρατού αλλαγές. Τον εξουσιοδοτήθηκε επίσης, να εφαρμόζει τον *Περί Απογραφής* νόμο (1825) και να εγκρίνει τροπολογίες για την υλοποίηση του νόμου σ' όλες τις επαρχίες της επικράτειας⁹².

⁸⁸ Στ. Παπαγεωργίου, *Το ελληνικό κράτος ...*, ό.π., σ. 40.

⁸⁹ Η αντικατάσταση γινόταν με συμφωνητικό μεταξύ του κληρωθέντος και του αντικαταστάτη του, το οποίο συντασσόταν σε συμβολαιογράφο. Ο αντικαταστάτης έπρεπε να έχει το ίδιο ανάστημα και τα άλλα χαρακτηριστικά με τον υπόχρεο στρατεύσιμο και να γίνει δεκτός από το δήμαρχο της πόλης ή του χωριού, πριν αναχωρήσει για κατάταξη. Ο δήμαρχος ήταν υποχρεωμένος να συντάξει σχετική έκθεση. Ο αντικαθιστάμενος απαλλασσόταν από κάθε ευθύνη, εκτός αν ο αντικαταστάτης λιποτακτούσε μέσα σε ένα χρόνο από την ορκωμοσία του, οπότε ο πρώτος έπρεπε να παρουσιαστεί για κατάταξη ή να ζητήσει προθεσμία 30 ημερών έως ότου βρει άλλον αντικαταστάτη.

⁹⁰ Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 49.

⁹¹ *Συλλογή Στρατιωτικών Νόμων και Διαταγμάτων*, Αθήνα 1853, σ. 11. ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 123.

⁹² *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (31.7.1829), αριθ. 53.

Γρηγόριος Δικαίος ή Παπαφλέσσας

Στρατιωτική εκπαίδευση

Στην πλειοψηφία τους τα άτακτα σώματα των αγωνιστών αποτελούνταν από εμπειρότατους αλλά ανεκπαιδευτους άνδρες. Η όποια κατάρτιση υπήρχε αφορούσε όσους στρατιώτες είχαν υπηρετήσει στο στρατό των Ιονίων Νήσων και την αυλή του Αλή Πασά ή ήταν φιλέλληνες. Μια πρώτη προσπάθεια στρατιωτικής εκπαίδευσης στον τακτικό στρατό από Γάλλους αξιωματικούς έγινε τον πρώτο κιάλας χρόνο της Επανάστασης με πρωτοβουλία του Δ. Υψηλάντη σε Ημίταγμα που είχε συγκροτήσει. Σπουδαιότερη και διαρκέστερη υπήρξε η εκπαίδευση του *Τακτικού Σώματος* του Fabnier -τέλη 1825- από φιλέλληνες αξιωματικούς κατά τα γαλλικά πρότυπα και με την καθοδήγηση του λοχαγού Α. Majies. Την εκπαίδευση του *Λόχου* παρακολουθούσαν υποχρεωτικά όλοι οι αξιωματικοί και όσοι υπαξιωματικοί και στρατιώτες επιθυμούσαν⁹³.

Εκτός λοιπόν από όσους οπλαρχηγούς είχαν προϋπηρεσία σε οργανωμένους στρατούς άλλων κρατών, η τυπική εκπαίδευση στελεχών άρχισε κατά την καποδιστριακή περίοδο. Ο Κυβερνήτης ενδιαφέρθηκε για την τεχνική και πνευματική κατάρτιση, τη μετάδοση στρατιωτικής αγωγής και πειθαρχίας, αλλά και τη γενικότερη μόρφωση των μελλοντικών στελεχών του στρατεύματος. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η λειτουργία *Σχολής Αξιωματικών* στο Ναύπλιο (27.7.1828) με την επωνυμία *Λόχος των Ευελπίδων*, σκοπός της οποίας ήταν η εκγύμναση των νέων που θα κατατάσσονταν ως αξιωματικοί στο *Τακτικό Σώμα*⁹⁴. Το Δεκέμβριο του ίδιου έτους, όπως προαναφέρθηκε, δημοσιεύθηκε ο *Διοργανισμός της Στρατιωτικής Υπηρεσίας* του οποίου το τέταρτο μέρος αφορούσε τα *Περί των Ευελπίδων*. Στα άρθρα 36 έως 49 καθοριζόταν ο αριθμός των μαθητών του *Λόχου* (έως 50 άτομα), το είδος της εκπαίδευσης όσων επιθυμούσαν να καταταγούν στο Πυροβολικό και στο Ιππικό, τα σχετικά με τη στολή, τη διαμονή και τον εξοπλισμό των *Ευελπίδων*. Όλοι οι μαθητές έπρεπε να μπορούν να συντάσσουν κατάστιχα, καταλόγους και

⁹³ Χρ. Βυζάντιος, *Ιστορία των κατά...*, ό.π., σσ. 93-94.

⁹⁴ Στ. Παπαγεωργίου, *Το ελληνικό κράτος ...*, ό.π., σσ. 88-89. ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 97.

αναφορές, οι δε διδάσκαλοι αξιωματικοί έπρεπε να τους διδάσκουν την *αρετήν και την μετά λόγου πειθαρχίαν*. Οι πρώτοι *Ευέλπιδες* λάμβαναν μια μερίδα ψωμί, σιτηρέσιο και τέσσερα ισπανικά δίστηλα το μήνα ως μισθό. Οργανωτής και πρώτος διοικητής του *Λόχου των Ευελπίδων* ήταν ο Κορσικανός R. Santelli⁹⁵. Η πρώτη προσπάθεια εκπαίδευσης απέτυχε λόγω της ανεπάρκειας του Santelli, της έλλειψης καθηγητών και υποδομής, της ακαταλληλότητας των πρώτων σπουδαστών και της απροθυμίας των προκρίτων και των σπλαρχηγών να στείλουν τα παιδιά τους στο *Λόχο Ευελπίδων* για εκπαίδευση, επειδή θεωρούσαν την πειθαρχία που εφαρμοζόταν εκεί ως ταπεινωτική.

Στρατιώτης Τακτικού Σώματος

Με τη σύσταση του *Τάγματος των Πυροβολιστών*, προβλέφθηκε η θεωρητική και πρακτική εξάσκηση των εθελοντών. Για το σκοπό αυτό, λειτούργησε το *Σχολείο του Τάγματος του Πυροβολικού*, λίγους μήνες μετά τη σύσταση του *Λόχου των Ευελπίδων* (15.11.1828). Διευθυντής του *Σχολείου* ανέλαβε ο πρώτος διοικητής του Τάγματος συνταγματάρχης N. Pieri. Στις αρχές Δεκεμβρίου 1828 ο Ραυζιθ με εντολή του Κυβερνήτη κατέθεσε σχέδιο για την αναδιοργάνωση του *Λόχου των Ευελπίδων* και του *Σχολείου του Τάγματος Πυροβολικού* προτείνοντας την παύση της λειτουργίας τους και τη δημιουργία ενός άλλου σχολείου με την ονομασία *Κεντρικόν Πολεμικόν Σχολείον* (28.12.1828). Κατόπιν της προσωρινής έγκρισης του σχεδίου από τον Καποδίστρια το *Πολεμικόν Σχολείον* ξεκίνησε το εκπαιδευτικό του έργο (12.1.1829)⁹⁶.

Στον *Οργανισμό* του Ραυζιθ οι μαθητές ονομάζονταν *Ευέλπιδες* και δεν ξεπερνούσαν τους εξήντα. Οι απόφοιτοι του τριτάξιου *Σχολείου* θα λάμβαναν το βαθμό του ανθυπολοχαγού. Η ηλικία των μαθητών έπρεπε να είναι μεταξύ 15 και 20 ετών, ενώ η εισαγωγή τους θα γινόταν με αίτηση, στην οποία θα επισυνάπτονταν πιστοποιητικό γέννησης, αποδεικτικό καλής υγείας

⁹⁵ ΓΑΚ, *Οθωνικό Αρχείο*, φάκ. 72.

⁹⁶ *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (2.2.1828), αριθ. 10.

από δύο γιατρούς και αποδεικτικό γνώσεων. Οι γονείς, όσων γίνονταν δεκτοί, θα κατέβαλαν ένα ποσό με το οποίο θα καλύπτονταν τα έξοδα της εκπαίδευσης και της λινοστολής. Εκτός από το *Διευθυντή του Σχολείου* (Σχολάρχης), που θεωρείτο αρχηγός σώματος, θα υπήρχαν δύο *Επιθεωρητές* -υπολοχαγοί ή λοχαγοί- και δύο υπασπιστές ανθυπολοχαγοί, οι οποίοι θα δίδασκαν ασκήσεις Πεζικού και Πυροβολικού. Το βοηθητικό προσωπικό θα αποτελούσαν ένας θυρωρός, ένας νοσοκόμος και πέντε *θεράποντες* (υπηρέτες). Προβλεπόταν επίσης, η σύσταση σπουδαστικού συμβουλίου για τη διενέργεια των εξετάσεων και την αντιμετώπιση θεμάτων σχετικών με την εκπαίδευση των μαθητών⁹⁷.

Παλαμήδι

Πολεμικός εξοπλισμός και μισθοδοσία

Οι πολεμιστές στη διάρκεια του Αγώνα δεν είχαν ενιαίο οπλισμό και ο καθένας χρησιμοποιούσε είτε το δικό του (κουμπούρια, καρυοφίλια, σπάθες κτλ.), είτε όπλα από δωρεές ομογενών και φιλελλήνων, είτε πολεμικά λάφυρα. Πρώτος ο Δημ. Υψηλάντης εξόπλισε ενιαία το *Ημίταγμα* του με λογχοφόρα τυφέκια που αγόρασε από την Τερζέστη με δαπάνες των εκεί ομογενών. Με λογχοφόρα τυφέκια από την Ευρώπη ήταν εφοδιασμένο και το σύνταγμα που οργάνωσε ο Μαυροκορδάτος και το οποίο διαλύθηκε στη μάχη του Πέτα (Ιούλιος 1822). Το *Τακτικό Σώμα* του Fabvier διέθετε αρχικά μεικτό οπλισμό από ευρωπαϊκά τυφέκια και πολεμικά λάφυρα, ενώ η πρώτη Πυροβολαρχία είχε στην κατοχή της τέσσερα ορεινά πυροβόλα των 4 λίτρων, τα οποία είχαν δωρίσει φιλελληνικά κομιτάτα του εξωτερικού. Ο εξοπλισμός του τακτικού στρατού συνεχίστηκε και επί Καποδίστρια με άλλα 6.000 λογχοφόρα τυφέκια που είχαν αποσταλεί από τη Ρωσία. Το 1829, εκτός από τα όπλα που είχε το *Τακτικό Σώμα*, το *Οπλοστάσιο* του Ναυπλίου διέθετε 7.340 νέα τυφέκια, από τα οποία τα 3.000 είχαν δωρηθεί από τη Γαλλία και 4.340 είχαν αγοραστεί από την Κυβέρνηση. Τέλος, υπήρξε άριστης ποιότητας γαλλικός εξοπλισμός για 220 ιππείς⁹⁸.

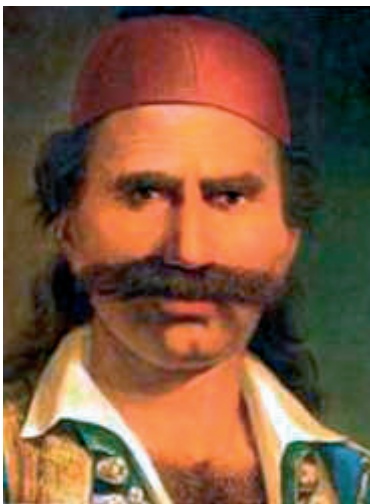
Γνώρισμα του *Τακτικού Στρατού* είναι η ενιαία ενδυμασία. Σε σχέση με τους άτακτους που φορούσαν την ελληνική φουστανέλα και το φέσι, ο Δημ. Υψηλάντης εφοδίασε το πρώτο *Ημί-*

⁹⁷ Μ. Κυριακίδης, ό.π., σσ. 52-53. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σσ. 58-63. Για τη *Σχολή Ευελπίδων* βλ. Χρ. Φωτόπουλος, *Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828-1998*, Αθήνα 1998.

⁹⁸ Χρ. Βυζάντιος, *Ιστορία των κατά...*, ό.π., σσ. 82, 127. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 65.

ταγμα με μαύρες στολές αγορασμένες με έξοδα ομογενών της Τεργέστης. Πρόβλεψη για ενιαία στολή γινόταν και αργότερα στο Β' τμήμα του νόμου Η' (1.4.1822), όπου ανάμεσα στα διάφορα μέτρα διοικητικής μέριμνας καθοριζόταν πως η διοίκηση θα ήταν υπεύθυνη για την ενδυμασία του στρατού, η οποία θα ήταν παρόμοια με τις στολές των ευρωπαϊκών στρατών. Τα μέτρα δεν απέδωσαν άμεσα, καθώς διατηρήθηκε για αρκετό διάστημα η ελληνική παραδοσιακή φορεσιά (σαγιάκι, κοντή φουστάνελα, φέσι)⁹⁹.

Προσπάθεια για την απόκτηση ομοιόμορφης στολής από τους στρατιώτες του *Τακτικού Σώματος* έγινε την καποδιστριακή περίοδο. Για το σκοπό αυτό συστάθηκε η *επί της Ενδυμασίας Επιτροπή*, η οποία φρόντιζε για την προμήθεια και τη διαχείριση όλων των υλικών ραφής και εξάρτυσης των στολών. Η *Επιτροπή* όφειλε να αποδίδει μηνιαίο απολογισμό των εξόδων στο *Γενικό Διευθυντή* του *Τακτικού Σώματος*. Τον Ιούλιο του 1829, όταν ο Heideck παρέδωσε τη διοίκηση του *Τακτικού*, όλοι οι άνδρες διέθεταν ομοιόμορφη στολή, αποτελούμενη από τσόχινο ιμάτιο, ανοιξιάτικο ζιπούνι, τέσσερα πουκάμισα, τέσσερα ζευγάρια κάλτσες, ένα μανδύα, ένα κάλυμμα κεφαλής για ασκήσεις και ένα πηλήκιο¹⁰⁰. Για να επιτευχθεί ομοιομορφία στην ενδυμασία των αξιωματικών του *Τακτικού* καθορίστηκε ετήσιο επίδομα στολής στους ανώτερους αξιωματικούς, τους φροντιστές και τους πρώτους γιατρούς (21.8.1828). Ο *Γενικός Διευθυντής* του *Τακτικού Σώματος*, Γάλλος στρατηγός E. Gerard, υπέβαλε επίσης πρόταση στην Κυβέρνηση περιγράφοντας λεπτομερώς τις στολές του *Πυροβολικού*, του *Μηχανικού*, του *Ιππικού* και του *Σώματος Επιτελών* του *Τακτικού Σώματος* (21.11.1830)¹⁰¹.

Οδυσσεάς Ανδρούτσος

⁹⁹ Η στολή για τους στρατιώτες περιλάμβανε μάλλινο γαλάζιο ιμάτιο με ασημοκέντητα γαϊτάνια στο στήθος, ενώ για τους αξιωματικούς παντελόνι γκριζο με σιρίτι, μαύρο περιλαίμιο, παπούτσια ευρωπαϊκού τύπου και μαύρο κράνος αγγλικού τύπου με γαλανόλευκο φτερό. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 66.

¹⁰⁰ Karl Von Heideck, «Τα των Βαυαρών Φιλελλήνων εν Ελλάδι κατά τα έτη 1826-1829», *Αρμονία*, τεύχ. Α', Αθήνα 1901, σ. 485.

¹⁰¹ ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 256.

Στην Επανάσταση δημιουργήθηκαν δύο οπλοστάσια-εργαστήρια επισκευής και κατασκευής όπλων. Το πρώτο στο Μεσολόγγι από το Λόρδο Βύρωνα με μηχανήματα και υλικά που έφερε ο ίδιος από την Αγγλία και το δεύτερο στο Ναύπλιο (1825) με υλικοτεχνικό εξοπλισμό που αγόρασε και έστειλε στην Ελλάδα το *Φιλελληνικό Κομιτάτο* της Γαλλίας. Το οπλοστάσιο του Ναυπλίου κατασκεύαζε σφαίρες πυροβόλων διαφόρων μεγεθών, επιδιόρθωνε όπλα και πυροβόλα και σχεδίαζε την κατασκευή τυφεκίων, λογχών και ξιφών. Υπό την καθοδήγηση του Κ. Heideck το οπλοστάσιο λειτούργησε με κανονικούς ρυθμούς και σύντομα το υπάρχον υλικό συγκεντρώθηκε, καταμετρήθηκε, επισκευάστηκε και αποθηκεύτηκε. Το 1829 προμήθευε τα όπλα του *Τακτικού Σώματος*, ενώ παράλληλα είχε επιδιορθώσει και δοκιμάσει περισσότερα από 3.000 παλιά και σκουριασμένα τυφέκια. Στο Ναύπλιο εκτός από το οπλοστάσιο υπήρχε αποθήκη πολεμοφοδίων που εφοδίαζε το στρατό με πυρομαχικά, πυροβόλα και άλλα στρατιωτικά υλικά¹⁰². Οι μπαρουτόμυλοι της Δημητσάνας προμήθευαν στους αγωνιστές το μεγαλύτερο μέρος της μαύρης πυρίτιδας, ενώ ελάχιστες ποσότητες πυρομαχικών προήλθαν από το εξωτερικό, είτε από φιλέλληνες (Βύρωνα, Fabvier), είτε από δωρεές πλουσίων Ελλήνων του εξωτερικού. Στους μπαρουτόμυλους, που λειτούργησαν έως το 1832, κατασκευάζονταν πυρίτιδα και σφαίρες. Τα υλικά δένονταν σε *φυσέκια* και αποτελούσαν τις βολές για τη γέμιση των τυφεκίων¹⁰³.

Τα περιφερειακά διοικητικά όργανα που δημιουργήθηκαν με την έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα είχαν στα καθήκοντα τους και τη φροντίδα συντήρησης των στρατευμάτων της περιοχής τους¹⁰⁴. Με την Α΄ Εθνοσυνέλευση προβλέφθηκε για το σκοπό αυτό ένα φροντιστής για κάθε *Χιλιάρχια* (9.1.1822), ενώ ο *Οργανισμός* του στρατού καθιέρωσε οικονομικά συμβούλια σε κάθε σώμα, τα οποία παρουσίαζαν ανά δεκαήμερο στη διοίκηση κατάλογο μισθοδοσίας του προσωπικού (1.4.1822). Για πρώτη φορά οι μισθοί των στρατιωτικών *ανάλογα με τις περιστάσεις της Ελλάδος* καθορίστηκαν στην Α΄ Εθνοσυνέλευση. Με σχετικό νόμο ορίστηκαν επίσης οι μισθοί για το *Στρατό Ξηράς*, το *Πυροβολικό*, το *Ιππικό* και το *Σώμα Μηχανοποιών* (1.4.1822). Οι αμοιβές προβλέπονταν ότι θα χορηγούνταν ανά δεκαήμερο, βάσει καταστάσεων που υπέβαλε το *Οικονομικόν Συμβούλιον* κάθε σώματος. Εκτός από το μισθό, ο νόμος προέβλεπε σε καιρό πολέμου τη χορήγηση τροφής *δια τους ανθρώπους και τα ζώα*¹⁰⁵.

Επειδή η οικονομική κατάσταση της χώρας δεν ήταν καλή, οι στρατιωτικοί έμεναν απλήρωτοι για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Χαρακτηριστική είναι άλλωστε η απάντηση που έδωσε ο *Υπουργός Οικονομικών*, Π. Λιδωρίκης, όταν ρωτήθηκε από τον Κυβερνήτη για το πόσα χρήματα είχε το ταμείο. Ο Υπουργός απάντησε: *όχι μόνο χρήματα δεν έχουμε στο ταμείο, αλλ' ούτε καν ταμείο δεν υπάρχει...* Για το λόγο αυτό η *Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδος* ανακοίνωσε ότι θα δίνουμε στους αγωνιστές μέρος της ανακτηθείσας *εθνικής γης*. Επρόκειτο για διανομή, η οποία

¹⁰² *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (7.11.1825), αριθ. 10. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 72.

¹⁰³ Τον πρώτο χρόνο της Επανάστασης διατέθηκαν στα τμήματα της Πελοποννήσου 3.510 οκάδες σφαίρες, 12.608 οκάδες πυρίτιδα και 804.320 έτοιμα φυσέκια. Επαμ. Σπηλιωτόπουλος, *Τα Πυρομαχικά κατά τον Αγώνα του 1821*, Αθήνα 1972.

¹⁰⁴ Ενδεικτικά αναφέρουμε την *Εφορεία* της Καρύταινας, τη *Γενική Εφορεία* της Τριφυλίας, την *Εφορεία Ιμλακίων*, την *Κοινότητα* της Ήλιδας στη Γαστούνη, τις *Καγκελαρίες* Κορίνθου και Άργους, τη *Βουλή Θεσσαλομακεδονίας*, τις *Διοικήσεις* Ύδρας και Σπετσών.

¹⁰⁵ Το άρθρο ιθ' του νόμου προέβλεπε τα ακόλουθα καθημερινά σιτηρέσια: ψωμί 300 δράμια, κρέας βοδινό 100 δράμια, ρύζι 25 δράμια, κρασί 50 δράμια, ξύλα 4 οκάδες από 1η Οκτωβρίου έως 1η Απριλίου και 2 οκάδες από 1η Απριλίου έως 1η Οκτωβρίου. Για τα ζώα προβλεπόταν άχυρο 5 οκάδες και κριθάρι 1 1/2 οκά. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σσ. 68-69.

είχε τον χαρακτήρα μάλλον της αντιμισθίας, για τη συμμετοχή στην Επανάσταση όσων υπηρετούσαν ήδη και όσων θα υπηρετούσαν στο μέλλον (7.5.1822). Ανάλογα μέτρα ελήφθησαν και στη Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας (5.5.1827)¹⁰⁶.

Στο διάταγμα του Καποδίστρια για την οργάνωση των *αεικίνητων* στρατευμάτων ορίστηκε πως για κάθε στρατιωτικό τμήμα που οργανωνόταν θα παρεχόταν μισθός, σιτηρέσιο -τροφή σε χρήμα- και *ταΐνι* (μερίδα ψωμιού)¹⁰⁷. Συγκεκριμένα ο οργανισμός των *Χιλιαρχιών* προέβλεπε την καθημερινή χορήγηση ψωμιού και σιτηρεσίου και ανά τριμηνία μισθού. Αντίθετα στο *Τάγμα των Πυροβολιστών* ο μισθός δινόταν ανά μήνα. Τα προβλήματα στη μισθοδοσία δεν έπαψαν να υπάρχουν καθώς τα έξοδα για την αρτιότερη οργάνωση του *Τακτικού Σώματος* παρέμεναν μεγάλα¹⁰⁸. Το οικονομικό όργανο των μονάδων του *Τακτικού Σώματος* ήταν ο καταλυματίας και των φρουρών των φρουριών ο αποθηκάριος. Τα δύο αυτά διαχειριστικά όργανα -με τον τίτλο του υποεπιμελητή της *Διοικητικής Μέριμνας*- διεξήγαγαν και τη σχετική με τη διοίκηση αλληλογραφία. Τα οικονομικά των μονάδων διαχειριζόταν τριμελές *Οικονομικόν Συμβούλιον*, αποτελούμενο από το διοικητή, τον καταλυματία και έναν αξιωματικό. Το *Συμβούλιον* συνέτασσε μηνιαία δύο καταστάσεις -μία ονομαστική για τους αξιωματικούς και μία αριθμητική για τους υπαξιωματικούς και τους στρατιώτες- με τα δικαιολογητικά των πληρωμών, τις οποίες υπέβαλλε για έγκριση στο *Επιμελητήριο* του *Τακτικού Σώματος*. Για τη χορήγηση των υλικών, η κάθε μονάδα υπέβαλε αναφορά στη *Γραμματεία Στρατιωτικών* του *Γενικού Φροντιστηρίου*, στην οποία καταγράφονταν οι ανάγκες σε υλικά και πυρομαχικά. Το πολεμικό υλικό που εγκρίνετο χορηγείτο από το *Οπλοστάσιο*, ενώ τα είδη ιματισμού και εξάρτυσης από την *Επιτροπή Ιματισμού*.

¹⁰⁶ Τα μέτρα όριζαν πως όσοι κατατάσσονταν από εκείνη την ημέρα υπό την ελληνική σημαία, για να υπηρετήσουν την πατρίδα (αξιωματικοί και στρατιώτες), θα λάμβαναν μετά το τέλος του πολέμου ως ανταμοιβή εθνική γη ανάλογη με τις υπηρεσίες που θα προσέφεραν, με μόνη προϋπόθεση να τηρήσουν με ακρίβεια τους στρατιωτικούς νόμους. Σπ. Μπρέκης, ό.π., σσ. 167-169.

¹⁰⁷ Από αναφορά που υπέβαλε το *Γενικόν Φροντιστήριο* προκύπτει ότι για μισθούς, ψωμί και σιτηρέσια των στρατευμάτων της Στερεάς Ελλάδας ξοδεύονταν περίπου 910.000 γρόσια το μήνα (16.7.1829).

¹⁰⁸ ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 241.

Μάχη στα Δερβενάκια

Ο Κυβερνήτης στο πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής του για το στρατό πέτυχε να εξασφαλίσει μηνιαία χορηγία 500.000 φράγκων από τη Γαλλία και 500.000 ρούβλια από τη Ρωσία. Επιπρόσθετα ο βασιλιάς της Γαλλίας Κάρολος Ι΄ χορηγούσε μηνιαίως 100.000 γαλλικά φράγκα για τις ανάγκες συντήρησης του *Τακτικού Σώματος*. Επί Καποδίστρια τέλος, δημοσιεύθηκε πίνακας εξόδων του κρατικού προϋπολογισμού (11.7.1829)¹⁰⁹. Τα χρήματα που παρείχε η Γαλλία κατατίθονταν σε ειδικό ταμείο, το οποίο διαχειριζόταν τριμελής επιτροπή με μέλη το *Γραμματέα Στρατιωτικών και Ναυτικών*, το *Διευθυντή του Τακτικού Σώματος* και το *Γάλλο διατάκτη*¹¹⁰. Άλλα διοικητικής μέριμνας όργανα -υπεύθυνα κυρίως για τη Δυτική και Ανατολική Στερεά Ελλάδα- ήταν ο *Διευθυντής ή Επιστάτης Τροφών*, οι *Επιθεωρητές Τροφών* με έδρα τη Ναύπακτο και το Μεσολόγγι, οι *Επιστάτες* και *Επιθεωρητές Αποθηκών* με έδρα τη Σαλαμίνα, τη Βόνιτσα, την Αταλάντη, τις Θερμοπύλες, οι *Ταμίες* με έδρα τη Σαλαμίνα, τη Ναύπακτο, τη Βόνιτσα, την Αταλάντη και τις Θερμοπύλες. Στο Ναύπλιο τέλος έδρευε και η *Εξεταστική Επιτροπή των Στρατιωτικών Λογαριασμών*.

Υγειονομική φροντίδα των στρατιωτών

Στη διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων έγινε εντονότερη η ανάγκη ίδρυσης νοσηλευτικών ιδρυμάτων για τους αγωνιστές που τραυματίζονταν στα πεδία των μαχών. Οι περιστάσεις όμως και οι περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες των επαναστατικών κυβερνήσεων δεν

¹⁰⁹ Σε σύνολο εξόδων 25.618.664 γροσιών, οι δαπάνες για τις ανάγκες του στρατού και του στόλου ανέρχονταν σε 18.647.214 γρόσια. *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, Ναύπλιο (13.7.1829), αριθ. 49. Το *Γενικόν Φροντιστήριον* με τη διάλυση του υπέβαλε απολογισμό για την περίοδο από την ίδρυση του έως τις 30 Οκτωβρίου 1829. Τα έξοδα για μισθούς και σιτηρέσια του στρατού ήταν 2.489.438 γρόσια, ενώ τα έξοδα του *Τακτικού Σώματος* στη διάρκεια της διοίκησης του Heideck 2.011.277 γρόσια. Σε σύνολο εξόδων 25.480.522 γρόσια τα έξοδα μόνο για το στρατό ήταν 6.111.016 γρόσια (24%). Η κατάσταση έγινε δύσκολη μετά την παραίτηση του Καρόλου Ι΄, επειδή ο διάδοχος του Λουδοβίκος-Φίλιππος διέκοψε τη μηνιαία χορηγία των 100.000 φράγκων για τις ανάγκες του *Τακτικού Σώματος*. ΓΑΚ, *Γενικόν Φροντιστήριον*, φάκ. 85.

¹¹⁰ Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 71.

επέτρεψαν -έως την άφιξη του Καποδίστρια- ούτε τη δημιουργία νοσοκομείων σε όλες τις απελευθερωμένες περιοχές, ούτε τη διάθεση μεγάλων πιστώσεων για την υγειονομική φροντίδα των στρατιωτών¹¹¹.

Για την περίθαλψη των τραυματισμένων δημιουργούνταν πρόχειρα ή πρόσκαιρα νοσοκομεία από τοπικές αρχές, ιδιώτες, ή τις Κυβερνήσεις με σκοπό να εξυπηρετήσουν τις τοπικές ανάγκες που προέκυπταν και γι' αυτό ήταν βραχύβια. Τέτοιου είδους θεραπευτήρια λειτούργησαν στην Πάτρα, το Μεσολόγγι, τη Σαλαμίνα, τα Μέθανα, την Αθήνα, τη Σύρο, την Ύδρα¹¹². Στις περιοχές που δεν υπήρχαν οργανωμένοι χώροι περίθαλψης οι τραυματίες νοσηλεύονται σε μονές, στις οικίες τους ή σε ιδιωτικούς χώρους ιατρών πληρώνοντας οι ίδιοι τα έξοδα της ιατροφαρμακευτικής τους αγωγής¹¹³. Το γεγονός ότι η ιδιωτική πρωτοβουλία κατέβαλλε αξιόλογες προσπάθειες για την ίαση των στρατιωτών δεν σήμαινε ότι μπορούσε να υποκαταστήσει την κρατική μέριμνα. Αυτό άλλωστε ήταν κάτι που γνώριζαν καλά οι επαναστατικές κυβερνήσεις, γι' αυτό το Βουλευτικό και το Εκτελεστικό απέστειλαν συχνά αιτήσεις και προβουλευμάτα στο *Υπουργείο των Εσωτερικών* (1822-1824), ζητώντας τη σύσταση στρατιωτικού νοσοκομείου στο Ναύπλιο¹¹⁴.

Την έλλειψη ενός αμιγούς στρατιωτικού νοσηλευτικού ιδρύματος και την ανάγκη δημιουργίας του επισήμανε και ο Γερμανός φιλέλληνας Friedrich Bojons (Ιούλιος 1824) με αίτησή του προς την διοίκηση, χωρίς όμως τελικά η πρότασή του να υλοποιηθεί¹¹⁵. Τελικά στο πλαίσιο της υγειονομικής φροντίδας των στρατιωτών η κεντρική εξουσία τοποθέτησε σε κάθε χιλιαρχία ατάκτων, ένα παθολόγο γιατρό και ένα χειρουργό (Ιανουάριος 1822)¹¹⁶. Με το μέτρο αυτό, μπορούσε να πραγματοποιηθεί η νοσηλεία των πληγωμένων και των ασθενών στα ίδια τα στρατόπεδα. Στις περισσότερες όμως περιπτώσεις το ιατρικό προσωπικό αποτελείτο από εμπειρικούς χειρουργούς με αποτέλεσμα οι ασθενείς να αποφεύγουν το θάνατο όχι χάρη στην ιατροφαρμακευτική αγωγή που δέχονταν, αλλά στη σωματική τους αντοχή¹¹⁷. Ο Απ. Βακαλόπουλος αναφερόμενος στην περίθαλψη των τραυματισμένων στρατιωτών μεταφέρει τις εντυπώσεις του Raybaud, ο οποίος αν και μίλαγε με θαυμασμό για τους στρατιώτες και την αυτοθυσία τους, δεν παρέλειπε

¹¹¹ Στα μέτρα για τη φροντίδα των στρατιωτών θα πρέπει να εντάξουμε και κάποια χρήσιμα φυλλάδια για την *υγιεινή του στρατιώτη* που τυπώθηκαν στο τυπογραφείο Μεσολογγίου (1824-1825).

¹¹² Ι. Παπαγεωργίου, *Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των Αγωνιστών του 1821*, Ηράκλειο 1968, σσ. 15-18.

¹¹³ Ο Απ. Βακαλόπουλος κάνει λόγο για τους πληγωμένους αγωνιστές της πολιορκίας των Πατρών οι οποίοι μεταφέρθηκαν για νοσηλεία στο μοναστήρι του Ομπλού. Απ. Βακαλόπουλος, *Τα ελληνικά στρατεύματα του 1821. Οργάνωση, ηγεσία, τακτική, ήθη, ψυχολογία*, Θεσσαλονίκη 1948, σ. 154. Γ. Δ. Δημακόπουλος, «Η επί του Αγώνος υπέρ της Δημοσίας Υγείας κυβερνητική πολιτική», *Επιστημονική Επετηρίς της Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών* (1971-1972), τόμος αφιερωμένος στον Π. Περδίκια, Αθήνα 1972, σ. 266.

¹¹⁴ ΓΑΚ, *Εκτελεστικό Σώμα*, φάκ. 19, έγγρ. 1017.

¹¹⁵ ΓΑΚ, *Αρχείο Γιάννη Βλαχογιάννη*, Δ. 56 και φάκ. 5 (20.7.1824), *Εκτελεστικόν Σώμα*, φακ. 19 (25.8.1824), φάκ. 138, έγγρ. 1065.

¹¹⁶ Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού...*, ό.π., σ. 22.

¹¹⁷ Ν. Κασομούλης, ό.π., τόμ. Α', σ. 428. Κ. Σ. Κώνστας, «Γιατροί, Νοσοκομεία, Ασθένειες στο επαναστατημένο Μεσολόγγι (1821-1826)», *Νέα Εστία*, τόμ. 65 (Ιανουάριος-Ιούνιος 1959), Αθήνα 1959, σ. 528. Κ. Κυριακόπουλος, Χρ. Μαυρογιώργος, «Η περίθαλψη του πληθυσμού και των στρατιωτών κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 21», *Ιατρικό Περισκόπιο*, τχ. 9, Αθήνα 2004, σσ. 6-7.

να σημειώσει ότι η *θεραπεία τους επαφίετο στη φύση*¹¹⁸. Ένα πρόσθετο μέτρο που εφαρμόστηκε λίγα χρόνια μετά (1829) -ύστερα από πρόταση του S. Howe- ήταν η δημιουργία *κινητών νοσοκομείων εκστρατείας*¹¹⁹.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί η έλλειψη ικανού και σωστά καταρτισμένου ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού στα στρατόπεδα. Οι γιατροί που είχαν σπουδάσει το λειτούργημά τους και με αυτή τους την ιδιότητα προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στην Επανάσταση ήσαν ελάχιστοι. Το γεγονός αιτιολογείται έως ένα βαθμό από το ότι κατά τα έτη 1821-1827 οι περισσότεροι Έλληνες ασκληπιάδες ασχολήθηκαν είτε με πολιτικές υποθέσεις (Αλ. Μαυροκορδάτος), είτε με τη στρατιωτική δράση. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να ασκούν μόνο περιστασιακά το επάγγελμά τους, δίνοντας μ' αυτόν τον τρόπο τη θέση τους στους εμπειρικούς γιατρούς που από αιώνες είχαν γίνει συνείδηση στους αγροτικούς πληθυσμούς. Όσο για τους φιλέλληνες που είχαν σπουδάσει ιατρική, αυτοί δεν αξιοποιήθηκαν σωστά, επειδή από ελληνικής πλευράς δεν υπήρχε οργανωμένη υποδοχή και έτσι στις περισσότερες περιπτώσεις χρησιμοποιήθηκαν κυρίως ως στρατιώτες. Συχνά μάλιστα οι ιθύνοντες ανακάλυπταν τυχαία τις εξειδικευμένες γνώσεις που κάποιοι φιλέλληνες διέθεταν και τις οποίες θα μπορούσαν να παρέχουν στον Επανάσταση¹²⁰.

Αμιγώς στρατιωτικό νοσοκομείο πρωτολειτούργησε στο Ναύπλιο τον Αύγουστο του 1828 με διευθυντή τον Henri Treiber. Ένα χρόνο αργότερα (Ιούλιος 1829) το ίδρυμα -δυναμικότητας 42 κλινών- διέθετε ιατρό, φαρμακοποιό, επιστάτη και βοηθητικό προσωπικό. Η τροφοδοσία των ασθενών γινόταν με παρακράτηση της ημερήσιας μερίδας ψωμιού και δέκα παράδων από το καθημερινό τους σιτηρέσιο. Την καποδιστριακή περίοδο νοσοκομεία δημιουργήθηκαν επίσης στον Ακροκόρινθο, το Άργος, την Ανατολική Στερεά Ελλάδα, ενώ υπό σύσταση ήταν ένα νοσοκομείο για απομάχους και ένα στρατιωτικό νοσοκομείο στην Πάτρα¹²¹.

¹¹⁸ Απ. Βακαλόπουλος, *Τα ελληνικά στρατεύματα του 1821...*, ό.π., σσ. 153-155.

¹¹⁹ Julius Millingen, *Memoirs of the Affairs Greece...*, Λονδίνο 1831, σσ. 84, 107. Κυριακόπουλος, Χρ. Μαυρογιώργος, ό.π., σσ. 12-15. ΓΑΚ, *Αρχείο Γιάννη Βλαχογιάννη*, Ε7. *Αρχεία Ελληνικής Παλιγγενεσίας*, «Αι Εθνικαί Συνελεύσεις», τόμ., Β', Αθήνα 1973, σ. 489.

¹²⁰ ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 99, 108.

¹²¹ ΓΑΚ, *Πληρεξούσιος Τοποτηρητής*, φάκ. 11Α.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

Κωδικός αναγνώρισης	Δ.Ι.Σ.
Τίτλος	<i>Αρχείο Καποδιστριακής Περιόδου: Στρατιωτικά Τεκμήρια</i>
Χρονολογίες	1827-1833
Επίπεδο περιγραφής	Αρχείο
Μέγεθος και υπόστρωμα της ενότητας περιγραφής: ποσότητα, διαστάσεις	35 φάκελοι (1-21): 6.963 έγγραφα ή 17.319 φύλλα (2,55 τρέχοντα μέτρα)
Όνομα παραγωγού	Υπουργεία, δημόσιες υπηρεσίες, στρατιωτικές επιτροπές, Κυβερνήτης, Έλληνες αξιωματικοί και στρατιώτες, πολίτες, αλλοδαποί.
Διοικητική ιστορία	<p>Ο Καποδίστριας αναλαμβάνοντας τη διακυβέρνηση της χώρας, ενδιαφέρθηκε για την οργάνωση των στρατιωτικών δυνάμεων, αφενός γιατί το μεγαλύτερο μέρος των εθνικών εδαφικών διεκδικήσεων κατεχόταν ακόμα από εχθρικά στρατεύματα, οπότε προέκυπτε θέμα ανακατάληψης τους και αφετέρου γιατί η εφαρμογή του κυβερνητικού προγράμματος χρειαζόταν μέσα επιβολής, τα οποία μπορούσε να του εξασφαλίσει ο στρατός.</p> <p><i>Τακτικός Στρατός</i> ή <i>Τακτικό Σώμα</i> δημιουργήθηκε με την έναρξη της Επανάστασης και διατηρήθηκε καθ' όλη τη διάρκειά της, αν και εξαιτίας της έλλειψης πόρων αντιμετώπισε συχνά οικονομικές δυσχέρειες. Εκτός των άλλων προβλημάτων οι ιθύνοντες είχαν να επιλύσουν και θέματα απείθειας των στρατιωτών. Την καποδιστριακή περίοδο αυξήθηκαν οι ενέργειες για την οργάνωση του στρατού. Στο πλαίσιο αυτό συγκαταλέγεται η ίδρυση του <i>Πολεμικού Συμβουλίου</i> (23.1.1828), το οποίο είχε ως αποστολή τη μελέτη και την εξέταση των υποθέσεων και των ζητημάτων που προέκυπταν από τα στρατεύματα της ξηράς και θάλασσας. Λίγους μήνες αργότερα συστάθηκε τριμελής επιτροπή <i>-Γενικών Φροντιστήριον-</i> που υπαγόταν στο <i>Τμήμα Πολέμου</i> του <i>Πανελληνίου</i> (29.3.1828). Έργο του <i>Φροντιστηρίου</i> ήταν να <i>επαγρυπνεί και να βεβαιώνει εκ συγκρίσεως</i> την οικονομία και <i>τους λογαριασμούς όλων των υπηρεσιών, όσαι ανάγονται εις τα του πολέμου</i>.</p> <p>Την καποδιστριακή περίοδο η οργάνωση του στρατού χωρίζεται σε δύο περιόδους, στην πρώτη κυριαρχούν οι <i>Χιλιαρχίες</i> (7.2.1828), ενώ από τον Οκτώβριο του 1829 τα <i>Ελαφρά Τάγματα</i> (18.10.1829).</p>

Διαδικασία πρόσκτησης Τα φωτοαντίγραφα και τα ελάχιστα πρωτότυπα έγγραφα της καποδιστριακής περιόδου που απαρτίζουν το συγκεκριμένο αρχείο αποτελούν προϊόν της προσωπικής και μακροχρόνιας έρευνας που διεξήγαγε η αείμνηστη καθηγήτρια Ελ. Κούκκου σε διάφορα αρχεία και αρχειακές συλλογές του εσωτερικού και του εξωτερικού, όπως τα *Γενικά Αρχεία του Κράτους* (Γ.Α.Κ.), του Δ. Ιωαννίδη, γαλλικά αρχεία, κλπ. Το τμήμα του προσωπικού της αρχείου (φωτοαντίγραφα) που αφορούσε τον ελληνικό στρατό επί Καποδίστρια η Ελένη Κούκκου παρέδωσε στη *Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού* (Δ.Ι.Σ.), με τη μεσολάβηση του Στρατηγού Χρήστου Φωτόπουλου.

Τίτλοι φακέλων

1. Διαμαρτυρίες-αποζημιώσεις
2. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
- 3.α. Αιτήματα
- 3.β. Αιτήματα
- 3.γ. Αιτήματα
- 4.α. Οικονομικά
- 4.β. Οικονομικά
5. Σχολή Ευελπίδων
6. Δημήτριος Υψηλάντης
- 7.α. Γαλλικός στρατός
- 7.β. Γαλλικός στρατός
- 7.γ. Γαλλικός στρατός
- 7.δ. Γαλλικός στρατός
8. Γάλλοι-αλλοδαποί
9. Εμπορικό ναυτικό
10. Πολεμικό ναυτικό
- 11.α. Ναυτικές δυνάμεις
- 11.β. Ναυτικές δυνάμεις
12. Αστυνομία
13. Πολεμικές επιχειρήσεις στην Αττική
14. Πολεμικές επιχειρήσεις στην Πελοπόννησο
- 15.α. Πολεμικές επιχειρήσεις στη Δ. Στερεά Ελλάδα
- 15.β. Πολεμικές επιχειρήσεις στη Δ. Στερεά Ελλάδα
16. Πολεμικές επιχειρήσεις στην Αν. Στερεά Ελλάδα
- 17.α. Στρατιωτική οργάνωση
- 17.β. Στρατιωτική οργάνωση
- 17.γ. Στρατιωτική οργάνωση
- 17.δ. Στρατιωτική οργάνωση
- 18.α. Υλικοτεχνικός εξοπλισμός
- 18.β. Υλικοτεχνικός εξοπλισμός
- 19.α. Ποινικά αδικήματα
- 19.β. Ποινικά αδικήματα

	20.α. Σίτιση-τροφοδοσία 20.β. Σίτιση-τροφοδοσία 21. Φρούρια
Προσθήκες υλικού	Αναμένονται προσθήκες στο αρχειακό υλικό.
Σύστημα ταξινόμησης	Θεματικό με βάση το πρόσωπο, το φορέα, ή την υπηρεσία παραγωγής του αρχειακού υλικού ή το άτομο στο οποίο τα τεκμήρια αναφέρονται.
Όροι πρόσβασης	Κατόπιν συνεννόησης με τη <i>Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού</i> (Δ.Ι.Σ.).
Όροι αναπαραγωγής	Η αναπαραγωγή των εγγράφων υπόκειται στους ισχύοντες κανονισμούς της <i>Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού</i> (Δ.Ι.Σ.) και χρειάζεται έγγραφη άδεια από την εν λόγω υπηρεσία.
Γλώσσα/γραφή τεκμηρίων	Ελληνική, γαλλική, αγγλική.
Φυσικά χαρακτηριστικά και τεχνικές προϋποθέσεις	Το σύνολο σχεδόν των τεκμηρίων είναι φωτοαντίγραφα, ενώ ελάχιστα είναι τα πρωτότυπα έγγραφα. Όλο το αρχειακό υλικό βρίσκεται σε άριστη κατάσταση.
Εργαλεία έρευνας	Συνοπτικό ευρετήριο ανά φάκελο και υποφάκελο.
Παρατηρήσεις και όνομα του ταξινομού	Το αρχείο ταξινομήθηκε και περιγράφηκε στη <i>Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού</i> (Δ.Ι.Σ.) από τον Νικόλαο Τόμπρο (2004-2005).
Χρονολογία περιγραφής	Το εργαλείο έρευνας συντάχθηκε το 2006.

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

ΤΙΤΛΟΙ ΦΑΚΕΛΩΝ

ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ: ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ (1827-1833)

Φάκελος 1	Διαμαρτυρίες-αποζημιώσεις	Έγγραφα 1-100	Φύλλα 1-264
Φάκελος 2	Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	Έγγραφα 1-274	Φύλλα 1-628
Φάκελος 3α	Αιτήματα	Έγγραφα 1-389	Φύλλα 1-773
Φάκελος 3β	Αιτήματα	Έγγραφα 1-246	Φύλλα 1-538
Φάκελος 3γ	Αιτήματα	Έγγραφα 1-60	Φύλλα 1-136
Φάκελος 4α	Οικονομικά	Έγγραφα 1-291	Φύλλα 1-717
Φάκελος 4β	Οικονομικά	Έγγραφα 1-242	Φύλλα 1-549
Φάκελος 5	Σχολή Ευελπίδων	Έγγραφα 1-159	Φύλλα 1-352
Φάκελος 6	Δημήτριος Υψηλάντης	Έγγραφα 1-259	Φύλλα 1-679

Φάκελος 7α	Γαλλικός στρατός	Έγγραφα 1-285	Φύλλα 1-805
Φάκελος 7β	Γαλλικός στρατός	Έγγραφα 1-142	Φύλλα 1-411
Φάκελος 7γ	Γαλλικός στρατός	Έγγραφα 1-185	Φύλλα 1-607
Φάκελος 7δ	Γαλλικός στρατός	Έγγραφα 1-173	Φύλλα 1-356
Φάκελος 8	Γάλλοι-αλλοδαποί	Έγγραφα 1-181	Φύλλα 1-595
Φάκελος 9	Εμπορικό ναυτικό	Έγγραφα 1-304	Φύλλα 1-652
Φάκελος 10	Πολεμικό ναυτικό	Έγγραφα 1-209	Φύλλα 1-474
Φάκελος 11α	Ναυτικές δυνάμεις	Έγγραφα 1-68	Φύλλα 1-159
Φάκελος 11β	Ναυτικές δυνάμεις	Έγγραφα 1-209	Φύλλα 1-598
Φάκελος 12	Αστυνομία	Έγγραφα 1-47	Φύλλα 1-115
Φάκελος 13	Πολεμικές επιχειρήσεις στην Αττική	Έγγραφα 1-69	Φύλλα 1-235
Φάκελος 14	Πολεμικές επιχειρήσεις στην Πελοπόννησο	Έγγραφα 1-201	Φύλλα 1-414
Φάκελος 15α	Πολεμικές επιχειρήσεις στη Δ. Στερεά Ελλάδα	Έγγραφα 1-191	Φύλλα 1-544
Φάκελος 15β	Πολεμικές επιχειρήσεις στη Δ. Στερεά Ελλάδα	Έγγραφα 1-256	Φύλλα 1-846
Φάκελος 16	Πολεμικές επιχειρήσεις στην Αν. Στερεά Ελλάδα	Έγγραφα 1-170	Φύλλα 1-442
Φάκελος 17α	Στρατιωτική οργάνωση	Έγγραφα 1-229	Φύλλα 1-634
Φάκελος 17β	Στρατιωτική οργάνωση	Έγγραφα 1-174	Φύλλα 1-505
Φάκελος 17γ	Στρατιωτική οργάνωση	Έγγραφα 1-203	Φύλλα 1-480
Φάκελος 17δ	Στρατιωτική οργάνωση	Έγγραφα 1-123	Φύλλα 1-291
Φάκελος 18α	Υλικοτεχνικός εξοπλισμός	Έγγραφα 1-194	Φύλλα 1-439
Φάκελος 18β	Υλικοτεχνικός εξοπλισμός	Έγγραφα 1-122	Φύλλα 1-344
Φάκελος 19α	Ποινικά αδικήματα	Έγγραφα 1-228	Φύλλα 1-724
Φάκελος 19β	Ποινικά αδικήματα	Έγγραφα 1-228	Φύλλα 1-503
Φάκελος 20α	Σίτιση-τροφοδοσία	Έγγραφα 1-230	Φύλλα 1-604
Φάκελος 20β	Σίτιση-τροφοδοσία	Έγγραφα 1-245	Φύλλα 1-587
Φάκελος 21	Φρούρια	Έγγραφα 1-277	Φύλλα 1-457

ΤΙΤΛΟΙ ΥΠΟΦΑΚΕΛΩΝ

ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ: ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ (1827-1833)

Υποφάκελος 1.1	Ανατολική Ελλάδα	Έγγραφα 1-22
Υποφάκελος 1.2	Δυτική Ελλάδα	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 1.3	Πελοπόννησος	Έγγραφα 1-26
Υποφάκελος 1.4	Επαρχίες	Έγγραφα 1-32
Υποφάκελος 1.5	Αττική	Έγγραφα 1-5
Υποφάκελος 1.6	Νησιά Αργοσαρωνικού	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 2.1	Στρατιωτικά νοσοκομεία	Έγγραφα 1-88
Υποφάκελος 2.2	Τραυματίες και ασθενείς	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 2.3	Θανόντες	Έγγραφα 1-8
Υποφάκελος 2.4	Διορισμοί-αμοιβές ιατρών	Έγγραφα 1-133
Υποφάκελος 2.5	Στρατιωτικό νοσοκομείο Πατρών	Έγγραφα 1-38
Υποφάκελος 3α.1	Συστατικές επιστολές και αιτήματα	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 3α.2	Αιτήσεις	Έγγραφα 1-78
Υποφάκελος 3α.3	Προαγωγές	Έγγραφα 1-64
Υποφάκελος 3α.4	Υποβιβασμοί	Έγγραφα 1
Υποφάκελος 3α.5	Διορισμοί	Έγγραφα 1-56
Υποφάκελος 3α.6	Άδειες	Έγγραφα 1-5
Υποφάκελος 3α.7	Οικονομικά αιτήματα	Έγγραφα 1-10
Υποφάκελος 3α.8	Οικονομική ενίσχυση	Έγγραφα 1-163
Υποφάκελος 3β.1	Οπλαρχηγοί	Έγγραφα 1-47
Υποφάκελος 3β.2	Προαγωγές	Έγγραφα 1-67
Υποφάκελος 3β.3	Αποστρατεύσεις-παραιτήσεις	Έγγραφα 1-18
Υποφάκελος 3β.4	Στρατιωτικοί ίπποι	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 3β.5	Αιγαίο	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 3β.6	Οικογένεια Σταϊκόπουλου	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 3β.7	Προμήθειες	Έγγραφα 1-29
Υποφάκελος 3β.8	Μεταθέσεις	Έγγραφα 1-6
Υποφάκελος 3β.9	Άδειες	Έγγραφα 1-30
Υποφάκελος 3β.10	Παραιτήσεις	Έγγραφα 1-31
Υποφάκελος 3β.11	Παρανομίες	Έγγραφο 1

Υποφάκελος 3β.12	Οικογένειες αγωνιστών	Έγγραφα 1-10
Υποφάκελος 3γ.1	Ανοικοδόμηση κτηρίων	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 3γ.2	Γάμοι	Έγγραφα 1-22
Υποφάκελος 3γ.3	Ενοικίαση κτηρίων	Έγγραφα 1-10
Υποφάκελος 3γ.4	Κατατάξεις	Έγγραφο1
Υποφάκελος 3γ.5	Εθνικές γαίες	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 3γ.6	Τιμητικές διακρίσεις	Έγγραφα 1-6
Υποφάκελος 3γ.7	Κυβερνητικές εντολές	Έγγραφα 1-5
Υποφάκελος 4α.1	Επιτροπές	Έγγραφα 1-110
Υποφάκελος 4α.2	Δαπάνες	Έγγραφα 1-10
Υποφάκελος 4α.3	Δάνεια	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 4α.4	Μισθοί	Έγγραφα 1-168
Υποφάκελος 4β.1	Μισθοδοσία	Έγγραφα 1-126
Υποφάκελος 4β.2	Αναστ. Γούδας	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 4β.3	Αναγ. Παπασταθόπουλος	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 4β.4	Καθυστερήσεις μισθών	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 4β.5	Γραμματεία Στρατιωτικών	Έγγραφα 1-6
Υποφάκελος 4β.6	Γενικών Φρονιστήριον	Έγγραφα 1-69
Υποφάκελος 4β.7	Προτάσεις	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 4β.8	Έλληνες αξιωματικοί	Έγγραφα 1-25
Υποφάκελος 5.1	Σχολή Ευελπίδων	Έγγραφα 1-159
Υποφάκελος 6.1	Καποδίστριας–Υψηλάντης	Έγγραφα 1-96
Υποφάκελος 6.2	<i>Γενικόν Φρονιστήριον</i>	Έγγραφα 1-83
Υποφάκελος 6.3	Υψηλάντης-Αυγουστίνος Καποδίστριας	Έγγραφα 1-24
Υποφάκελος 6.4	Επιτροπή Οικονομίας	Έγγραφα 1-30
Υποφάκελος 6.5	Πολεμικές επιχειρήσεις	Έγγραφα 1-26
Υποφάκελος 7α.1	Διορισμοί	Έγγραφα 1-25
Υποφάκελος 7α.2	Προαγωγές	Έγγραφα 1-20
Υποφάκελος 7α.3	Παραιτήσεις	Έγγραφα 1-25
Υποφάκελος 7α.4	Εθελοντές	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 7α.5	Λιποτάκτες	Έγγραφα 1-9
Υποφάκελος 7α.6	Αλλοδαποί αξιωματικοί	Έγγραφα 1-134
Υποφάκελος 7α.7	Φιλέλληνες αξιωματικοί	Έγγραφα 1-38
Υποφάκελος 7α.8	Θάνατοι	Έγγραφα 1-19

Υποφάκελος 7α.9	Γάμοι	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 7α.10	Υγειονομικά	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 7β.1	Gerard	Έγγραφα 1-101
Υποφάκελος 7β.2	Maison	Έγγραφα 1-14
Υποφάκελος 7β.3	Tizel	Έγγραφα 1-27
Υποφάκελος 7γ.1	Almeida	Έγγραφα 1-32
Υποφάκελος 7γ.2	W. Gering	Έγγραφα 1-104
Υποφάκελος 7γ.3	Λάτρης και Μαρσάν	Έγγραφα 1-25
Υποφάκελος 7γ.4	Ligniville	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 7γ.5	Scneider	Έγγραφα 1-11
Υποφάκελος 7γ.6	Γαλλικό Υπουργείο Στρατιωτικών	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 7γ.7	Pellisier	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 7γ.8	Υπόθεση Abbati	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 7γ.9	ΦΕΚ	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 7δ.1	Στρατιωτική οργάνωση από Γάλλους	Έγγραφα 1-74
Υποφάκελος 7δ.2	Απόδοση λογαριασμών	Έγγραφα 1-54
Υποφάκελος 7δ.3	Μισθοδοσία-αποζημιώσεις	Έγγραφα 1-31
Υποφάκελος 7δ.4	Στέγαση	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 7δ.5	Γαλλία	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 8.1	Δασμοί	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 8.2	Περί Τράπεζας	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 8.3	Περί Αποικιών	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 8.4	Γαλλική βοήθεια	Έγγραφα 1-45
Υποφάκελος 8.5	Λεβή Πατσίφικο	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 8.6	Ιδιοκτησίες	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 8.7	Αξιόποινες πράξεις	Έγγραφα 1-24
Υποφάκελος 8.8	Αξιόποινες πράξεις	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 8.9	Διενέξεις-συμπλοκές	Έγγραφα 1-13
Υποφάκελος 8.10	Δικαστικές αποφάσεις	Έγγραφα 1-11
Υποφάκελος 8.11	Κατηγορίες	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 8.12	Επιστολές	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 8.13	Γαλλικά έγγραφα	Έγγραφα 1-10
Υποφάκελος 8.14	Γαλλικά αρχεία	Έγγραφα 1-9

Υποφάκελος 8.15	Πελοπόννησος	Έγγραφα 1-36
Υποφάκελος 9.1	Εμπορική ναυτιλία	Έγγραφα 1-50
Υποφάκελος 9.2	Εμπορικά πλοία	Έγγραφα 1-5
Υποφάκελος 9.3	Ρότες	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 9.4	Πειρατεία	Έγγραφα 1-123
Υποφάκελος 9.5	Θαλάσσιον Δικαστήριο	Έγγραφα 1-62
Υποφάκελος 9.6	Δικαστικές αποφάσεις	Έγγραφα 1-58
Υποφάκελος 9.7	Ψηφίσματα	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 10.1	Οργάνωση ναυτικού	Έγγραφα 1-53
Υποφάκελος 10.2	Ναύσταθμος Πόρου	Έγγραφα 1-17
Υποφάκελος 10.3	Κ. Κανάρης	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 10.4	Γ. Τομπάζης	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 10.5	Κατάλογοι πλοίων	Έγγραφα 1-21
Υποφάκελος 10.6	Ατμοκίνητα πλοία	Έγγραφα 1-6
Υποφάκελος 10.7	Μαντώ Μαυρογένους	Έγγραφα 1-38
Υποφάκελος 10.8	Ναυτικές επιχειρήσεις	Έγγραφα 1-60
Υποφάκελος 11α.1	Αλλοδαποί αξιωματικοί	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 11α.2	Πρωτόκολλο της 7 ^{ης} Ιανουαρίου 1832	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 11α.3	Κινήσεις πλοίων	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 11α.4	Διενέξεις	Έγγραφα 1-6
Υποφάκελος 11α.5	Έγγραφα 1829	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 11α.6	Brawn	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 11α.7	Ρωσικός στόλος	Έγγραφα 1-18
Υποφάκελος 11α.8	Αυστριακά πλοία	Έγγραφα 1-31
Υποφάκελος 11β.1	Th. Cochrane	Έγγραφα 1-34
Υποφάκελος 11β.2	Gibbon	Έγγραφα 1-8
Υποφάκελος 11β.3	D. Urquhart	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 11β.4	Fr. Ab. Hastings	Έγγραφα 1-74
Υποφάκελος 11β.5	Άγγλοι πλοίαρχοι	Έγγραφα 1-10
Υποφάκελος 11β.6	Συμμαχικά πλοία	Έγγραφα 1-19
Υποφάκελος 11β.7	Ανθελληνικές ενέργειες	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 11β.8	Fabricius	Έγγραφα 1-41
Υποφάκελος 11β.9	Κάτω Χώρες	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 11β.10	Αλλοδαποί πλοίαρχοι	Έγγραφα 1-6

Υποφάκελος 12.1.	Οργάνωση	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 12.2	Πολιτική Φρουρά Πελοποννήσου	Έγγραφα 1-19
Υποφάκελος 12.3	Πολιτική Φρουρά Αιγαίου	Έγγραφα 1-23
Υποφάκελος 12.4	Καταγγελίες	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 13.1	Αλ. Μαυροκορδάτος	Έγγραφα 1-20
Υποφάκελος 13.2	Αττική	Έγγραφα 1- 49
Υποφάκελος 14.1	Στρατιωτική οργάνωση	Έγγραφα 1-8
Υποφάκελος 14.2	Πολεμικές επιχειρήσεις	Έγγραφα 1-14
Υποφάκελος 14.3	Πολιορκία Πατρών	Έγγραφα 1-14
Υποφάκελος 14.4	Οικογένεια Κολοκοτρώνη	Έγγραφα 1-80
Υποφάκελος 14.5	Ιωάν. Μακρυγιάννης	Έγγραφα 1-61
Υποφάκελος 14.6	Νικήτας Σταματελόπουλος	Έγγραφα 1-24
Υποφάκελος 15α.1	Πολεμικά γεγονότα	Έγγραφα 1-60
Υποφάκελος 15α.2	Ήπειρος	Έγγραφα 1-52
Υποφάκελος 15α.3	Μεσολόγγι	Έγγραφα 1-22
Υποφάκελος 15α.4	Κινήσεις Οθωμανών	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 15α.5	Σιλιχτάρ Πασάς	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 15α.6	Κιουταχής	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 15α.7	Κίτσος Τζαβέλλας	Έγγραφα 1-18
Υποφάκελος 15α.8	Ευρυτανία	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 15α.9	Οθωμανοί	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 15β.1	R. Church	Έγγραφα 1-151
Υποφάκελος 15β.2	Densel	Έγγραφα 1-32
Υποφάκελος 15β.3	Pissa	Έγγραφα 1-33
Υποφάκελος 15β.4	Pieri	Έγγραφα 1-40
Υποφάκελος 16.1	Στρατιωτικές δυνάμεις	Έγγραφα 1-17
Υποφάκελος 16.2	Ανατολική Στερεά	Έγγραφα 1-73
Υποφάκελος 16.3	Αλληλογραφία Γενικού Φροντιστηρίου	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 16.4	Ιωάννης Φαρμάκης	Έγγραφα 1-35
Υποφάκελος 16.5	Ιωάν. Ευμορφόπουλος	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 16.6	Μετακινήσεις	Έγγραφα 1-37
Υποφάκελος 17α.1	Επιτροπές-Συμβούλια	Έγγραφα 1-27
Υποφάκελος 17α.2	Στρατιωτικός Οργανισμός	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 17α.3	Γραμματεία Στρατιωτικών	Έγγραφα 1-11

Υποφάκελος 17α.4	Πολεμικόν Συμβούλιον	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 17α.5	Διονύσιος Μουρτζίνος	Έγγραφα 1-5
Υποφάκελος 17α.6	Γ. Κίτζος	Έγγραφα 1-16
Υποφάκελος 17α.7	Π. Ρόδιος	Έγγραφα 1-54
Υποφάκελος 17α.8	Πολεμικά γεγονότα	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 17α.9	Διοικητές	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 17α.10	Διάλυση στρατιωτικών σωμάτων	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 17α.11	Τακτικό Σώμα Στρατού	Έγγραφα 1-95
Υποφάκελος 17α.12	Τάγματα	Έγγραφα 1-11
Υποφάκελος 17α.13	Δ. Ζέρβας	Έγγραφα 1-5
Υποφάκελος 17α.14	Στρατιωτικοί Λόχοι	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 17α.15	Τάγμα Πεζικού	Έγγραφα 1-8
Υποφάκελος 17α.16	Πελοπόννησος	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 17α.17	Γ. Σουλτανιώτης	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 17α.18	Συνθήκες διαβίωσης	Έγγραφα 1-18
Υποφάκελος 17α.19	Εξερχόμενα	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 17β.1	Στρατιωτικά σώματα.	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 17β.2	Σώμα Πυροβολικού	Έγγραφα 1-33
Υποφάκελος 17β.3	Ιππικό	Έγγραφα 1-88
Υποφάκελος 17β.4	Στρατιωτικοί ιερείς	Έγγραφα 1-6
Υποφάκελος 17β.5	Κρήτες	Έγγραφα 1-10
Υποφάκελος 17β.6	Μεσσήνιοι	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 17β.8	Ενδυμασία	Έγγραφα 1-16
Υποφάκελος 17γ.1	1829	Έγγραφα 1-24
Υποφάκελος 17γ.2	1830	Έγγραφα 1-28
Υποφάκελος 17γ.3	1831	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 17γ.4	1832	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 17γ.5	Σώμα Οπαδών	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 17γ.6	Σώμα Ακολούθων	Έγγραφα 1-15
Υποφάκελος 17γ.7	Σώμα Εθελοντών	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 17γ.8	Σώμα Ευζώνων	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 17γ.9	Σώμα Επιλέκτων Στρατού	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 17γ.10	Σώμα Ελαφρών Ταγμάτων	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 17γ.11	Εθνικόν Ταξιαρχικόν Σώμα	Έγγραφα 1-2

Υποφάκελος 17γ.12	Απόμαχοι	Έγγραφα 1-39
Υποφάκελος 17γ.13	Σπάρτη	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 17γ.14	Κατατάξεις	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 17γ.15	Βορειοελλαδίτες	Έγγραφα 1-15
Υποφάκελος 17γ.16	Σουλιώτες	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 17γ.17	Νεοσύλλεκτοι	Έγγραφα 1-25
Υποφάκελος 17γ.18	Ορκωμοσία	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 17γ.19	Αποβληθέντες	Έγγραφα 1-3
Υποφάκελος 17γ.20	Αγωνιστές.	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 17γ.21	Κατατάξεις	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 17γ.22	Κατάλογοι	Έγγραφα 1-8
Υποφάκελος 17δ.1	Καταλύματα	Έγγραφα 1-56
Υποφάκελος 17δ.2	Τυπικό Σώμα Στρατού	Έγγραφα 1-5
Υποφάκελος 17δ.3	Ορκωμοσία	Έγγραφα 1-5
Υποφάκελος 17δ.4	Η Ελλάδα του 1830	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 18α.1	Ιππικό	Έγγραφα 1-78
Υποφάκελος 18α.2	Διαχείριση	Έγγραφα 1-32
Υποφάκελος 18α.3	Πυρομαχικά	Έγγραφα 1-21
Υποφάκελος 18α.4	Κανόνια	Έγγραφα 1-36
Υποφάκελος 18α.5	Ξυλεία	Έγγραφα 1-6
Υποφάκελος 18α.6	Γαϊάνθρακες	Έγγραφα 1-9
Υποφάκελος 18α.7	Οπλισμός	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 18β.1	Στρατιωτικός ιματισμός	Έγγραφα 1-63
Υποφάκελος 18β.2	Οικοδομικά έργα	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 18β.3	Πολεμικές λείες	Έγγραφα 1-50
Υποφάκελος 18β.4	Προσφορές	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 18β.5	Οπλισμός οπλαρχηγών	Έγγραφα 1-4
Υποφάκελος 19α.1	Πολεμικών Δικαστήριον	Έγγραφα 1-79
Υποφάκελος 19α.2	Δικαστικές αποφάσεις	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 19α.3	Αξιόποινες πράξεις	Έγγραφα 1-98
Υποφάκελος 19α.4	Δολοφονίες	Έγγραφα 1-8
Υποφάκελος 19α.5	Τραυματισμοί και φόνοι	Έγγραφα 1-6
Υποφάκελος 19α.6	Συκοφαντίες	Έγγραφα 1-20
Υποφάκελος 19β.1	Διενέξεις	Έγγραφα 1-3

Υποφάκελος 19β.2	Λιποτάκτες	Έγγραφα 1-82
Υποφάκελος 19β.3	Ζωοκλοπές	Έγγραφα 1-43
Υποφάκελος 19β.4	Διενέξεις	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 19β.5	Απάτες	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 19β.6	Ταραχές	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 19β.7	Κλοπές	Έγγραφα 1-21
Υποφάκελος 19β.8	Κακοποιήσεις	Έγγραφα 1-5
Υποφάκελος 19β.9	Ατασθαλίες	Έγγραφα 1-7
Υποφάκελος 19β.10	Οικονομικές διαφορές	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 19β.11	Παρανομίες	Έγγραφα 1-9
Υποφάκελος 19β.12	Καταλήψεις	Έγγραφα 1-9
Υποφάκελος 19β.13	Απειθεία στρατιωτών	Έγγραφα 1-21
Υποφάκελος 19β.14	Απειθεία αξιωματικών	Έγγραφα 1-21
Υποφάκελος 19β.15	Σπ. Παπαλεξόπουλος	Έγγραφα 1-2
Υποφάκελος 19β.16	Παράπονα στρατιωτών	Έγγραφο 1
Υποφάκελος 20α.1	Τροφοδοσία	Έγγραφα 1-20
Υποφάκελος 20α.2	Προμήθειες	Έγγραφα 1-142
Υποφάκελος 20α.3	Δόβας	Έγγραφα 1-8
Υποφάκελος 20α.4	Τροφές	Έγγραφα 1-27
Υποφάκελος 20α.5	Αποθήκες και μύλοι	Έγγραφα 1-33
Υποφάκελος 20β.1	Στρατιωτικά οικήματα	Έγγραφα 1-52
Υποφάκελος 20β.3	Ελλείψεις	Έγγραφα 1-56
Υποφάκελος 20β.4	Μισθοσιτηρέσια	Έγγραφα 1-49
Υποφάκελος 20β.5	Τροφοδοσία	Έγγραφα 1-34
Υποφάκελος 20β.6	Στρατιωτικές αποθήκες	Έγγραφα 1-29
Υποφάκελος 20β.7	Δωρεές	Έγγραφα 1-12
Υποφάκελος 21.1	Φρούρια Ρούμελης	Έγγραφα 1-144
Υποφάκελος 21.2	Φρούριο-Φυλακές Πόρου	Έγγραφα 1-17
Υποφάκελος 21.3	Φρούριο Π. Πατρών	Έγγραφα 1-39
Υποφάκελος 21.4	Φρούριο Ακροκορίνθου	Έγγραφα 1-30
Υποφάκελος 21.5	Μεσσηνιακά Φρούρια	Έγγραφα 1-47

Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ: ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ (1827-1833)

Φάκελος 1, Έγγραφα 1-100, Διαμαρτυρίες-αποζημιώσεις.

1.1 Έγγραφα 1-22, Ανατολική Ελλάδα, (Δεκέμβριος 1828-15. 4.1830).

Οι επαρχίες της Ανατολικής Ελλάδας ζητούν απαλλαγή από το βάρος της συντήρησης των στρατευμάτων (1.8.1829). Αναφορές του *Εκτάκτου Επιτρόπου* Ανατολικής Ελλάδας Ανδ. Μεταξά (1829). Σάλωνα (Δεκέμβριος 1828-Σεπτέμβριος 1829). Φθιώτιδα-Δωρίδα (Σεπτέμβριος 1829). Επαρχία Ζητουνίου: Καταγραφή των ελεύθερων χωριών και των αγαθών που άρπαξαν τα στρατεύματα. Κάτοικοι του Ζητουνίου ζητούν την άδεια να εγκαταλείψουν την περιοχή τους λόγω των αυθαιρεσιών που διέπρατταν τα στρατεύματα (Απρίλιος-Οκτώβριος 1829). Επαρχία

Λιβαδειάς: Κατάλογος των καταχρήσεων στην επαρχία Λιβαδειάς (23.1.1829-15.4.1830). Επαρχία Ταλαντίου: Η δεινή κατάσταση των κατοίκων λόγω έλλειψης τροφίμων και της παρουσίας στρατιωτών στην περιοχή τους (Ιούλιος-Νοέμβριος 1829).

1.2 Έγγραφα 1-12, Δυτική Ελλάδα, (8.1.1829-2.3.1831).

Επαρχία Ναυπακτίας: Διαμαρτυρίες Κραβαριτών και αιτήσεις αποζημιώσεων για το αλεύρι που παρείχαν στα ελληνικά στρατεύματα. Εγκρίσεις του Καποδίστρια για αποζημιώσεις -των μηνών Απριλίου-Οκτωβρίου 1829- των Κραβαριτών και των γεωργών της Ναυπάκτου και του Βενετικού (25.10.1829). Σουλιώτες οπλαρχηγοί καταστρέφουν καλλιέργειες στις επαρχίες Ναυπάκτου και Βενετικού. Έγγραφα της περιφέρειας Μεσολογγίου (10.5.1829-2.3.1831) και Καρπενησίου (2.12.1829-18.6.1830).

1.3 Έγγραφα 1-26, Πελοπόννησος, (30.1.1828-5.2.1833).

Περιοχή Αργολίδας-Κορινθίας: Η κατάσταση σε χωριά του Ναυπλίου και του Άργους εξαιτίας των στρατιωτών του Στράτου Ζέρβα. Η διαβίωση των προσφύγων στην Επίδαυρο. Διαμαρτυρία των κατοίκων του Κρανιδίου. Παράπονα από την περιοχή του Κάτω Ναχαγιέ λόγω της παρουσίας στρατιωτών του Μπαϊρακτάρη. Διαμαρτυρίες των κατοίκων του Κάτω Χαϊντάρι και της Γκούρας. Παράπονα Περαχωριτών για καταχρήσεις από το Στράτο Ζέρβα. Αδυναμία των Τρικαλινών (Κορινθία) να συντηρήσουν τους πρόσφυγες και τους ντόπιους (1.1.1828-30.12.1832). Έγγραφα των Καλαβρύτων (8.1.1832-5.2.1833), της Τρίπολης, της Καρύταινας (8.4.1828-11.6.1832), του Άστρους, του Αγίου Πέτρου (6.8.1831-6.7.1832), της Λακεδαίμονας, της Μεσσήνης (20.8.1830-31.1.1832), της Πάτρας, της Βοστίτσας (20.3.1828-4.6.1832).

1.4 Έγγραφα 1-32, Επαρχίες (10.4.1828-16.12.1829).

Επαρχίες Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας: Νεόκαστρο, Μεθώνη, Γαργαλιάνοι (28.4.1828-16.12.1829), Αγουλίνισα (28.3.1828), Σπάρτη (10.4.1828-21.5.1828), Άργος (Μάιος 1828), Βόνιτσα, Μέγαρα.

1.5 Έγγραφα 1-5, Αττική, (25.11.1828-1.4.1830).

Εγκρίσεις αποζημιώσεων για τις ζημιές των ελληνικών στρατευμάτων στα Μέγαρα, στην Περαχώρα και στα Βίλια.

1.6 Έγγραφα 1-3, Νησιά Αργοσαρωνικού, (28.7.1828-2.7.1829).

Αναφορά του Προσωρινού Διοικητή Σαλαμίνας. Ενέργειες του πεντακοσάρχου Ρούκη. Η κατάσταση στη Σουβάλα Αίγινας (26.2.1829).

Φάκελος 2, Έγγραφα 1-274, Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

2.1 Έγγραφα 1-88, Στρατιωτικά νοσοκομεία, (13.2.1828-Φεβρουάριος 1832).

Αποστολή φαρμάκων από τη Μασσαλία για τα στρατιωτικά νοσοκομεία. Αναζήτηση φαρμακοποιού από Tizel. (28.7.1829). Αίτημα του Ρώσου πρόξενου να παραχωρηθεί μοναστήρι στον Πόρο για νοσοκομείο ναυτών. Αναφορές των πρακτόρων της Φιλελληνικής Επιτροπής Αμερικής για το νοσοκομείο Πόρου (13.2.1828-17.7.1829). Έγκριση κατασκευής νοσοκομείου στη Ναύπακτο. Αναφορά του αρχιάτρου Zuccarini για την κατασκευή του νοσοκομείου (4.10.1829-2.6.1831). Κατάλογοι μισθών των ιατρών Ν. Χορτάκη και Ι. Ολύμπιου. Στρατιωτικό νοσοκομείο στο φρούριο Κορώνης.

Ιατρικό προσωπικό νοσοκομείου (χειρουργός και ιατροί): Παυλάκης, Μπουρέας, Μπουρμπουκάκης, Bernardy, Bouma, Descouffi (Δεκέμβριος 1829-Φεβρουάριος 1832). Στρατιωτικό νοσοκομείο Ναυπλίου (Νοέμβριος 1828-Ιούνιος 1832). Στρατιωτικό νοσοκομείο Βόνιτσας. Ιατροί του νοσοκομείου: Πολυλάς, Καρύτζης, Τζάκας. (30.9.1829-2.10.1831). Στρατιωτικό νοσοκομείο Χρυσού Φωκίδας (Μάιος 1829-1830). Στρατιωτικό νοσοκομείο Σαλαμίνας στα Αμπελάκια και πρόταση για ίδρυση νοσοκομείου εντός του *Φροντιστηρίου* (4.7.1828-7.12.1831). Νοσοκομείο στα Χόστια Λιβαδειάς (Ιούλιος-Αύγουστος 1829). Βιβλιογραφικές αναφορές για το φιλέλληνα ιατρό L.A. Gosse (5.5.1828-20.4.1829). Νοσοκομείο Ακροκορίνθου (Σεπτέμβριος 1830-Μάρτιος 1832). Νοσοκομείο Μεθώνης (13.9.1830).

2.2 Έγγραφα 1-7, *Τραυματίες και ασθενείς*, (27.11.1829-22.5.1832).

Κατάλογοι τραυματιών (27.11.1829-22.5.1832) και ασθενούντων αξιωματικών και στρατιωτών (27.8.1831).

2.3 Έγγραφα 1-8, *Θανόντες*, (21.4.1829-24.1.1831).

Κατάλογοι θανόντων στρατιωτικών.

2.4 Έγγραφα 1-133, *Διορισμοί-αμοιβές ιατρών*, (2.5.1821-21.7.1832).

Αιτήματα ιατρών για την αύξηση των μισθών τους. Αμοιβές για παροχή υπηρεσιών. Αιτήματα καταβολής μισθών (30.1.1828-1.6.1832). Έγκριση αμοιβών για ιατρικές υπηρεσίες. Καθορισμός μισθού. Εγκρίσεις αυξήσεων (30.11.1831-29.9.1831). Προσφορά υπηρεσιών των Λιβαθανόπουλου και Πρασακάκη (1.3.1829-24.7.1829). Αιτήματα για αποστολή ιατρών στα στρατόπεδα και διορισμοί (1.12.1828- 18.12.1831). Εκθέσεις ιατρών για την κακή κατάσταση των υγειονομικών κέντρων και την ποιότητα των τροφών. Ιατροδικαστική έκθεση (8/20.8.1830). Αναφορές του Pissa για ασθένειες στα *Τάγματα* και αιτήματα για την αποστολή ιατρών και φαρμάκων. Προσπάθειες ίδρυσης στρατιωτικού νοσοκομείου στη Βόνιτσα. Αναφορές του Pissa για τον ιατρό Πολυλά (30.3.1830-13.8.1831). Αιτήματα των στρατιωτών Πέτρου Τζάκου, Κ. Χαρδονέτου, Θεοδόσιου Τζιλιάκη (16.2.1829-21.9.1831). Αιτήσεις διορισμών και διορισμοί. Παρατήσεις και παύσεις. Άρνηση υπηρεσίας από τον ιατρό του 4^{ου} *Τάγματος* Μπ. Άννινο (31.1.28-8.10.1832). Μεταθέσεις και αναθέσεις υπηρεσιών σε ιατρούς. Αποστολή του Βαλλύν για την οργάνωση της υπηρεσίας υγείας στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα. Έγγραφα Tizel για τις μεταθέσεις των ιατρών Αποστολίδη, Bozzi, Chardonnet. Αναφορά του Χ. Ι. Δροσινού, ιατρού του Β' *Πεζικού Τακτικού Τάγματος*, για τις υπηρεσίες του στα Θερμιά Κύθνου. Αίτημα καταβολής εξόδων και μισθών του Χρ. Δροσινού. Έγκριση αιτήματος και προαγωγή του Δροσινού. Αντίδραση και παράπονα του Bernady. Έκθεση του Δροσινού για την ακαταλληλότητα των κοιτώνων της *Σχολής Ευελπίδων* και την ύπαρξη αρρώστων μαθητών. (Μάιος 1831-Μάιος 1832). Ο Αυγουστίνης Κλαύδιος, μισθωτός ιατρός στο Άργος, ζητά την αμοιβή του. Αποστολή καταλόγου με τους πληγωμένους στρατιώτες που ο Κλαύδιος περιέθαλψε (31.8.1831-6.11.1831). Στέφανος Κρήτης, χειρουργός του *Σώματος Απομάχων* στα Μέθανα (24.4.1829-3.2.1832). Έκθεση του Αντώνη Μαυρογιάννη για τις υπηρεσίες που προσέφερε στη Μολδαβία (Ιάσιο) και την Ελλάδα (6.5.1830). Αιτήματα των ιατρών Λουκά Βάγιου, Χριστ. Δεσύλλα (κτηματική διένεξη), Κούκλα (ιατροχειρουργός σε πλοίο), Κώστα Ντούκα Τζάπα, Ανδρέα Κυδωνιάτη, Νικόλαο Αγγελέτη (10.5.1827-3.11.1831). Έμμετρο ποίημα του Πίκολου για τον ιατρό Γεώργιο Γλαράκη (7.4.1828). Πρόταση του ιατρού Νικόλαου Μάρκου για αξιοποίηση των θερμών πηγών της Κύθνου (Ιούνιος 1830). Αίτημα του κτηνίατρου Εμμ. Πύλη για το διορισμό του ως *Επιστάτη Λιβαδιών και Χωραφιών* (7.5.1831). Περίθαλψη τραυματισμένων στρατιωτών (10.2.1828-19.5.1832). Αλλοδαποί ιατροί (2.5.1821-

21.7.1832). Πρόταση Ανάργυρου Πετράκη για δημιουργία ιατρικού συλλόγου (19.1.1828). Έγγραφα για τον ιατρό Τζεκίνη (1864).

2.5 Έγγραφα 1-38, *Στρατιωτικό νοσοκομείο Πατρών*, (15.8.1830-23.6.1832). Νοσηλεία στρατιωτικών και έξοδα νοσηλείας.

Φάκελος 3α, Έγγραφα 1-389, Αιτήματα.

3α.1 Έγγραφα 1-12, *Συστατικές επιστολές και αιτήματα* (10.12.1828-17.10.1829). Συστάσεις και συστατικές επιστολές για στρατιωτικούς και πολίτες. Αιτήματα για περίθαλψη οικογενειών των αποθανόντων στρατιωτικών.

3α.2 Έγγραφα 1-78, *Αιτήσεις*, (26.1.1828-22.11.1832). Αιτήσεις στρατιωτών και ναυτών.

3α.3 Έγγραφα 1-64, *Προαγωγές*, (21.2.1828-10.11.1832). Προαγωγές στρατιωτικών.

3α.4 Έγγραφο 1, *Υποβιβασμοί*, (15.1.1830). Υποβιβασμός αξιωματικού.

3α.5 Έγγραφα 1-56, *Διορισμοί*, (9.2.1828-22.10.1832). Αιτήσεις διορισμού και διορισμοί στρατιωτικών.

3α.6 Έγγραφα 1-5, *Άδειες*, (23.4.1831). Αναρρωτικές άδειες στρατιωτών.

3α.7 Έγγραφα 1-10, *Οικονομικά αιτήματα*, (3.3.1831-28.11.1832). Αιτήσεις για την επιστροφή περιουσιών σε στρατιωτικούς και πολίτες.

3α.8 Έγγραφα 1-163, *Οικονομική ενίσχυση*, (23.1.1828-1.12.1832). *Επιτροπή Γερουσίας* για αποζημιώσεις στρατιωτικών. Αιτήματα για οικονομική ενίσχυση (23.1.1828-25.6.1832).

Φάκελος 3β, Έγγραφα 1-246, Αιτήματα.

3β.1 Έγγραφα 1-47, *Οπλρχηγοί*, (31.8.1828-9.1.1833). Οικονομικά αιτήματα οπλρχηγών.

3β.2 Έγγραφα 1-67, *Προαγωγές*, (7.11.1828-31.1.1833). Αιτήματα προαγωγής και προαγωγές στρατιωτικών.

3β.3 Έγγραφα 1-18, *Αποστρατεύσεις-παραιτήσεις*, (11.2.1829-22.9.1832). Αιτήσεις για αποστράτευση και παραιτήσεις στρατιωτών.

3β.4 Έγγραφα 1-2, *Στρατιωτικοί ίπποι*, (12.9.1829, 9.7.1831).

Αιτήσεις για την αγορά στρατιωτικών ίππων.

3β.5 Έγγραφα 1-3, *Αιγαίο*, (25.2.1832-1.11.1832).

Αιτήματα για την παραμονή Λόχων στο Αιγαίο.

3β.6 Έγγραφα 1-2, *Οικογένεια Σταϊκόπουλου*, (21.4.1828-20.12.1828).

Αίτημα του Στάικου Σταϊκόπουλου για επίλυση της οικονομικής του διένεξης με τον αδερφό του Αθανάσιο. Ο Γιαννάκης Σταϊκόπουλος ζητά την εξόφληση λογαριασμών για τις στρατιωτικές υπηρεσίες που παρείχε στη Δυτική Ελλάδα.

3β.7 Έγγραφα 1-29, *Προμήθειες*, (16.2. 1828- 18.11.1832).

Αιτήματα για την προμήθεια πολεμοφοδίων, κανονιών και όπλων.

3β.8 Έγγραφα 1-6, *Μεταθέσεις*, (16.3.1829- 9.9.1832).

Μεταθέσεις στρατιωτικών και πολιτικών.

3β.8 Έγγραφα 1-30, *Άδειες*, (24.2.1830-9.9.1832).

Αιτήσεις αδειών από στρατιωτικούς.

3β.10 Έγγραφα 1-31, *Παραιτήσεις*, (3.2.1828-8.7.1832).

Παραιτήσεις αξιωματικών.

3β.11 Έγγραφο 1, *Παρανομίες*, (12.9.1829).

Αξιόποινη ενέργεια αξιωματικού (ιδιωτικού χαρακτήρα).

3β.12 Έγγραφα 1-10, *Οικογένειες αγωνιστών*, (12.4.1828-9.4.1873).

Αιτήματα από οικογένειες αγωνιστών.

Φάκελος 3γ, Έγγραφα 1-60, Αιτήματα.

3γ.1 Έγγραφα 1-4, *Ανοικοδόμηση κτηρίων*, (18.11.1828-12.11.1831).

Αιτήματα στρατιωτικών για την ανοικοδόμηση οικιών, καταλυμάτων, ξενοδοχείων, κλπ.

3γ.2 Έγγραφα 1-22, *Γάμοι*, (19.9.1829-9.5.1832).

Αιτήσεις γάμου από στρατιωτικούς.

3γ.3 Έγγραφα 1-10, *Ενοικίαση κτηρίων*, (15.2.1829-11.9.1832).

Αιτήσεις στρατιωτικών για ενοικίαση κτηρίων.

3γ.4 Έγγραφο 1, *Κατατάξεις*, (5.4.1829).

Αίτημα Έλληνα που υπηρέτησε στους Οθωμανούς να καταταγεί στα ελληνικά στρατεύματα.

3γ.5 Έγγραφα 1-12, *Εθνικές γαίες*, (23.6.1828-9.10.1831).

Αιτήσεις στρατιωτικών για παραχώρηση εθνικών γαιών και οικιών.

3γ.6 Έγγραφα 1-6, *Τιμητικές διακρίσεις*, (20.1.1828-28.7.1830).

Ο Καποδίστριας επαινεί στρατιωτικούς. Απονομή τιμητικών διακρίσεων.

3γ.7 Έγγραφα 1-5, *Κυβερνητικές εντολές*, (23.1.1828-28.7.1829).

Ο Κυβερνήτης ζητά στατιστικά στοιχεία για τη δύναμη του ελληνικού και του εχθρικού στρατού (23.1.1828-28.7.1829). Οδηγίες του Καποδίστρια προς τον Αυγουστίνο για εκκαθαρίσεις στα ελληνικά στρατεύματα (22.2.1829).

Λιμποβίσι. Οικία Θ. Κολοκοτρώνη

Φάκελος 4α, Έγγραφα 1-291, Οικονομικά.

4α.1 Έγγραφα 1-110, *Επιτροπές*, (15.4.1828-23.12.1832).

Επιτροπή Οικονομίας Στρατού Ανατολικής Ελλάδας. Φροντιστηριακή Επιτροπή και καταμέτρηση των στρατευμάτων (9.9.1828-27.3.1829). *Ανώτατη Φροντιστηριακή Οικονομική Επιτροπή Δυτικής Ελλάδας. Γ. Σπανιολάκης Γενικός Φροντιστής Στρατοπέδου Δυτικής Ελλάδας* (22.5.1828-28.7.1829). Οικονομικά των ετών 1828-1829 (24.7.1828-3.10.1829), 1832 (15.4.1832-23.12.1832).

4α.2 Έγγραφα 1-10, *Δαπάνες*, (14.3.1830-12.9.1831).

Στρατιωτικά έξοδα.

4α.3 Έγγραφα 1-3, *Δάνεια*, (12.6.1829).

Χρέη και δάνεια στρατιωτικών.

4α.4 Έγγραφα 1-168, *Μισθοί*, (18.3.1828-Απρίλιος 1832).

Εκκρεμότητες στην πληρωμή μισθών των ετών 1828-1832.

Φάκελος 4β, Έγγραφα 1-291, Οικονομικά.

4β.1 Έγγραφα 1-126, *Μισθοδοσία*, (10.4.1827-31.12.1832).

Ο Κυβερνήτης καθορίζει τους μισθούς των στρατιωτικών βαθμών. Διάταγμα για την πληρωμή των μισθών (1 Ιουλίου 1828). Μισθοδοσία των στρατιωτικών σωμάτων Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (10.4.1827-31.12.1832). Ο Κυβερνήτης επαινεί αξιωματικούς για την ανοχή τους στην καθυστέρηση των μισθών τους (16.3.1829). Μισθολογία ετών 1827-1832.

4β.2 Έγγραφα 1-4, *Αναστ. Γούδας*, (3.12.1829-17.1.1830).

Έγγραφα του *Φροντιστή* Αναστάσιου Γούδα.

4β.3 Έγγραφα 1-2, *Αναγ. Παπασταθόπουλος*, (21.4.1830-17.5.1830).

Αναφορές του *Γενικού Επιθεωρητή* Αναγνώστη Παπασταθόπουλου για οικονομικές ατασθαλίες του Γούδα.

4β.4 Έγγραφα 1-3, *Καθυστερήσεις μισθών*, (16.8.1829-20.7.1831).

Παρακρατήσεις και καθυστερήσεις μισθών δημιουργούν ταραχές. Στρατιώτες αποχωρούν από το στρατόπεδο Θηβών αφήνοντάς το αφύλακτο λόγω της αναστολής πληρωμής των μισθών (16.8.1829, 5.5.1831-20.7.1831).

4β.5 Έγγραφα 1-6, *Γραμματεία Στρατιωτικών*, (17.12.1829-26.8.1832).

Αναφορές προς τη *Γραμματεία Στρατιωτικών*.

4β.6 Έγγραφα 1-69, *Γενικόν Φροντιστήριο*, (11.5.1828-26.5.1830).

Ταμείον Γενικού Φροντιστηρίου: Οικονομικοί απολογισμοί (7.8.1828-29.10.1828) Μισθοί υπαλλήλων του *Γενικού Φροντιστηρίου* (28.10.1829). Οικονομικά έγγραφα της περιόδου 1828-1830 (31.3.1828-26.5.1830). Αποφάσεις του *Γενικού Φροντιστηρίου* (11.5.1828-15.10.1829).

4β.7 Έγγραφα 1-7, *Προτάσεις*, (21.6.1829-13.9.1829).

Αναφορές στρατιωτικών προς το *Γενικόν Φροντιστήριο* για θέματα στρατιωτικής διοίκησης.

4β.8 Έγγραφα 1-25, *Έλληνες αξιωματικοί*, (2.2.1828-30.11.1831).

Κατάλογοι αξιωματικών της Ανατολικής Ελλάδας.

Φάκελος 5, Έγγραφα 1-159, Σχολή Ευελπίδων.

5.1 Έγγραφα 1-159, *Σχολή Ευελπίδων*, (30.5.1828-1830).

Έγγραφα του *Κεντρικού Στρατιωτικού Σχολείου* και της Σχολής Ευελπίδων.

Φάκελος 6, Έγγραφα 1-259, Δημήτριος Υψηλάντης.

6.1 Έγγραφα 1-96, *Καποδίστριας-Υψηλάντης*, (7.2.1828-23.9.1829).

Αλληλογραφία του Καποδίστρια με τον Υψηλάντη.

6.2 Έγγραφα 1-83, *Γενικόν Φροντιστήριο*, (18.5.1828-30.10.1829).

Αναφορές του Υψηλάντη προς το *Γενικόν Φροντιστήριο* για τις ανάγκες και τα πολεμοφόδια που χρειαζόταν στις πολεμικές του επιχειρήσεις. Στρατιώτες Ολύμπιοι. Καταχρήσεις και καθυστερήσεις στις πολεμικές επιχειρήσεις. Απόδραση Τουρκαλβανών από το στράτευμα του Ιμπραήμ. Προβλήματα από τους λιποτάκτες. Έλλειψη μισθών. Αλληλογραφία του Δ. Υψηλάντη με το Χριστόδουλο Δεσύλλα. Ταραχές στα στρατεύματα (22.6.1828). Επιστολή του *Γενικού Φροντιστηρίου* προς το μέλος *επί των Ναυτικών*, Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο (30.5.1828). Αναφορές του Κυβερνήτη, της *Γενικής Γραμματείας της Επικράτειας* και του Σπ. Τρικούπη προς το *Γενικόν Φροντιστήριο* (27.5.1828-13.12.1828). Έγγραφα των ετών 1828-1829. Επιστολές

του Υψηλάντη προς το μέλος *επί των Στρατευμάτων της Ξηράς* του Γενικού Φροντιστηρίου, Ανδρέα Μεταξά (14.7.1828-30.10.1829). Επιστολές προς μέλος *επί των Ναυτικών* του Γενικού Φροντιστηρίου (26.7.1829). Κυβερνητικά έγγραφα προς ναυτικά (11.12.1828) και στρατιωτικά μέλη (30.6.1829, 9.7.1829) του Γενικού Φροντιστηρίου. Υποθέσεις του στρατοπέδου Μεγάρων και αιτήσεις για αποστολή πολεμοφοδίων και τροφίμων στις πολεμικές επιχειρήσεις.

6.3 Έγγραφα 1-24, *Υψηλάντης-Αυγουστίνος Καποδίστριας*, (19.2.1829-25.11.1829).

Αναφορές του Υψηλάντη προς τον Πληρεξούσιο Τοποτηρητή του Κυβερνήτη, Αυγουστίνο Καποδίστρια, για τις επαρχίες της Στερεάς Ελλάδας και το στρατόπεδο της περιοχής.

6.4 Έγγραφα 1-30, *Επιτροπή Οικονομίας*, (2.2.1828-21.10.1828).

Επιστολές του Υψηλάντη και του Κυβερνήτη προς την *Επιτροπή Οικονομίας* (31.3.1828-26.1.1830). Έγγραφα της *Γενικής Γραμματείας της Επικρατείας* προς τον Υψηλάντη (12.3.1828-17.6.1829). Επιστολές του Δημ. Υψηλάντη προς τους Λάμπρο Νάκο, Καστανά, Θ. Κολοκοτρώνη και *Επιστάτη Αποθηκών* Φανερωμένης Π. Παπαλουκά. Επιστολές του Ιωάννη Φαρμάκη προς τον Υψηλάντη (2.2.1828-22.6.1829). Αναφορές *Εκτάκτων Επιτρόπων* και *Διοικητών* προς τον Ιωάννη Καποδίστρια. Επιστολές του Υψηλάντη προς τον Δ. Καλλέργη, του Α. Μεταξά προς τον Υψηλάντη, του Δ. Περούκα προς το *Γενικόν Φροντιστήριον* (1.5.1828-2.9.1829). Ανάθεση στον Υψηλάντη εθνικών προσόδων στην Ανατολική Ελλάδα ως οικονομική βοήθεια (20.4.1828-21.10.1828). Ο Υψηλάντης υπεύθυνος για την είσπραξη των δασμών στα Δερβενοχώρια. Μέριμνα για χήρα φονευθέντος στρατιώτη. Ληστείες στρατιωτικών και πειρατεία από μοναχούς.

6.5 Έγγραφα 1-26, *Πολεμικές επιχειρήσεις*, (Ιούλιος 1828–Σεπτέμβριος 1829).

Εκθέσεις Γεωργίου Γαζή και Υψηλάντη για πολεμικές επιχειρήσεις (2.3.1829). Αναφορές Δυοβουνιώτη από το στρατόπεδο Τροιζήνας. Διακήρυξη του Κυβερνήτη για τους στρατιώτες του στρατοπέδου Τροιζήνας (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1828). Ο Υψηλάντης ενημερώνει για τις πολεμικές επιχειρήσεις του Κίτσου Τζαβέλλα (Αύγουστος-Οκτώβριος 1828). Επιστολή του Κίτσου Τζαβέλλα προς το συντάκτη της *Γενικής Εφημερίδος* (25.10.1828). Ο Δ. Υψηλάντης ενημερώνει τον Κυβερνήτη και το *Γενικόν Φροντιστήριον* για την οργάνωση της Α', Β', Γ', Δ' και Ε' *Χιλιαρχίας* και τις ανάγκες τους σε άλογα και πολεμοφόδια (6.4.1828-29.4.1828). Διακηρύξεις στρατιωτών (7.7.1828, 31.10.1828). Προτάσεις για το *Στρατιωτικό Οργανισμό* (5.10.1829). Εγκύκλιοι Υψηλάντη προς αξιωματικούς και στρατιώτες. Αναφορές για πολεμικές επιχειρήσεις.

Φάκελος 7α, Έγγραφα 1-285, Γαλλικός στρατός.

7α.1 Έγγραφα 1-25, *Διορισμοί*, (21.8.1828-20.4.1832).

Αιτήματα Γάλλων για το διορισμό τους στο *Στρατό Ξηράς* και διορισμοί αλλοδαπών αξιωματικών.

7α.2 Έγγραφα 1-20, *Προαγωγές*, (17.12.1829-27.5.1832).

Προαγωγές Γάλλων αξιωματικών στο *Στρατό Ξηράς*.

7α.3 Έγγραφα 1-25, *Παραιτήσεις*.

Παραιτήσεις Γάλλων αξιωματικών από τα στρατιωτικά σώματα.

7α.4 Έγγραφα 1-2, *Εθελοντές*, (Αύγουστος 1828).

Κατάταξη Γάλλων εθελοντών στις ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις: Ονόματα και θέσεις, όπου τοποθετούνται.

7α.5 Έγγραφα 1-9, *Λιποτάκτες*, (Φεβρουάριος 1831).

Γάλλοι λιποτάκτες στο Στρατό Ξηράς.

7α.6 Έγγραφα 1-134, *Αλλοδαποί αξιωματικοί*, (1.12.1828-31.3.1831).

Αιτήματα αλλοδαπών -κυρίως Γάλλων- αξιωματικών: Διορισμοί, οικονομική ενίσχυση, εισαγωγή αρρώστων σε νοσοκομείο, πληρωμή των εκδουλεύσεων τους, χορήγηση αδειών, κατατάξεις στα ελληνικά στρατιωτικά σώματα, προαγωγές, καταβολή μισθών. Φυγάδες του αυστριακού στρατού ζητούν να καταταγούν στα ελληνικά στρατεύματα (4.2.1831). Αποπομπή από το στράτευμα. Αιτήματα αλλοδαπών αξιωματικών και φιλελλήνων να περιηγηθούν στην ελληνική επικράτεια.

7α.7 Έγγραφα 1-38, *Φιλέλληνες αξιωματικοί*, (8.2.1828-29.4.1832).

Φιλέλληνες ζητούν να διοριστούν ως βαθμοφόροι στα ελληνικά στρατεύματα. Διορισμοί φιλελλήνων (30.8.1828-29.4.1832). Πιστοποιητικά προσφοράς φιλελλήνων σε στρατιωτικά σώματα (28.5.1828-9.6.1828). Εξόφληση μισθών σε φιλέλληνες (20.6.1828-1.10.1829). Αιτήματα φιλελλήνων (15.4.1828). Φιλέλληνες αξιωματικοί (8.2.1828-29.4.1832).

7α.8 Έγγραφα 1-19, *Θάνατοι*, (25.10.1828-9.7.1832).

Θάνατοι αλλοδαπών -κυρίως Γάλλων- αξιωματικών. Μνημόσυνο και ποίημα προς τιμή των Γάλλων πεσόντων κατά την πολιορκία του Ρίου (1828). Τα οστά του Παύλου Βοναπάρτη στις Σπέτσες. Καταγραφή νεκρών και προσωπικών τους αντικειμένων.

7α.9 Έγγραφα 1-12, *Γάμοι*, (17.11.1828-14.9.1831).

Γάμοι Γάλλων στρατιωτικών.

7α.10 Έγγραφο 1, *Υγειονομικά*, (16.7.1829).

Αναφορά για την υγεία των Γάλλων στρατιωτικών στην Ελλάδα.

Φάκελος 7β, Έγγραφα 1-142, Γαλλικός στρατός.

7β.1 Έγγραφα 1-101, *E. Gerard*, (4.12.1829-28.11.1831).

Η οργάνωση του *Πρότυπου Τάγματος* και του *Εκπαιδευτικού Λόχου* από το Gerard. *Εκπαιδευτικός Λόχος-1^{ος}* λόχος του *Προτύπου Τάγματος* (1.4.1830-17.10.1831). Διάταγμα του Κυβερνήτη για το διορισμό του E. Gerard ως *Στρατηγού Υπασπιστή*. Ανάληψη από τον Gerard της γενικής επιστάσης των ελληνικών στρατευμάτων (4.12.1829). Διορισμός του Gerard και επιθεώρηση έξι νέων *Ταγμάτων* (16.1.1830). Διακήρυξη του E. Gerard προς τα ελληνικά στρατεύματα. Κοινοποίηση απόφασης του βασιλιά της Γαλλίας για αμνηστία όλων των λιποτακτών που βρίσκονταν στη Γαλλία (21.10.1830). Αναφορές του Gerard για την οργάνωση των στρατιωτικών δυνάμεων, την επίλυση διενέξεων μεταξύ στρατιωτικών, τις παραίτησεις, τις άδειες, τους διορισμούς, τις επιθεωρήσεις και τις προμήθειες. Παραίτηση του E. Gerard. Απώλεια 4 ελληνικών πλοίων εξαιτίας του Ρώσου ναυάρχου. Κατηγορίες του Gerard για τον Αυγουστίνο Καποδίστρια.

7β.2 Έγγραφα 1-14, *Maison*, (13.8.1828-30.12.1829).

Επιτροπή για την οργάνωση της εκστρατείας των Γάλλων. Αποστολή του Maison στην Πελοπόννησο. Παράδοση ίππων στην ελληνική κυβέρνηση από το γαλλικό στρατό (Δεκέμβριος 1828). Ευχαριστήριοι λόγοι για την υποδοχή του Maison σε διάφορες πόλεις (Υδρα, Άργος, Μέγαρα). Περιοδεία του Maison σε ελληνικές πόλεις, πριν την αναχώρησή του για τη Γαλλία (8.5.1829). Διάταγμα του Κυβερνήτη με το οποίο ο Maison προάγεται σε λοχαγό του Ιππικού. Αναφορές για τις κινήσεις του Ιμπραήμ και τις επιχειρήσεις του στην Πελοπόννησο. Πληροφορίες για τους Ρουμελιώτες και τις πολεμικές επιχειρήσεις στην Αττική και τη Στερεά Ελλάδα. Ο Depois, επικεφαλής της Γραμματείας του *Υπουργείου των Εξωτερικών*, αναλαμβάνει *Γενικός Γραμματέας* του *Υπουργού Στρατιωτικών*. Εκκένωση της Πελοποννήσου από τον Ιμπραήμ. Ανάγκη οργάνωσης των ελληνικών στρατιωτικών σωμάτων.

7β.3 Έγγραφα 1-27, *Tizel*, (17.12.1828-2.8.1830).

Ο Tizel πρόεδρος της *Υγειονομικής Υπηρεσίας* του γαλλικού εκστρατευτικού σώματος (Δεκέμβριος 1828). Αντικατάσταση του Tizel από το συνταγματάρχη Κ. Heideck στη *Γενική Διεύθυνση* και *Επιτήρηση των Τακτικών Στρατευμάτων* (Ιούλιος 1829). Οργανωτικά θέματα των *Σωμάτων των Οχυρωματοποιών*, του *Πυροβολικού*, του *Ιππικού*. Προμήθειες σε σεντόνια και φάρμακα. Ο Tizel αναλαμβάνει *Αρχηγός των Επιτελών* του Σώματος του γαλλικού Στρατού στα Μεσσηνιακά Φρούρια (Σεπτέμβριος 1830). Ανάθεση της οργάνωσης και της διεύθυνσης του *Τακτικού Σώματος* στον Tizel κατόπιν ασθενείας του Mangin (Ιούλιος 1829). Προμήθειες τροφίμων για τα τακτικά στρατεύματα της Ρούμελης. Αναφορά του Tizel (Δεκέμβριος 1828).

Μαντώ Μαυρογένους

Φάκελος 7γ, Έγγραφα 1-185, Γαλλικός στρατός.

7γ.1 Έγγραφα 1-32, *Συνταγματάρχης Almeida*, (25.10.1828-5.10.1832).

7γ.2 Έγγραφα 1-104, *W. Gering*, (13.2.1828-1.7.1830).

Διορισμός του W. Gering. Αναφορές του Gering για προμήθειες στα στρατιωτικά σώματα (3.5.1828). Πληροφορίες για τη λιποταξία του Ζέρβα. Παράπονα κατά του Gering. Έγγραφα για την κλοπή εθνικών χρωμάτων στη Βόνιτσα (1829). Στρατιωτικές ενέργειες μετά το θάνατο του Gering (28.12.1829-1.7.1830).

7γ.3 Έγγραφα 1-25, *Λάτρης και Μαρσάν*, (22.9.1828-5.12.1831).

Διορισμός του Λάτρη και του Μαρσάν ως επιτρόπων της Κυβέρνησης στο γαλλικό στρατό (22.9.1828). Κινήσεις και πολεμικές επιχειρήσεις των Γάλλων στην Πελοπόννησο και τη Ρούμελη. Θέματα δασμών σε Μεθώνη και Νεόκαστρο. Αντιδράσεις Γάλλων. Διορισμός επιτροπής για την αγορά ίππων από τους Γάλλους (Ιούνιος 1829). Ενημέρωση από το Μαρσάν για την Επανάσταση στη Λυών και την Αβινιόν. Αναζήτηση φορητών ζώων για την κάλυψη των αναγκών του Πυροβολικού.

7γ.4 Έγγραφα 1-2, *Ligniville*, (4.2.1829).

Αναφορές του Ligniville στη Γαλλία για το γαλλικό εκστρατευτικό σώμα στην Πελοπόννησο. Κρίσεις για τους Maison, Ντουριέρ, Φρεζέλ, Sebastiani, Ιγκονέ, Schneider.

7γ.5 Έγγραφα 1-11, *Schneider*, (Οκτώβριος 1828-Δεκέμβριος 1831).

Επιστολές του Schneider προς το Γάλλο Υπουργό Στρατιωτικών. Ημερολόγιο των επιχειρήσεων του στρατιωτικού σώματος του Schneider στον κόλπο της Πάτρας (Οκτώβριος 1828). Πολιορκία του κάστρου των Πατρών (Οκτώβριος 1828). Αναφορές του Schneider για τις ταραχές στην Καλαμάτα, πριν και μετά την δολοφονία του Καποδίστρια (Δεκέμβριος 1831).

7γ.6 Έγγραφα 1-2, *Γαλλικό Υπουργείο Στρατιωτικών*, (5.7.1831, 31.10.1831).

Αλληλογραφία του Γάλλου υπουργού Στρατιωτικών με τους Cheneui, E. Gerard, Schneider και τον υπουργό των Εξωτερικών Sebastiani. Η κατάσταση των γαλλικών σωμάτων στην Ελλάδα και το έργο τους. Πολιτικά και διπλωματικά γεγονότα στην Ελλάδα και τη Διάσκεψη του Λονδίνου. Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις στην Καλαμάτα. Κρίσεις του Sebastiani για τον Καποδίστρια (5.7.1831).

7γ.7 Έγγραφα 1-3, *Pellisier*, (1828).

Το ημερολόγιο του Pellisier από την περιοδεία του στην Πελοπόννησο. Πληροφορίες για την Πελοπόννησο -καλλιέργειες, βλάστηση, καταστροφές, αρχαιότητες, οχυρώσεις- και τους κατοίκους της.

7γ.8 Έγγραφα 1-4, *Υπόθεση Abbati*, (1829-1831).

Ο Abbati ζητά το ποσό που ξόδεψε για την επισκευή οικίας που αγόρασε από την προηγούμενη κυβέρνηση.

7γ.9 Έγγραφα 1-2, *ΦΕΚ*, (1828).

ΦΕΚ υπ' αριθ. 61 (22.8.1828) και υπ' αριθ. 64 (1.9.1828).

Φάκελος 7δ, Έγγραφα 1-173, Γαλλικός στρατός.

7δ.1 Έγγραφα 1-74, *Στρατιωτική οργάνωση από Γάλλους*, (20.2.1828-19.7.1832).

Οργάνωση των ελληνικών στρατιωτικών σωμάτων από Γάλλους (11.2.1829). Αναφορές των Gerard και Tizel. Επιθεωρήσεις στα ελληνικά σώματα στρατού από Γάλλους αξιωματικούς (15.1.1828-14.3.1831).

7δ.2 Έγγραφα 1-54, *Απόδοση λογαριασμών*, (5.11.1828-5.5.1832).

Απόδοση λογαριασμών από τους Γάλλους Fabricius, Saunier, Hlme, Diemer (3.11.1829-13.3.1831). Οικονομικές ατασθαλίες από αλλοδαπούς.

7δ.3 Έγγραφα 1-31, *Μισθοδοσία-αποζημιώσεις*, (22.5.1828-23.3.1832).

Μισθοδοσία και αποζημιώσεις Γάλλων αξιωματικών.

7δ.4 Έγγραφα 1-12, *Στέγαση*, (8.1.1830-12.11.1832).

Θέματα στέγασης των Γάλλων: Κατασκευές, επισκευές στρατιωτικών οικημάτων από Γάλλους. Πρόταση της *Δημογεροντίας Ναυπλίου* για την πληρωμή των ενοικίων των Γάλλων και της *Πολιτικής Φρουράς* από την Κυβέρνηση και τους πολίτες Ναυπλίου.

7δ.5 Έγγραφα 1-2, *Γαλλία*.

Πληροφορίες για τη Γαλλία και την *Επανάσταση των Βιομηχάνων* στην Άνω Γαλλία (1831).

Φάκελος 8, Έγγραφα 1-181, Γάλλοι-αλλοδαποί.

8.1 Έγγραφα 1-12, *Δασμοί*, (30.10.1828-20.3.1829).

Οι Γάλλοι αρνούνται να πληρώσουν δασμούς. Ο Κυβερνήτης καθορίζει τις τιμές των τροφίμων και των άλλων ειδών που αγοράζονται από τα γαλλικά στρατεύματα (30.8.1828).

8.2 Έγγραφο 1, *Περί Τράπεζας*, (27.2.1831).

Πρόταση Γάλλων για την ίδρυση ελληνικής τράπεζας.

8.3 Έγγραφα 1-3, *Περί Αποικιών*, (26.7.1828-8.6.1831).

Ξένοι υπήκοοι ζητούν την ίδρυση αποικιών σε ελληνικά εδάφη.

8.4 Έγγραφα 1-45, *Γαλλική βοήθεια*, (1828-1831).

Οικονομική και υλική βοήθεια των Γάλλων υπέρ των Ελλήνων. Καταχρήσεις στη γαλλική βοήθεια από Γάλλους.

8.5 Έγγραφα 1-3, *Λεβή Πατσίφικο*, (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1829).

Πληροφορίες για ανθελληνικές ενέργειες του Λ. Πατσίφικο.

8.6 Έγγραφα 1-7, *Ιδιοκτησίες*, (4.5.1829-14.12.1832).

Διεκδικήσεις ακινήτων από αλλοδαπούς στην Ελλάδα. Άρνηση αλλοδαπών να καταβάλλουν τις προσόδους για εθνικά περιβόλια που κατέχουν.

8.7 Έγγραφα 1-24, *Αξιόποινες πράξεις*, (6.9.1828-20.9.1832).

Αξιόποινες πράξεις Γάλλων αξιωματικών σε βάρος Ελλήνων: Καταστροφές περιουσιών. Ανακρίσεις για το αν αλλοδαπός αξιωματικός προκάλεσε ζημιές στην οικία του Κίτσου Τζαβέλλα.

8.8 Έγγραφα 1-4, *Αξιόποινες πράξεις*, (22.5.1828-14.11.1831).

Αξιόποινες πράξεις Ελλήνων σε βάρος Γάλλων.

8.9 Έγγραφα 1-13, *Διενέξεις-συμπλοκές*, (26.5.1828-5.12.1831).

Μονομαχία Έλληνα με Γάλλο. Παράπονα και συλλήψεις Ελλήνων από Γάλλους. Συμπλοκές Ελλήνων με Γάλλους αξιωματικούς.

8.10 Έγγραφα 1-11, *Δικαστικές αποφάσεις*, (22.2.1829-3.5.1832).

Δικαστικές αποφάσεις αλλοδαπών (19.9.1831-Νοέμβριος 1831). Οργάνωση στρατοδικείων από αλλοδαπούς.

8.11 Έγγραφο 1, *Κατηγορίες*, (3.7.1831).

Κατηγορίες Γάλλων για βιασμούς από Έλληνες.

8.12 Έγγραφα 1-2, *Επιστολές*, (1842-1844).

8.13 Έγγραφα 1-10, *Γαλλικά έγγραφα*.

8.14 Έγγραφα 1-9, *Γαλλικά αρχεία*.

Αρχεία για τη δράση των Γάλλων στην Ελλάδα.

8.15 Έγγραφα 1-36, *Πελοπόννησος*, (1832).

Τα γαλλικά στρατεύματα ζητούν να εγκατασταθούν σε Πάτρα και Ναύπλιο (1832). Αντίδραση των ελληνικών στρατιωτικών σωμάτων. Φρούριο Ίτς-Καλέ και Γάλλοι. Αποχωρήσεις Ελλήνων στρατιωτικών από το Ναύπλιο με ενέργειες των Γάλλων. Οι Γάλλοι και το οπλοστάσιο του Πυροβολικού. Άρθρο της εφημερίδας *Καθρέπτης* για τους Γάλλους (1832). Γαλλικά στρατεύματα καταλαμβάνουν την *Πρόνοια* και οικίες πολιτών στο Ναύπλιο. Άρνηση Γάλλων αξιωματικών να παραδώσουν τις οικίες που είχαν εγκατασταθεί. Το *B' Διαρκές Στρατιωτικό Συμβούλιο Αργολίδας* (1832). Οικονομικές καταστάσεις του έτους 1832. Γάλλοι αρνούνται σε Έλληνες αξιωματικούς να φέρουν τον οπλισμό τους. Φυλακίσει Ελλήνων στρατιωτικών. Αναφορά για το έμβλημα με την *Αθηνά*. Έλληνες αρνούνται γαλλικές προσφορές (4.10.1832).

Φάκελος 9, Έγγραφα 1-304, Εμπορικό ναυτικό.

9.1 Έγγραφα 1-50, *Εμπορική ναυτιλία*, (5.1.1828-15.6.1828, 26.7.1828-23.7.1830).

Κυβερνητικά έγγραφα για ζητήματα σημαίας, αδειών μετακίνησης, πωλητηρίων, διπλωμάτων, εγγυήσεων. Ασφάλειες για θαλασσοδάνεια βάσει του γαλλικού κώδικα (19.10.1829). Δυσκολίες στην έκδοση ναυτικών εγγράφων (15.9.1828). Παράπονα Γαλαξιδιωτών.

9.2 Έγγραφα 1-5, *Εμπορικά πλοία*.
Ονόματα και τύποι εμπορικών πλοίων.

9.3 Έγγραφα 1-2, *Ρότες*, (5.4.1828).
Κινήσεις πλοίων στις πελοποννησιακές ακτές.

9.4 Έγγραφα 1-123, *Πειρατεία*, (7.1.1828-1832).
Αντιμετώπιση και πάταξη της πειρατείας. Συλλήψεις πειρατών (7.1.1828-31.5.1832). Αποστολές του Ανδρ. Μιαούλη και άλλων ναυτικών για να πατάξουν την πειρατεία (12.1.1828-Ιανουάριος 1831). Μέτρα κατά της πειρατείας (7.1.1828-25.4.1828, 2.5.1828-15.12.1832). Πειρατεία και Μανιάτες (14.1.1828-26.9.1832). Πειρατεία στο Αιγαίο, στις Βορ. Σποράδες, στη Σύρο, στο Άγιο Όρος (20.1.1828-16.12.1831). Πειρατεία σε Αττική, Εύβοια, Καλαμάτα, Βοστίτσα, Άρτα, Αδριατική, Πύργο, Μεσολόγγι, Πάτρα, Κορινθιακό κόλπο (31.1.1828-1832). Κρήτες πειρατές (Ιούνιος 1829-Ιούνιος 1832). Αναφορά Άγγλων για Έλληνες πειρατές (Ιανουάριος 1828). Οθωμανοί πειρατές και οθωμανοκρητικά πλοία στο Αιγαίο (Απρίλιος 1829-Σεπτέμβριος 1829). Γάλλοι πειρατές και πειρατές από τη Ραγκούζα (Νοέμβριος 1828-Μάιος 1829).

9.5 Έγγραφα 1-62, *Θαλάσσιον Δικαστήριο*, (5.9.1827-18.12.1829).
Θαλάσσιο δικαστήριο (5.9.1827-9.3.1828). Απολογία του καπετάνιου Ευστάθιου Δέντριν για επιβάτες που μετέφερε (Αύγουστος-Οκτώβριος 1828). Δικαστικά έγγραφα (12.5.1828-18.12.1829).

9.6 Έγγραφα 1-58, *Δικαστικές αποφάσεις*, (2.1.1828-16.7.1829).
Δικαστικές αποφάσεις του *Θαλάσσιου Δικαστηρίου* για υποθέσεις πειρατείας.

9.7 Έγγραφα 1-4, *Ψηφίσματα*, (3.2.1828-30.7.1828).
Αριθ. 3474, Αίγινα 26.7.1828: Κατάλογος των αναγκαίων εγγράφων που πρέπει να έχει στην κατοχή του κάθε εμπορικό πλοίο, για να εξασφαλίζει την ελεύθερη διέλευσή του. Αρ. 3529, Αίγινα 30.7.1828, Ψήφισμα για την κοινή εθνική σημαία που θα αναρτάται μόνιμα στα πολεμικά και στα εμπορικά πλοία. Αρ. 3531, Αίγινα 30.7.1828: Τροποποίηση του υπ' αριθ. 140 Η΄ Ψηφίσματος *Περί Ναυτιλίας* για τα έγγραφα ιδιοκτησίας των πλοίων και αξιοπλοΐας. Αριθ. 140, 3.2.1828, Το 1^ο άρθρο του Η΄ Ψηφίσματος.

Φάκελος 10, Έγγραφα 1-209, Πολεμικό ναυτικό.

10.1 Έγγραφα 1-53, *Οργάνωση ναυτικού*, (Ιούλιος 1828-17.4.1832).
Σύσταση *Σώματος Πυροβολιστών* του Ναυτικού. Σύσταση *Επιτροπής Ελέγχου των Ναυτικών Δυνάμεων*. Οργάνωση υπηρεσιών. Σύσταση *Ταξιαρχικού Σώματος* στην υπηρεσία του Ναυτικού. Προτάσεις του Δημ. Βούλγαρη για την οργάνωση του πολεμικού στόλου. Αναφορά της *Ναυτικής Υπηρεσίας* (1829). *Ναυτική Επιτροπή Πόρου* (1829). Η Κυβέρνηση ζητά από το Σαχτούρη την κατασκευή οπλοθήκης και αποθήκης ναυτικών αντικειμένων (12.11.1829). Το Βουλευτικό διατάσσει την μεταφορά αργυρών και χρυσών αφιερωμάτων από μονές και εκκλησίες στο *Εθνικόν Ταμείον* με σκοπό τη ναυπήγηση εθνικού στόλου (αχρονολόγητο). Είδη πλοίων του *Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού* (1830-1979). Καθορισμός της σημαίας στα εμπορικά και πολεμικά πλοία. (Ιούλιος 1828). Οργάνωση του πολεμικού ναυτικού σύμφωνα με τις προτάσεις του Φαλάγκα. Έγκριση για σύσταση *Σώματος Πυροβολιστών* του ναυτικού. Επιστολές του Καποδίστρια προς

το Ρούφο (1829): Σύσταση *Επιτροπής Ελέγχου των Ναυτικών Υπηρεσιών*. Οργάνωση υπηρεσιών ναυτικού. Υποβολή σχεδίου *Περί Συστάσεως Ναυτικής Δυνάμεως* στο Αιγαίο. Διορισμός *Επιτροπής Ελέγχου Ναυτικών Λογαριασμών* (4.5.1829-25.5.1829). Προτάσεις και σχέδιο για την οργάνωση *Πυροβολικού Λόχου* για το Ναυτικό (1830): Οργάνωση της *επί των Στρατιωτικών και Ναυτικών Γραμματείας* και κατάργηση του *Γενικού Φροντιστηρίου Λόχου Ναυτικού*. Κατάταξη 20 νέων του ορφανοτροφείου της Αίγινας στο *Εθνικόν Ναυτικόν*. Διορισμός μέλους στην *Επιτροπή Λογαριασμών*. Ο Gibbon ζητά να αναλάβει την εκπαίδευση ενός ορισμένου αριθμού *Πυροβολητών* του στρατού. Διαίρεση της *Γραμματείας των Στρατιωτικών και των Ναυτικών* σε δύο ξεχωριστούς κλάδους υπό τη διεύθυνση του Π. Ρόδιου και Βιάρου Καποδίστρια αντίστοιχα (2.4.1830). Πρόταση του Βιάρου Καποδίστρια για μεταρρύθμιση της *Γραμματείας των Ναυτικών* (2.5.1830). Διορισμός Χρυσανθακόπουλου (1831). Διορισμός Γ. Γλαράκη επί των Ναυτικών (Αύγουστος 1831). Έγγραφο Δ. Βούλγαρη, *Γενικού Γραμματέα του Ναυτικού*, για την οργάνωση του πολεμικού στόλου (17.4.1832).

10.2 Έγγραφα 1-17, *Ναύσταθμος Πόρου*, (Φεβρουάριος 1829-12.7.1830).

Κατασκευή ναυστάθμου. Αναφορές για το οίκημα (24.5.1829, 6.6.1829). Έργα για την προμήθεια νερού στο ναύσταθμο (24.6.1829). Αγορά ξυλείας (28.10.1829). Αναφορά του Schaubourg για το ναύσταθμο (12.7.1830).

10.3 Έγγραφα 1-2, *Κ. Κανάρης*, (Ιανουάριος 1830).

Δώρα στον Κανάρη για την πυρπόληση της οθωμανικής ναυαρχίδας.

10.4 Έγγραφα 1-12, *Γ. Τομπάζης*, (2.3.1828-31.12.1828).

Υπόθεση ατμοκίνητου *Ερμής*. Ημερολόγιο γολέτας *Σμύρνα*. Λογαριασμοί τροφοδοσίας, προμήθειες πολεμοφοδίων. Ναυάγιο της βελλούς *Περσεφόνη*. Πληροφορίες για ναυτικές επιχειρήσεις.

10.5 Έγγραφα 1-21, *Κατάλογοι πλοίων*, (Φεβρουάριος 1828-19.11.1830).

Κατάλογοι εθνικών και ιδιωτικών πλοίων στην υπηρεσία του έθνους. Ναυάγιο *Σωτήρος*. Προτάσεις για αγορά και επισκευή εθνικών πλοίων. Κινήσεις πολεμικών πλοίων στο λιμάνι του Ναυπλίου.

10.6 Έγγραφα 1-6, *Ατμοκίνητα πλοία*, (2.9.1828-19.2.1830).

Παράδοση του ατμοκίνητου *Ερμής* στην ελληνική Κυβέρνηση από τον Cochrane. Μετατροπή του πρώτου ελληνικού πλοίου σε ατμόπλοιο (4.3.1829). Αναφορές για ατμοκίνητα πλοία.

10.7 Έγγραφα 1-38, *Μαντώ Μαυρογένους*, (1821-1832).

Αιτήσεις για χρηματική βοήθεια (1821-1832).

10.8 Έγγραφα 1-60, *Ναυτικές επιχειρήσεις*, (Μάρτιος 1828-14/26.10.1831).

Η παρουσία του Ιμπραήμ και οι ναυτικές ελληνικές επιχειρήσεις (Απρίλιος 1828). Ναυμαχία σε ακρωτήριο της Μυτιλήνης (Ιούνιος 1828). Επιχειρήσεις στο Φαληρέα (12.10.1828). Πρόταση του Σαχτούρη για τη μη ναύλωση ιδιόκτητων πλοίων στις ναυτικές επιχειρήσεις (5.3.1828). Απελευθέρωση του Μαλλιακού κόλπου από το Σαχίνη (18.2.1829). Πυρπόληση οθωμανικού πλοίου στη Μυτιλήνη (5.10.1829). Διατάγματα του Μαυροκορδάτου για πολεμικές επιχειρήσεις (Μάρτιος 1829). Ναυτικές επιχειρήσεις στην Αττική και τον Πειραιά (15.9.1829). Επιδρομές Οθωμανών σε

πλοία που μετέφεραν τρόφιμα (13.5.1829). Κινήσεις πολεμικών πλοίων. Εκστρατεία στη Σάμο (27.3.1828-17.5.1828). Μίσθωση ιδιόκτητων πλοίων για πολεμικές επιχειρήσεις. Διευθέτηση ζητημάτων για ναύλωση ή μη ιδιόκτητων πλοίων (Φεβρουάριος-Απρίλιος 1828).

Αντώνιος Κριεζής

Φάκελος 11α, Έγγραφα 1-68, Ναυτικές δυνάμεις.

11α.1 Έγγραφα 1-4, *Αλλοδαποί αξιωματικοί*, (18.1.1828-11.11.1829).

Προβιβασμοί, καθαιρέσεις, παραιτήσεις και διορισμοί Γάλλων και άλλων αλλοδαπών ναυάρχων-αξιωματικών στο ελληνικό ναυτικό.

11α.2 Έγγραφο 1, *Πρωτόκολλο της 7^{ης} Ιανουαρίου 1832*, (26.2.1832-2.3.1832).

Αναφορές των αρχηγών των ναυτικών συμμαχικών δυνάμεων για το πρωτόκολλο της 7^{ης} Ιανουαρίου 1832.

11α.3 Έγγραφα 1-3, *Κινήσεις πλοίων*, (3.9.1828-17.9.1828).

Πληροφορίες αλλοδαπών για κινήσεις ελληνικών πλοίων.

11α.4 Έγγραφα 1-6, *Διενέξεις*, (19.2.1829-29.7.1829).

Διενέξεις ελληνικών πλοίων με πλοία συμμαχικών δυνάμεων. Διαταγή του Κυβερνήτη προς τις συμμαχικές δυνάμεις να μην παρεμποδίζουν τους ελέγχους που διενεργούσαν τα ελληνικά πλοία στον ελλαδικό χώρο. Υπόθεση του πολεμικού πλοίου *Άρης*. Διένεξη μεταξύ του καπετάνιου του *Θεμιστοκλή* με το γαλλικό πλοίο *Πακτωλός* (Ιούνιος-Ιούλιος 1829).

11α.5 Έγγραφα 1-3, *Έγγραφα του 1829*, (28.7.1829-19.9.1829).

Έγκριση των σημαιών σε ξένα εμπορικά πλοία. Απονομή διπλωμάτων σε ξένα πλοία. Αποκλεισμοί και προμήθειες τροφίμων (28.7.1829).

11α.6 Έγγραφα 1-2, *Brawn*, (13.8.1828, 1.3.1829).

Ο Αμερικανός πλοίαρχος Brawn ζητά τους μισθούς των ανδρών του.

11α.7 Έγγραφα 1-18, *Ρωσικός στόλος*, (10.8.1828-4.8.1831).

Η δράση του ρωσικού στόλου στον ελλαδικό χώρο (10.8.1828-17.11.1829, 15.1.1830-4.8.1831).

11α.8 Έγγραφα 1-31, *Αυστριακά πλοία*, (3.1.1828-18.4.1832).

Κινήσεις αυστριακών πλοίων (3.1.1828-26.4.1828). Διενέξεις αυστριακών με ελληνικά πλοία (2.4.1828-18.4.1832).

Φάκελος 11β, Έγγραφα 1-209, Ναυτικές δυνάμεις.

11β.1 Έγγραφα 1-34, *Th. Cohrane*, (4.4.1827-15.12.1829).

Διορισμός του Th. Cohrane ως *Γενικού Στολάρχη της Ελλάδας* (4.4.1827). Σχέδιο δολοφονίας του (15.6.1828). Αμοιβή Cohrane και καταχρήσεις (4.10.1828). Αποστολή λογαριασμών (26.11.1828). Κατηγορίες του Cohrane εναντίον του Μπούτη (10.12.1828). Διάφορα έγγραφα (4.4.1827-30.8.1827, 15.6.1828-15.12.1829).

11β.2 Έγγραφα 1-8, *Gibbon*, (1828-1831).

Κακή συμπεριφορά του Άγγλου Gibbon, προγυμναστή του Πυροβολικού στο Ναυτικό. Αναφορές των Μιαούλη και Φαλάγκα για τον Gibbon.

11β.3 Έγγραφα 1-12, *D. Urquhart*, (20.2.1828-Ιανουάριος 1831).

Πληροφορίες του συνταγματάρχη David Urquhart για τις ναυτικές δυνάμεις.

11β.4 Έγγραφα 1-74, *Fr. Ab. Hastings*, (5.1.1828-5.7.1830).

Επεισόδια του Frank Abney Hastings με Κριεζή και Th. Cohrane. Πολεμικές ενέργειες. Αλληλογραφία (25.1.1828-26.5.1828, 3/15.5.1828-5.7.1830) Ενταφιασμός του Hastings.

11β.5 Έγγραφα 1-10, *Άγγλοι πλοίαρχοι*, (29.4.1828-9.2.1829).

Αναφορές Άγγλων πλοιάρχων.

11β.6 Έγγραφα 1-19, *Συμμαχικά πλοία*, (29.4.1828-1.11.1831).

Αποκλεισμός παραλίων της Στερεάς Ελλάδας από αγγλικά πλοία. Χαρτογράφηση του Αμβρακικού κόλπου (ίσως για λόγους κατασκοπείας). Κακή συμπεριφορά Άγγλων έναντι Ελλήνων στρατιωτών. Λαθρεμπόριο αγγλικών πλοίων. Σχόλια του R. Church για το αγγλικό ναυτικό. (29.4.1828-1.11.1831). Γαλλικά πλοία και λιποτάκτες (10.1.1828-30.11.1831).

11β.7 Έγγραφα 1-4, *Ανθελληνικές ενέργειες*, (26.5.1828-19.6.1829).

Ενέργειες αγγλικών και γαλλικών πλοίων υπέρ των Οθωμανών.

11β.8 Έγγραφα 1-41, *Fabricius*, (18.3.1828-16.6.1830).

Ημερολόγιο των ναυτικών επιχειρήσεων του *Fabricius* (Σεπτέμβριος-Νοέμβριος 1828). Έγγραφα της περιόδου 18.3.1828-16.6.1830.

11β.9 Έγγραφο 1, *Κάτω χώρες*, (αχρονολόγητο).

Προετοιμασία νέων για την ένταξή τους στο εμπορικό και πολεμικό ναυτικό.

11β.10 Έγγραφα 1-6, *Αλλοδαποί πλοίαρχοι*, (9.6.1828-20.9.1829).
Αιτήματα αλλοδαπών πλοιαρχών.

Φάκελος 12, Έγγραφα 1-47, Αστυνομία.

12.1 Έγγραφα 1-4, *Οργάνωση*, (Δεκέμβριος 1829-Σεπτέμβριος 1830).
Σύσταση και οργάνωση της *Υψηλής Αστυνομίας*. Επιτροπή υπό τις οδηγίες του Νικ. Σταματελόπουλου. Καθήκοντα της αστυνομίας: Γενική ευταξία, διοικητική και δικαστική εξουσία. Διατάξεις για την *Εξεταστική Αστυνομία* (20.9.1830).

12.2 Έγγραφα 1-19, *Πολιτική Φρουρά* Πελοποννήσου, (1829-1833).
Έγγραφα του Σταματελόπουλου, αρχηγού της *Πολιτικής Φρουράς Πελοποννήσου*. Κατάλογοι των λόχων της *Πολιτικής Φρουράς* Πελοποννήσου: Ναύπλιο, Άργος, Σπάρτη, Μεσσηνία, Βοστίτσα, Πάτρα, Αρκαδία, Ήλιδα.

12.3 Έγγραφα 1-23, *Πολιτική Φρουρά* Αιγαίου, (1829-1832).
Έγγραφα από τα νησιά: Ύδρα (Νοέμβριος 1829-Ιανουάριος 1830), Σαλαμίνα (Φεβρουάριος 1829-Νοέμβριος 1832), Σαντορίνη (Φεβρουάριος-Ιούνιος 1832), Σίφνος (13.6.1832-7.9.1832), Αίγινα (19.9.1832), Πάτμος (5.12.1829), Σύρος (2.2.1830), Ίος (17.5.1832-29.6.1832), Μύκονος (6.6.1830-15.10.1832), Τήνος (6.7.1832), Σπέτσες (6.5.1829-Μάρτιος 1832).

12.4 Έγγραφο 1, *Καταγγελίες*.
Καταγγελία ιδιώτη προς την *Υψηλή Αστυνομία*.

Φάκελος 13, Έγγραφα 1-69, Πολεμικές επιχειρήσεις στην Αττική.

13.1 Έγγραφα 1-20, *Αλ. Μαυροκορδάτος*, (5.4.1828-22.7.1829).
Αναφορές του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου -μέλος του *Γενικού Φροντιστηρίου*- για πολεμικές επιχειρήσεις, προμήθειες τροφίμων και ξυλείας.

13.2 Έγγραφα 1-49, *Αττική*, (16.1.1828-20.8.1831).
Αναφορά του Μπενιζέλου για την κατάσταση στην Αθήνα: ληστές, συγκρούσεις με Οθωμανούς (14.1.1828). Σύσταση *Πενταμελούς Επιτροπής των Αθηνών* (7.10.1828). Ταραχές από Σιλιχτάρ Πασάς και Γιουσούφ Μπέη. Γεγονότα στην Ακρόπολη (2.5.1830, 13-25.9.1830). Προβλήματα των κατοίκων της Αττικής (10.8.1830). Πτώση της Ακρόπολης (1827). Ανησυχίες για την άρνηση του γαλλικού στρατού να απελευθερώσει την Αττική (23.10.1828). Μελέτη του Κατσικογιάννη για την ίδρυση στρατοπέδου. Πολεμικές επιχειρήσεις (7.1.1828-1.3.1828). Πρόταση του Σπηλιάδη να μην τιμωρούνται οι κάτοικοι της Αττικής και της Θήβας που μένουν υπό τον οθωμανικό ζυγό. Αναφορές του Ανάργυρου Πετράκη για την *τουρκοφιλία* χωριών της Αττικής (11.1.1828-16.4.1829). Παρουσία των Γάλλων στις πολεμικές επιχειρήσεις. Οι Μενιδιάτες συλλαμβάνουν Έλληνες κατασκόπους και ζητούν λύτρα για την απελευθέρωσή τους (16.1.1828). Οι Μενιδιάτες ζητούν άδεια να σκοτώσουν τους Οθωμανούς φρουρούς και να πολεμήσουν με τους Έλληνες (26.3.1829). Ο κυβερνήτης χαρίζει αμνηστία σε Μενιδιάτες, Χασιώτες και κατοίκους της Αττικής (11.4.1829). Μάχες στο Μενίδι (24-25.4.1829). Ο Καποδίστριας ζητά επέμβαση των συμμαχικών δυνάμεων για να υπερασπιστεί τους κατοίκους του Μενιδίου από τους φόρους που επέβαλαν οι Οθωμανοί (9/21.6.1831).

Φάκελος 14, Έγγραφα 1-201, Πολεμικές επιχειρήσεις στην Πελοπόννησο.

14.1 Έγγραφα 1-8, *Στρατιωτική οργάνωση*, (19.4.1828-22.1.1830).

Οργάνωση των στρατιωτικών σωμάτων στην Πελοπόννησο και στρατολόγηση των κατοίκων.

14.2 Έγγραφα 1-14, *Πολεμικές επιχειρήσεις*, (3.11.1827-1832).

14.3 Έγγραφα 1-14, *Πολιορκία Πατρών*, (1832).

Αναφορές του διοικητή Παλαιών Πατρών για την πολιορκία του φρουρίου της πόλης.

14.4 Έγγραφα 1-80, *Οικογένεια Κολοκοτρώνη*, (7.2.1827-17.1.1832, 25.3.1868).

Υπόθεση ανιψιών του Θ. Κολοκοτρώνη (21.1.1828-10.8.1829). Έγγραφο του Κολοκοτρώνη προς τον Καποδίστρια (17.5.1831-21.9.1831). Ιωάννης Θ. Κολοκοτρώνης (24.1.1828-19.5.1830). Διαθήκη του Γενναίου Κολοκοτρώνη (25.3.1868). Διενέξεις του Κολοκοτρώνη με το Γρίβα (28.2.1828-14.3.1828).

14.5 Έγγραφα 1-61, *Ιωάν. Μακρυγιάννης*, (9.1.1828-19.12.1832).

Παράπονα για την κακή κατάσταση των στρατιωτικών του σωμάτων. Αιτήματα για την καταβολή των μισθών των στρατιωτών του. Ο Μακρυγιάννης τίθεται επικεφαλής της *Εκτελεστικής Δυνάμεως* της Πελοποννήσου. Παραίτηση από το προαναφερθέν αξίωμα (30.8.1830). Αποδεικτικό για τις προσφορές του στον Αγώνα.

14.6 Έγγραφα 1-24, *Νικήτας Σταματελόπουλος*, (28.1.1828-31.3.1832).

Διορισμός του Νικήτα Σταματελόπουλου ως αρχηγού των *Στρατιωτικών Σωμάτων Μεσσηνίας*. Αλληλογραφία του Καποδίστρια με το Σταματελόπουλο.

Φάκελος 15α1, Έγγραφα 1-191, Πολεμικές επιχειρήσεις στη Δ. Στερεά Ελλάδα.

15α.1 Έγγραφα 1-60, *Πολεμικά γεγονότα*, (6.2.1828-7.1.1832).

Πολεμικές επιχειρήσεις σε Βόνιτσα, Ευρυτανία, Δραγαμέστο, Αστακό Αιτωλοακαρνανίας, Πρέβεζα, Άρτα, Ιωάννινα, Ναύπακτο. Έγγραφο Κερκυρόπουλου για τις κινήσεις των στρατιωτικών δυνάμεων της Υψηλής Πύλης και των Αρβανιτών. Διορισμός του Densel ως αρχηγού των στρατιωτικών μονάδων της Δυτικής Ελλάδας (1829). Επιχειρήσεις στο Μακρυνόρος Άρτας (12.3.1829). Άρνηση του χιλίαρχου Ζέρβα να μεταβεί με το στρατιωτικό του σώμα στη Δυτική Ελλάδα. Κυβερνητικά έγγραφα (Φεβρουάριος-Απρίλιος 1828). Επιστολές του Βαλτινού, *Γενικού Φροντιστή* του στρατοπέδου Δυτικής Ελλάδας.

15α.2 Έγγραφα 1-52, *Ήπειρος*, (26.2.1828-3.9.1831).

Πληροφορίες για τις κινήσεις Αρβανιτών, του Αλή Πασά και του Ανδρέα Ίσκου. Ταραχές στη Β. Ήπειρο. Επεμβάσεις των Άγγλων στα Ιωάννινα. Αρβανίτες στην Πρέβεζα και τη Ναύπακτο. Ενέργειες στρατιωτών από τη Χιμάρα (8.1.1830-31.8.1831). Συμμετοχή Ηπειρωτών και Χειμαριωτών σε μάχες στη Στερεά Ελλάδα και τη Θεσσαλία (Ιούλιος-Δεκέμβριος 1829). Έγγραφο για τη δράση Αρβανιτών και Βλάχων (9.5.1829-3.9.1831).

15α.3 Έγγραφα 1-22, *Μεσολόγγι*, (16.4.1826-15.1.1830).

Πολιορκία και πτώση του Μεσολογγίου στους Έλληνες (Μάιος 1829). Έγγραφα του 1826 για τις αντιδράσεις των Ελλήνων εξαιτίας της πτώσης του Μεσολογγίου στους Οθωμανούς. Θάνατος Βύρωνα και μεταφορά του νεκρού. Αποκλεισμός του Μεσολογγίου και πολεμικές επιχειρήσεις σε Μεσολόγγι και Αιτωλικό. Εξουσιοδότηση του Καποδίστρια να εκπροσωπήσει το Μεσολόγγι στη Δ' Εθνοσυνέλευση (1.6.1829, 5.6.1829).

15α.4 Έγγραφα 1-12, *Κινήσεις Οθωμανών*, (27.5.1829-15.7.1831).

Πολεμικές επιχειρήσεις στα Άγραφα (1829-1831). Εμφύλια διαμάχη μεταξύ του Στρατού και του Σταμούλη Γκάτσου. Οθωμανικά στρατεύματα παραβιάζουν τα όρια της ελληνικής επικράτειας (Ιανουάριος 1831). Επιθέσεις Οθωμανών σε Άγραφα και Θεσσαλία αναγκάζουν τον Π. Ρόδιο να θέσει σε επιφυλακή τις στρατιωτικές δυνάμεις της Δυτικής Ελλάδας (1.1.1831).

15α.5 Έγγραφα 1-12, *Σιλιχτάρ Πασάς*, (30.5.1829-12.4.1831).

Η δράση του Σιλιχτάρ Πασά στη Θεσσαλία.

15α.6 Έγγραφα 1-7, *Κιουταχής*, (3.5.1828-30.4.1831).

Στρατεύματα του Κιουταχή παραβιάζουν την ανακωχή και περνούν δια μέσω των Αγράφων και της Θεσσαλίας στη Δυτική Ελλάδα. Επιχειρήσεις σε Πελοπόννησο, Δυτική και Βόρεια Ελλάδα.

15α.7 Έγγραφα 1-18, *Κίτσος Τζαβέλλας*, (18.2.1828-31.10.1830).

Έγγραφα για τους Αρβανίτες και τις μάχες στο Καρπενήσι. Αναφορές του Κίτσου Τζαβέλλα κατά του Φρουράρχου Ναυπάκτου Ν. Ριερί. Παράπονα εναντίον του Γρίβα. Ο Τζαβέλλας αρχηγός των *Ελαφρών Ταγμάτων Ναυπάκτου*. Κατάλογος φονευθέντων στρατιωτών από την πολιορκία της Ναυπάκτου.

15α.8 Έγγραφο 1, *Ευρυτανία*, (1.11.1828).

Αίτημα πολιτών για την απελευθέρωση της Ευρυτανίας.

15α.9 Έγγραφα 1-7, *Οθωμανοί*, (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1828).

Απειλές Οθωμανών εναντίον Ελλήνων οπλαρχηγών. Αλληλογραφία Οθωμανών. Πληροφορίες για πολεμικές επιχειρήσεις στη Δυτική Ελλάδα.

Φάκελος 15β, Έγγραφα 1-256, Πολεμικές επιχειρήσεις στη Δ. Στερεά Ελλάδα.

15β.1 Έγγραφα 1-151, *R. Church*, (6.2.1828-7.1.1832).

Πολεμικές επιχειρήσεις στη Δυτική Ελλάδα, την Ήπειρο, την Αττική (1827). Οι ράπτες Μαστροτασούλας Ιωαννίτης και Κωνσταντής Τριπολιτσιώτης ζητούν τις αμοιβές τους από τον R. Church για ενδύματα που του έραψαν (1.1.1828-29.6.1828). Έγγραφα για τις μάχες στο Μακρυνόρος, το Ανατολικό, το Μεσολόγγι, τον Αμβρακικό κόλπο. Κινήματα στη Δυτική Ελλάδα από τον Γ. Στάικο και τον Ανδρέα Ίσκο (15.11.1828). Κινήσεις Κιουταχή στην Άρτα. Η δράση ελληνικών σωμάτων στην περιοχή. Αναφορά του R. Church για την Πρέβεζα. Επιστολές των Passano και Densel προς το St. Denys (5.10.1828). Προκήρυξη στους κατοίκους της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας. Πρόταση για ίδρυση Ιππικού σε επαρχίες της Ελλάδας. Σύσταση Ιππικού με 1.000 ίππους. Ο R. Church επαινεί και συνιστά το Γάλλο

συνταγματάρχη Densel. Σύλληψη πλοίων του Κωνσταντίνου Μαυρομιχάλη. Καταχρήσεις από τον Τσέλιο. Έπαινος Βαρνακιώτη. Η κατάσταση στα στρατιωτικά σώματα του Church: Καταχρήσεις, ελλείψεις σε τρόφιμα και πολεμοφόδια, καθυστέρηση καταβολής μισθών. Αφιξη των γαλλικών στρατιωτικών δυνάμεων. Διαμάχη του R. Church με τον πλοίαρχο Passano και απόλυση του τελευταίου (5.10.1828). Υποχώρηση του Βελήμ Μπέη και της στρατιάς του από την Πρέβεζα. Πληροφορίες για τον Ανδρέα Ίσκο στο Μακρυνόρος. Ενέργειες του Κιουταχή και του Ισμαήλ Μπέη. Το κίνημα του Ιωάννη Φαρμάκη. Οι σχέσεις Αρβανιτών και Κιουταχή. Επιχειρήσεις σε Αλβανία, Ιωάννινα και Κόνιτσα. Θέσεις των ελληνικών στρατιωτικών μονάδων. Επιχειρήσεις στη Ναύπακτο και την Πρέβεζα. Παράδοση του κάστρου Καραβάν Σεράι και αποκλεισμός των παραλίων της Θεσπρωτίας. Ο Adam πληροφορεί τον R. Church ότι οι πληρεξούσιοι των τριών συμμαχικών δυνάμεων δεν αναγνωρίζουν τους αποκλεισμούς, αν δεν περιλαμβάνουν λιμάνια ή ακτές της Πελοποννήσου και των Κυκλάδων. Μέτρα για τη μη παρεμπόδιση Ιονικών-Βρετανικών πλοίων. Παραίτηση του R. Church (25.7.1829). Έγγραφο για τους μισθούς αξιωματικών, τις ελλείψεις σε άνδρες και πολεμοφόδια. Διαμάχη του Church με το Λεβίδη (14.6.1829-20.12.1829). Ανθελληνικές ενέργειες του Church (1830). Οι Σταματελόπουλος, Pissa, Τζαβέλλας, Ράδος πληροφορούν τον Κυβερνήτη για τις ενέργειες του Church. Διαρροή μυστικών εγγράφων προς τον Church. Δαπάνες στη διάρκεια της αρχιστρατηγίας του. Αναφορές του Blondel, υπασπιστή του Church. Οφειλές και μισθοί του R. Church (1831). Ως αρχιστράτηγος ο Church απαιτεί 7.444 κολονάτα Ισπανίας για εξόφληση των μισθών του (1832).

15β.2 Έγγραφο 1-32, *Densel*, (27.3.1828-23.12.1829).

Ο Densel αναλαμβάνει *Αρχηγός του Επιτελείου Στρατού* (1828). Μέτρα για την πάταξη των οικονομικών ατασθαλιών. Ο Densel στη θέση του Church (1829). Έγγραφο για την εκστρατεία στο Μακρυνόρος και τους Αρβανίτες. Κίνδυνος εμφυλίου με εμπλεκόμενους τους Ράγκο, Στράτο και Ίσκο (1.2.1829). Πολιορκία της Ναυπάκτου (1829). Αντικυβερνητικές ενέργειες του Τζαβέλλα και επέμβαση του Densel. Άγγλοι εμποδίζουν τα στρατεύματα του Densel και βοηθούν Οθωμανούς. Επιχειρήσεις στην Πρέβεζα. Αποστολή στα Άγραφα για την απελευθέρωση του Σταμούλη. Θάνατος του Densel (4.9.1829). Κατάλογος αξιωματικών του *Γενικού Επιτελείου Στρατού* της Δυτικής Ελλάδας.

15β.3 Έγγραφο 1-33, *Pissa*, (24.1.1829-30.12.1831).

Έγγραφο, αναφορές και αλληλογραφία του Pissa.

15β.4 Έγγραφο 1-40, *N. Pieri*, (19.8.1828-11.10.1832).

Ενέργειες του N. Pieri ως αρχιφρούραρχου Ναυπάκτου, Αντιρρίου και Μεσολογγίου. Διορισμός του Pieri ως ταγματάρχη του Πυροβολικού (1828). Ταραχές στη Δυτική Στερεά Ελλάδα (1831-1832).

Λόρδος Βύρων

Φάκελος 16, Έγγραφα 1-170, Πολεμικές επιχειρήσεις στην Αν. Στερεά Ελλάδα.

16.1 Έγγραφα 1-17, Στρατιωτικές δυνάμεις, (17.6.1828-10.9.1830).

Αναφορές των Δόβα (*Γενικού Φροντιστή*) και Μεταξά (μέλος επί των στρατιωτικών του *Γενικού Φροντιστηρίου*) για τις στρατιωτικές δυνάμεις στην Ανατολική Στερεά. Έγγραφα για προμήθειες τροφίμων. Διάλυση του στρατού των Θηβών λόγω ανταρσίας (8.8.1829). Απειθαρχίες στο στρατό των Σαλώνων. Αναφορά του Bailly προς το *Γενικό Φροντιστή* για την υγειονομική υπηρεσία του στρατεύματος της Ανατολικής Στερεάς.

16.2 Έγγραφα 1-73, Ανατολική Στερεά, (1828, 1.3.1829-30.3.1831).

Απελευθέρωση της Λιβαδειάς (1828). Η κατάσταση των στρατιωτικών σωμάτων της Λιβαδειάς (21.2.1829). Έγγραφα για τη Θήβα και τον Ανηφορίτη (10.5.1829-30.7.1829). Αναφορές του Υψηλάντη και του Ανάργυρου Πετράκη. Η μάχη της Πέτρας (Σεπτέμβριος-Νοέμβριος 1829). Πολεμικές επιχειρήσεις στις Θερμοπύλες (13.11.1828-30.3.1831). Αναφορές του Κ. Χορμόβα. Διορισμός του Χορμόβα ως αρχηγού της Στερεάς και αντιδράσεις από τον Γρίβα (1830). Πληροφορίες για το ΙΔ΄ και ΙΣΤ΄ *Τάγμα*. Αναφορές για τη δράση του Σιλιχτάρ Πασά στην περιοχή. Πρόταση του Μαυροκορδάτου για την κατάληψη των Θερμοπυλών (13.11.1828). Αριθμητικά δεδομένα των ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων στις Θερμοπύλες.

16.3 Έγγραφα 1-7, Αλληλογραφία Γενικού Φροντιστηρίου, (18.5.1828-13.12.1829).

Οδηγίες του Ανδρέα Μεταξά προς το *Γενικόν Φροντιστήριον*. Το *Γενικόν Φροντιστήριον* μέσω του Κων. Ζωγράφου απευθύνεται στον Αλ. Μαυροκορδάτο (18.5.1828-13.12.1829). Αίτια για το μη σύστημα *Χιλιαρχιών* στη Σκιάθο και τη Σκόπελο. Οργάνωση εκατονταρχιών. Στρατιωτικές φρουρές στη Σαλαμίνα.

16.4 Έγγραφα 1-35, *Ιωάννης Φαρμάκης*, (15.11.1828-Ιούλιος 1832).

Τα απομνημονεύματα του πεντακοσάρχου Ιωάννη Φαρμάκη (15.11.1828). Υπόθεση απαγωγής νέας από το Φαρμάκη (Ιούνιος 1831-Ιούλιος 1832).

16.5 Έγγραφο 1, *Διον. Ευμορφόπουλος*, (6.7.1829).

Αναφορά του στρατηγού Διονύσιου Ευμορφόπουλου.

16.6 Έγγραφα 1-37, *Μετακινήσεις*, (13.3.1828-11.10.1832).

Μετακινήσεις στρατευμάτων στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα.

Φάκελος 17α, Έγγραφα 1-229, Στρατιωτική οργάνωση.

17α.1 Έγγραφα 1-27, *Επιτροπές-Συμβούλια*, (Ιανουάριος-Απρίλιος 1828).

Σύσταση *Στρατιωτικής Επιτροπής*. Κανονισμός στρατολογίας. Εγκύκλιος προς τους στρατιωτικούς. *Πολεμικόν Συμβούλιον*. (20.11.1827-19.8.1828). Στρατιωτικά αριθμητικά δεδομένα. Αναφορές των Αντώνη Τζούνη και Βιάρου Καποδίστρια. Ενημερώσεις από τους Βλαχόπουλο -πρώτο *Γραμματέα της Επικρατείας επί των Πολεμικών Υποθέσεων*- και Ράμφο (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1828).

17α.2 Έγγραφα 1-7, *Στρατιωτικός Οργανισμός*, (10.4.1828-Ιούνιος 1831).

Σύνταξη στρατιωτικού Οργανισμού (10.4.1828). Αντιδράσεις στρατιωτικών κατά του Οργανισμού (Μάιος 1830-Ιούνιος 1831).

17α.3 Έγγραφα 1-11, *Γραμματεία Στρατιωτικών*, (Οκτώβριος 1829-Απρίλιος 1830).

Οργάνωση της *Γραμματείας των Στρατιωτικών και των Ναυτικών*. Διατάγματα Κυβερνήτη και διορισμός υπουργού (Οκτώβριος 1829). Κατάργηση του *Γενικού Φροντιστηρίου*. Διαίρεση της *επί των Στρατιωτικών και Ναυτικών Γραμματείας* (Απρίλιος 1830).

17α.4 Έγγραφα 1-12, *Πολεμικόν Συμβούλιον*, (4.4.1829-14.5.1831).

Ψήφισμα ίδρυσης του *Πολεμικού Συμβουλίου*. Οργάνωση του *Πολεμικού Συμβουλίου*. Εφαρμογή της γαλλικής στρατιωτικής νομοθεσίας στα ελληνικά στρατεύματα.

17α.5 Έγγραφα 1-5, *Διονύσιος Μουρτζίνος*, (1828-1829).

Επιστολές του Διον. Μουρτζίνου, μέλους του *Πολεμικού Συμβουλίου* (1828-1829).

17α.6 Έγγραφα 1-16, *Γ. Κίτζος*, (11.6.1828-2.3.1831).

Αναφορές του Γ. Κίτζου για την οργάνωση των στρατιωτικών δυνάμεων της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας.

17α.7 Έγγραφα 1-54, *Π. Ρόδιος*, (6.2.1828-30.6.1851).

Ιδιωτικό αρχείο Δημοσθένη Ιωαννίδη για τον Π. Ρόδιο. Διορισμός του Ρόδιου ως υπευθύνου για την οργάνωση των *Ταγμάτων*. Υπόμνημα του Ρόδιου και αντιδράσεις. Έγγραφα για την στρατιωτική του πορεία και τους βαθμούς στους οποίους προήχθη (6.2.1828-8.3.1843). Οφειλές του *Ταμείου* προς το Ρόδιο (11.1.1833-26.1.1851). Ταραχές στη Σπάρτη και την Ύδρα (5.1.1831-11.7.1831). Ιδιόχειρη εργασία του υποστρατήγου Π. Ρόδιου για την οργάνωση των στρατιωτικών

σωμάτων. Απάντηση του πρώην υπουργού των Στρατιωτικών Π. Ρόδιου για τις εναντίον του κατηγορίες. Επιτάφιος λόγος για τον Ρόδιο στο κοιμητήριο Αθηνών (30.6.1851). Στοιχεία για την Ελένη Καρατασάκη, σύντροφο ή δεύτερη σύζυγο του Παναγιώτη Ροδίου.

17α.8 Έγγραφα 1-2, *Πολεμικά γεγονότα*.
Χρονολόγιο-ευρετήριο πολεμικών γεγονότων.

17α.9 Έγγραφα 1-4, *Διοικητές*, (1828-1830).
Προτάσεις διοικητών για την οργάνωση των στρατιωτικών μονάδων.

17α.10 Έγγραφα 1-12, *Διάλυση στρατιωτικών σωμάτων*, (29.12.1829-28.4.1832). Διαταγές για τη διάλυση στρατιωτικών σωμάτων.

17α.11 Έγγραφα 1-95, *Τακτικό Σώμα Στρατού*, (8.9.1825, 12.2.1828-25.8.1832).
Διατάγματα του Κυβερνήτη για την οργάνωση του *Τακτικού Στρατού*. Το *Ταμείον* του *Τακτικού Σώματος Στρατού* στο Ναύπλιο. Απόδοση λογαριασμών. Αναφορές του Trizel. Κανονισμός για τα οικονομικά των στρατιωτικών σωμάτων. Αλληλογραφία του Καποδίστρια με τον Durrieu για την οργάνωση του *Τακτικού Σώματος Στρατού*.

17α.12 Έγγραφα 1-11, *Τάγματα*, (1828-1831).
Αναφορές για την οργάνωση των *Ταγμάτων*.

17α.13 Έγγραφα 1-5, *Δ. Ζέρβας*.
Αναφορές για την *Χιλιαρχία* του Διαμαντή Ζέρβα.

17α.14 Έγγραφα 1-7, *Στρατιωτικοί Λόχοι*, (1829-1831).
Σύσταση στρατιωτικών λόχων.

17α.15 Έγγραφα 1-8, *Τάγμα Πεζικού*, (1828-1832).

17α.16 Έγγραφα 1-4, *Πελοπόννησος*, (1828-1829).
Οργάνωση και διάλυση πεντηκονταρχίας στην Πελοπόννησο.

17α.17 Έγγραφο 1, *Γ. Σουλτανιώτης*, (Μάιος 1830).
Επιστολή του Γ. Σουλτανιώτη προς τον Π. Ρόδιο για μετάβαση του πρώτου στην Αθήνα.

17α.18 Έγγραφα 1-18, *Συνθήκες διαβίωσης*, (3.1.1828-12.9.1830).
Αναφορές στρατιωτών, διοικητών και δημογερόντων για τις τραγικές συνθήκες διαβίωσης των στρατιωτικών δυνάμεων στη Δυτική και Ανατολική Στερεά Ελλάδα, την Επίδαυρο.

17α.19 Έγγραφα 1-4, *Εξερχόμενα*, (1830).
Εξερχόμενα της *Γραμματείας των Στρατιωτικών*.

Φάκελος 17β, Έγγραφα 1-174, Στρατιωτική οργάνωση.

17β.1 Έγγραφο 1, *Στρατιωτικά σώματα*.

Κατάλογος των στρατιωτικών σωμάτων.

17β.2 Έγγραφα 1-33, *Σώμα Πυροβολικού*, (13.8.1828-27.11.1831).

17β.3 Έγγραφα 1-88, *Ιππικό*, (Μάιος 1828-5.9.1832).

Αρχηγός του *Ατάκτου Ιππικού* ο στρατηγός Χατζημιχάλης. Ο Heideck προτείνει τη σύσταση σώματος ιππικού στο Άργος. Διορισμός του στρατηγού Χατζηχρήστου ως αρχηγού στο *Ελαφρό Ιππικό Σώμα* (28.9.1828). Ο Κυβερνήτης αναθέτει στο Χατζηχρήστο το σχηματισμό *Ιππικού Τάγματος* (5.11.1828). Πρόταση του Saint Denys για την κατασκευή ιπποστασιών. Το *Τακτικό Ιππικό* στο Άργος. Αναφορά του *Επιστάτη των Ίππων*, Αθ. Καρδάρα. Ελλείψεις στο Ιππικό. Διαταγή να μεταβεί ο Καρδάρας στα Σάλωνα (8.1.1829). Αγορά φορτηγών ζώων. Απογραφή προσωπικών αντικειμένων του θανόντος Χατζημιχάλη. Αποστολή λογαριασμών στην *Επιτροπή Οικονομίας*. Διορισμός του Χατζηχρήστου ως αρχηγού της Β΄ *Χιλιαρχίας* Ναυπάκτου. Αναφορές του Χατζηχρήστου για την πολιορκία της Ναυπάκτου. Ο Χατζηχρήστος πληροφορεί για την κατάσταση στη Στερεά. Προσπάθεια οργάνωσης του Ιππικού από τους Γάλλους. Το *Άτακτο Σώμα Ιππικού* υπό τις οδηγίες του Ράικου αντί του Χατζηχρήστου (26.2.1830). Αναφορές των Ράικου, Peillon, Trizel. *Ελαφρό Ιππικό Σώμα*. Διορισμοί Γάλλων και Ελλήνων στο Ιππικό του *Τακτικού Σώματος*. Οργάνωση του *Τακτικού Ιππικού* (10.10.1830). Προϋπολογισμοί δαπανών του *Άτακτου Σώματος Ιππικού*. Βούλγαροι στρατιώτες στο Ιππικό. Το Ιππικό συμμετέχει στην καταδίωξη κλεπτών. Προτάσεις για μετατροπή του *Ελαφρού Ιππικού* σε *Αστυνομικό Σώμα*. Διαμαρτυρίες για αυθαιρεσίες του Ιππικού (3.1.1829-5.9.1832).

17β.4 Έγγραφα 1-6, *Στρατιωτικοί ιερείς*, (7.3.1830).

17β.5 Έγγραφα 1-10, *Κρήτες*, (24.9.1828-28.5.1832).

Αναφορές για το στρατιωτικό σώμα Κρητών στον ελλαδικό χώρο.

17β.6 Έγγραφα 1-2, *Μεσσήνιοι*, (21.12.1829-31.3.1830).

Μεσσήνιοι αρνούνται τη στρατολογία.

17β.7 Έγγραφα 1-16, *Ενδυμασία*, (1.11. 1828-4.7. 1831).

Κανονισμοί για την ομοιομορφία των στολών στο Πεζικό και το Ναυτικό. Περιγραφή στρατιωτικών στολών (11.5.1830-29.6.1830).

Φάκελος 17γ, Έγγραφα 1-203, Στρατιωτική οργάνωση.

17γ.1 Έγγραφα 1-24, 1829, (14.2.1829-31.12.1829).

17γ.2 Έγγραφα 1-28, 1830, (16.1.1830-15/27.12.1830).

17γ.3 Έγγραφα 1-3, 1831, (25.5.1831-17/29.9.1831).

- 17γ.4** Έγγραφα 1-4, 1832, (27.4.1832-21.11.1832).
- 17γ.5** Έγγραφα 1-2, *Σώμα Οπαδών*, (27.3.1831, 22.9.1831).
- 17γ.6** Έγγραφα 1-15, *Σώμα Ακολούθων*, (19.10.1829-27.5.1832).
- 17γ.7** Έγγραφα 1-2, *Σώμα Εθελοντών*, (22.10.1828, 13.5.1829).
- 17γ.8** Έγγραφα 1-4, *Σώμα Ευζώνων*, (13.11.1829-5.5.1830).
- 17γ.9** Έγγραφα 1-4, *Σώμα Επιλέκτων* Στρατού, (28.12.1829-22.10.1831).
- 17γ.10** Έγγραφα 1-4, *Σώμα Ελαφρών Ταγμάτων*, (Οκτώβριος 1829-20.3.1830).
- 17γ.11** Έγγραφα 1-2, *Εθνικόν Ταξιαρχικόν Σώμα*, (Μάρτιος 1830).
- 17γ.12** Έγγραφα 1-39, *Απόμαχοι*, (8.6.1828-6.1.1833).
- 17γ.13** Έγγραφα 1-7, *Σπάρτη*, (20.9.1829-19.9.1830).
Προτάσεις για την απόδοση των μισθών στους στρατιώτες της Σπάρτης.
- 17γ.14** Έγγραφα 1-7, *Κατατάξεις*, (23.2.1828-18.9.1831).
Αιτήσεις Σουλιωτών και άλλων νέων να καταταγούν στα στρατιωτικά σώματα.
- 17γ.15** Έγγραφα 1-15, *Βορειοελλαδίτες*, (5.4.1827-14.5.1832).
Αίτημα βορειοελλαδιτών για τη συμμετοχή τους στα κοινά (23.1.1828). Έγγραφα για τη δράση των Χορμοβιτών (5.4.1827-14.5.1832).
- 17γ.16** Έγγραφα 1-2, *Σουλιώτες*, (17.3.1831-30.6.1831).
- 17γ.17** Έγγραφα 1-25, *Νεοσύλλεκτοι*, (7.2.1828-16.7.1831).
Στρατολογία νεοσύλλεκτων (7.2.1828-22.11.1829). Κατάλογοι νεοσύλλεκτων (1.11.1828-16.7.1831).
- 17γ.18** Έγγραφα 1-2, *Ορκωμοσία*, (7.9.1831, 9.9.1831).
Άρνηση στρατιωτικών να ορκιστούν.
- 17γ.19** Έγγραφα 1-3, *Αποβληθέντες*, (27.1.1829-31.10.1829).
Κατάλογοι αποβληθέντων και απορριφθέντων από τα στρατιωτικά σώματα.
- 17γ.20** Έγγραφο 1, *Αγωνιστές*, (αχρονολόγητο).
Κατάλογος στρατιωτών που έλαβαν μέρος στην Επανάσταση το 1823.
- 17γ.21** Έγγραφα 1-2, *Κατατάξεις*, (26.10.1829-26.1.1831).
Κατάλογος ατάκτων που κατετάγησαν στο *Τακτικό Σώμα*.

17γ.22 Έγγραφα 1-8, *Κατάλογοι*, (4.7.1828-22.10.1831).

Κατάλογος Εκατονταρχίας (4.7.1828-22.10.1831). Ονομαστικοί κατάλογοι αξιωματικών και μισθοί (19.12.1828-12.8.1831).

Φάκελος 17δ, Έγγραφα 1-123, Οργάνωση του στρατού.

17δ.1 Έγγραφα 1-56, *Καταλύματα*.

Οι ανάγκες των στρατιωτικών σωμάτων για στέγαση. Ενοικίαση οικιών από πολίτες. Παράπονα πολιτών για τη μη καταβολή των ενοικίων τους. Επιθεωρήσεις στρατοπέδων. Καταστάσεις από-ντων αξιωματικών (26.7.1832).

17δ.2 Έγγραφα 1-5, *Τυπικό Σώμα Στρατού*.

17δ.3 Έγγραφα 1-5, *Ορκωμοσία*, (2.4.1828-19.9.1831).

Ορκωμοσία στρατιωτικών, ναυτών και κυβερνητικών υπαλλήλων.

17δ.4 Έγγραφο 1, *Η Ελλάδα του 1830*.

Περιγραφή της Ελλάδας του 1830.

Μάρκος Μπότσαρης

Φάκελος 18α, Έγγραφα 1-194, Υλικοτεχνικός εξοπλισμός.

18α.1 Έγγραφα 1-78, *Ιππικό*, (6.7.1828-13.7.1832).

Προμήθειες για το Ιππικό σε άχυρο και κριθάρι (6.7.1828-15.10.1830). Αγορές, πωλήσεις και καταγραφές αλόγων (13.9.1828-13.7.1832). Προσφορά αλόγων και μουλαριών στην ελληνική κυβέρνηση από Γάλλους αξιωματικούς. Δημοπρασίες και πωλήσεις ζώων (1.1.1830). Αποδεικτικά αγοράς ίππων για το Ιππικό. Οι κάτοικοι επαρχιών δίνουν φορτηγά ζώα στα στρατιωτικά σώματα

και ζητούν την πληρωμή τους. Συμπλοκές μεταξύ στρατιωτών και πολιτών για άδειες μεταφοράς στρατιωτικών αντικειμένων με ζώα πολιτών (2.3.1829-30.6.1832).

18α.2 Έγγραφα 1-32, *Διαχείριση*, (27.12.1827-14.11.1832).
Έγγραφα διαχείρισης πολεμικού υλικού (27.12.1827-14.11.1832).

18α.3 Έγγραφα 1-21, *Πυρομαχικά*, (8.3.1828-30.10.1830).
Προμήθειες σε πυρίτιδα, χαρτί για *φυσέκια* και μολύβι. Έγγραφο από τη Μάλτα για διάφορες παραγγελίες σε σφαίρες, πυξίδες, σχοινιά, χαλκό.

18α.4 Έγγραφα 1-36, *Κανόνια*, (18.7.1828-22.10.1832).
Αντικατάσταση κανονιών, πωλήσεις, κλοπές, καταχρήσεις, αγορές.

18α.5 Έγγραφα 1-6, *Ξυλεία*, (Φεβρουάριος 1831).
Προμήθεια ξυλείας από Μαρινόγλου για την κατασκευή караβιών, *κρεβατιών* για κανόνια. Πρόταση για κατασκευή αποθήκης ξυλείας. Υλοτομία για τις ανάγκες οπλοστασίου στον Αλφειό.

18α.6 Έγγραφα 1-9, *Γαιάνθρακες*, (1829-1831).
Προμήθεια γαιανθράκων από Άγγλους και μεταφορά τους από τη Μάλτα και τη Σκόπελο. Αναγκαία η κατασκευή αποθήκης για ξύλα και κάρβουνο (Δεκέμβριος 1829). Κατασκευή τσεκουριών και διανομή τους σε σκαπανείς (Ιούλιος 1830). Προμήθεια λαδιού για φωτισμό (Μάρτιος 1831).

18α.7 Έγγραφα 1-12, *Οπλισμός*, (1830-1831).
Προμήθεια σε σπαθιά, ξίφη, πιστόλια, σφαίρες.

Φάκελος 18β, Έγγραφα 1-122, Υλικοτεχνικός εξοπλισμός.

18β.1 Έγγραφα 1-63, *Στρατιωτικός ιματισμός*, (12.5.1828-22.10.1832).
Ράφτες των στρατιωτικών μονάδων: Γ. Δαρειώτης, Σπ. Παπαλεξόπουλος, Φραγκόπουλος, Βοη, Μακρής. Καταγγελίες για υποκειμενικές κρίσεις της *Επιτροπής Ιματισμού* στην εκλογή ραπτών. Αποδεικτικό πληρωμής του ράπτη Φραγκόπουλου. Αναφορές για τις άθλιες συνθήκες εργασίας των ραπτών. Έγγραφα Γάλλων στην *Επιτροπή Ένδυσης*. Παιδιά από το ορφανοτροφείο προορίζονται για ράφτες στην ιματιοθήκη του στρατού (12.5.1828-3.7.1831). Προμήθειες υφασμάτων και αποδεικτικά πληρωμής των προμηθευτών (26.6.1830-12.5.1831). Συμφωνητικά προμήθειας υλικών (κουμπιά). *Επιτροπή Προμήθειας Ιματισμού*. Επίδομα ιματισμού στον Τριζελ (2.2.1830). Προτάσεις για τις στολές των αξιωματικών και το ποσό που θα καταβάλλουν. Κατάλογοι εξόδων για την κατασκευή στολών του *Τακτικού Σώματος Στρατού*. Απογραφές σε αποθήκες ιματισμού στο φρούριο των Πατρών (24.8.1828-Οκτώβριος 1832).

18β.2 Έγγραφα 1-4, *Οικοδομικά έργα*.
Αναφορές για στρατιωτικά οικοδομικά έργα και τεχνίτες.

18β.3 Έγγραφα 1-50, *Πολεμικές λείες*, (1828-1832).

18β.4 Έγγραφα 1-2, *Προσφορές*, (27.7.1828-10.8.1829).
Προσφορές ιδιωτών στα ελληνικά στρατιωτικά σώματα.

18β.5 Έγγραφα 1-4, *Οπλισμός οπλαρχηγών*, (1828-1829).
Απαριθμήσεις όπλων των οπλαρχηγών. Αποζημίωση 450 γροσίων στον Παλάσκα για τα όπλα που έχασε κατά την αιχμαλωσία του.

Φάκελος 19α, Έγγραφα 1-228, Ποινικά αδικήματα.

19α.1 Έγγραφα 1-79, *Πολεμικόν Δικαστήριο*, (7.2.1828-10.7.1832).
Παραίτηση των χιλίαρχων Τζαβέλλα, Ζέρβα και Ίσκου (7.2.1828-10.7.1832). *Τακτικά και Αναθεωρητικά Συμβούλια* (Μάιος-Σεπτέμβριος 1831).

19α.2 Έγγραφα 1-7, *Δικαστικές αποφάσεις*, (26.3.1830-28.6.1832).

19α.3 Έγγραφα 1-98, *Αξιόποινες πράξεις*, (18.1.1828-20.10.1832).
Κλοπές, καταχρήσεις, αυθαιρεσίες οπλαρχηγών και αξιωματικών (18.3.1828-10.10.1832). Κλοπή μεταξιού από τον πεντακοσίαρχο Βέρε στην Ανατολική Ελλάδα. Κλοπές από τον Καρπούζο. Αυθαιρεσίες του χιλίαρχου Κίτσου Τζαβέλλα. Κλοπές από το Στάθη Κατσικογιάννη (21.1.1828-30.10.1829). Κλοπές και καταχρήσεις στην Πελοπόννησο (18.1.1828-20.10.1832). Ο καπετάν Νικόλαος Γιανούζας Σπετσιώτης λεηλάτησε μαγαζιά στη Σέριφο και πούλησε για λογαριασμό του το κρασί (9.10.1828). Αυθαιρεσίες στρατιωτών σε βάρος πολιτών στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα: Σάλωνα (στρατιώτες του Ρούκη), Ταλάντιο, Στρατόπεδο Παλαιοχωρίου (Θερμοπύλες), Μαραθώνας (8.7.1830-30.4.1832). Αυθαιρεσίες στρατιωτών στη Δυτική Στερεά Ελλάδα: Ναύπακτος (στρατιώτες των Φωτομάρα και Μακρή Ζυγιάτη), Κομπότι Άρτας (ληλασία σε οθωμανοκρατούμενη περιοχή), Κράβαρα, Μύτικας (Μάιος 1827-7.1.1832). Αυθαιρεσίες στρατιωτών στην Πελοπόννησο: Τρίπολη, Άργος, Ναύπλιο, Νησί, Λακεδαίμονα, Πηγάδα Επιδαύρου, Κόρινθος, Ξυλόκαστρο, Άγιοι Ανάργυροι (18.1.1828-13.12.1832). Νησιά: Σαλαμίνα, Πόρος, Σκόπελος (6.3.1828-24.10.1831). Πειρατεία από στρατιώτες (4.7.1828-23.6.1832). Κλοπές λαφύρων από στρατιώτες σε βάρος συστρατιωτών τους (23.8.1828-26.1.1832).

19α.5 Έγγραφα 1-8, *Δολοφονίες*, (8.8.1828-2.3.1832).
Δολοφονίες πολιτών από στρατιωτικούς (3.11.1829-2.3.1832). Εγκλήματα Ελλήνων στρατιωτικών με θύματα Οθωμανούς (8.8.1828-27.10.1831).

19α.6 Έγγραφα 1-6, *Τραυματισμοί και φόννοι*, (24.2.1832-15.12.1832).
Τραυματισμοί και φόννοι στρατιωτικών.

19α.7 Έγγραφα 1-20, *Συκοφαντίες*, (22.5.1828-29.6.1832).
Συκοφαντίες εις βάρος στρατιωτικών. Δυσμένεια στρατιωτικών. Συκοφαντικό ποίημα για Γάλλο ναύαρχο από Έλληνα ναύτη.

Φάκελος 19β, Έγγραφα 1-228, Ποινικά αδικήματα.

19β.1 Έγγραφα 1-3, *Διενέξεις*, (1.1.1828).

Διενέξεις μεταξύ οπλαρχηγών.

19β.2 Έγγραφα 1-82, *Λιποτάκτες*, (10.1.1828-6.10.1828).

19β.3 Έγγραφα 1-43, *Ζωοκλοπές*, (1828-1832).

Κλοπές ζώων από στρατιώτες στην Ανατολική Ελλάδα: Σάλωνα (Ρούγγος), Ταλαντονήσι Λοκρίδας (Καρατάσος), Χαμάκι Φθιώτιδας, Λιβαδειά (στρατιώτης του Διαμαντή Ζέρβα), Αλμυρός (καπεταναίοι Κοντογιάννης, Τόλιος και Ευάγγελος, Κουντζούπας), Δίβρη Λαμίας (Ιωάννης Κολοκοτρώνης), Ελευσίνα (15.4.1828-15.5.1832). Δυτική Ελλάδα: Μεσολόγγι (υπασπιστής Χατζηχρήστου), Μύτικας, Βενέτικο (Γρίβας), Ακαρνανία, Βόνιτσα (στρατιώτες του Ίσκου, του Βαρνακιώτη, του Γαρδικιώτη, *Χιλιαρχία* του Καρατάσου), Κοζίτσα Ναυπακτίας (ο Ρούκης αρπάζει ζώα από μοναστήρι), Απλιανή Καρπενησίου (Κοντογιάννης), Μακρυνόρος (13.8.1828-25.11.1829). Αποζημιώσεις για 196 βόδια που άρπαξαν στρατιώτες από τη Δυτική Στερεά Ελλάδα. Κλοπές ζώων στην Πελοπόννησο: Πύργος, Μακρόνησος (Έλληνες και Οθωμανοί λιποτάκτες), Κόρινθος (Χρύσανθος Σισίνης), Κύθηρα, Καλάβρυτα (15.1.1828-13.4.1831). Νησιά Αργοσαρωνικού: Σαλαμίνα, Πόρος *Τάγμα* του Μαλάμου (20.2.1828-7.8.1831). Ζωοκλοπές σε οθωμανοκρατούμενες περιοχές: Στρατιώτες του Ευσταθίου Πλατή στον Αλμυρό, στρατιώτες του Ν. Κριεζιώτη, ο Νταγκλής και ο ανιψιός του Σταμούλης Γκάτσος (4.3.1829-7.7.1830).

19β.4 Έγγραφα 1-2, *Διενέξεις*, (Ιανουάριος 1832).

Διενέξεις στρατιωτών.

19β.5 Έγγραφα 1-2, *Απάτες*, (20.6.1831).

Περιπτώσεις εξαπάτησης επαγγελματιών από στρατιώτες.

19β.6 Έγγραφα 1-12, *Ταραχές*, (1829-1832).

Ταραχές σε στρατόπεδα εξαιτίας της μη καταβολής των μισθών σε στρατιώτες και της έλλειψης τροφίμων.

19β.7 Έγγραφα 1-8, *Κλοπές*, (3.8.1828-1.7.1832).

Κλοπές σε οπλισμό οπλαρχηγών.

19β.8 Έγγραφα 1-5, *Κακοποιήσεις*, (3.10.1828-11.6.1832).

Κακοποιήσεις οπλαρχηγών από στρατιώτες.

19β.9 Έγγραφα 1-7, *Ατασθαλίες*, (1828-1829).

Οικονομικές ατασθαλίες στρατιωτικών. Κλοπές χρημάτων σε στρατόπεδα.

19β.10 Έγγραφο 1, *Οικονομικές διαφορές*, (13.2.1831).

19β.11 Έγγραφα 1-9, *Παρανομίες*, (1830-1831).

19β.12 Έγγραφα 1-9, *Καταλήψεις*, (12.3.1828-24.11.1832).
Καταλήψεις οικημάτων από στρατιώτες.

19β.13 Έγγραφα 1-21, *Απείθεια στρατιωτών*, (Ιανουάριος 1828-Δεκέμβριος 1832).
Ανυπακοή και ανάρμοστη συμπεριφορά στρατιωτών.

19β.14 Έγγραφα 1-21, *Απείθεια αξιωματικών*, (1828-1832).
Απείθεια, ανυπακοή και κατάχρηση εξουσίας από αξιωματικούς.

19β.15 Έγγραφα 1-2, *Σπ. Παπαλεξόπουλος*, (Ιανουάριος 1828).
Υπόθεση για κατάχρηση χρημάτων από το Σπ. Παπαλεξόπουλο. Απολογία Παπαλεξόπουλου για την κατηγορία.

19β.16 Έγγραφο 1, *Παράπονα στρατιωτών*, (Ιούνιος 1831).

Φάκελος 20α, Έγγραφα 1-230, Σίτιση-τροφοδοσία.

20α.1 Έγγραφα 1-20, *Τροφοδοσία*, (12.2.1828-4.8.1831).
Έγγραφα του Κυβερνήτη για την τροφοδοσία των στρατιωτικών δυνάμεων: Ανάθεση επιστασίας και διανομής τροφίμων στο στρατηγό Γ. Κίτζο (12.2.1828). Εγκύκλιοι για τη διανομή τροφίμων σε στρατιωτικά σώματα. Οδηγίες για τον τρόπο πώλησης τροφίμων σε ελληνικά λιμάνια (12.2.1829). Κανονισμός μερίδων (1.9.1830). Δαπάνες για την αγορά αλεύρων και κριθαριού (15.9.1830). Διάταγμα του Κυβερνήτη για την ενοποίηση της τροφοδοσίας (20.2.1831). Κανονισμός διανομής ψωμιού στα στρατεύματα. (24.9.1828). Πρόταση του Α. Μεταξά για τον ανεφοδιασμό των στρατιωτών, ώστε να μην καταφεύγουν σε λεηλασίες (28.4.1829-1.5.1829).

20α.2 Έγγραφα 1-142, *Προμήθειες*, (22.4.1828-21.9.1831).
Προμήθειες τροφίμων κατά τα έτη 1828-1830: Αναζήτηση τροφίμων με τη συνδρομή ομογενών εμπόρων της Ιταλίας. Προτάσεις του Κυβερνήτη για τη *Χρηματιστική Τράπεζα* (22.4.1828). Αποστολή τροφίμων με το πλοίο του Μοναρχίδη, *Ο Κάνιγκ*. Προμηθευτές. Πλοία για τη μεταφορά τροφίμων και προβλήματα (7.4.1828-21.9.1831).

20α.3 Έγγραφα 1-8, *Δόβας*, (9.4.1829-30.5.1831).
Αναφορές του φροντιστή Δόβα για τη διανομή τροφίμων στα στρατιωτικά σώματα.

20α.4 Έγγραφα 1-27, *Τροφές*, (4.4.1828-2.5.1831).
Προμήθεια ψωμιού (4.4.1828-2.5.1831). Εισαγωγές ψωμιού και σίτου (11.5.1828-10.11.1832). Νοθευμένο και ακατάλληλο σιτάρι (8.5.1828-20.9.1831). Ανάγκη προμήθειας ζωοτροφών (1829). Έγγραφα για τους αρτοποιούς Ιωάννη Τζακονόπουλο, Αντώνιο Τασαρόπουλο, Νικόλαο Σάλα, Γεώργιο Παναγιωτόπουλο (7.6.1828-11.5.1830). Προμήθεια οίνου (Μάιος 1829).

20α.5 Έγγραφα 1-33, *Αποθήκες και μύλοι*, (22.5.1828-31.12.1831).
Αποθήκες τροφίμων και μύλοι αλέσεως (6.7.1828-15.9.1829). Αποθήκες Σαλαμίνας (22.5.1828-5.10.1831). Αποθήκες Μεγάρων (5.10.1829). Αποθήκες Ναυπλίου: Διαχείριση, ανάγκη επισκευών, αγορά μεγεθών μέτρησης-σταθμών (Ιούνιος 1828-Σεπτέμβριος 1831). Αποθήκες Παλαμηδίου

(11.11.1828), Άργους (16.7.1831), Πιάδας-Επιδαύρου (Αύγουστος 1828), Βοστίσας (Αύγουστος 1830), Ναυπάκτου (1829-1831).

Φάκελος 20β, Έγγραφα 1-245, Σίτιση-τροφοδοσία.

20β.1 Έγγραφα 1-52, *Στρατιωτικά οικήματα*, (24.11.1828-5.3.1832).

Οργάνωση και οδηγίες για τις στρατιωτικές αποθήκες. Στρατιωτικές αποθήκες στη Στερεά Ελλάδα: Δημιουργία αποθηκών στα Σάλωνα, τη Ναύπακτο, τη Βόνιτσα, το Ταλάντιο, το Δραγαμέστο (Αστακός Αιτωλοακαρνανίας) (24.4.1829-26.9.1831). Στρατιωτικά οικήματα στην Πελοπόννησο: Επισκευή και κατασκευή στρατώνων στην Κόρινθο, το Ναύπλιο (7.7.1830, 2.12.1830), το Άργος (8.11.1829-30.1.1831), την Πάτρα, την Καλαμάτα, τη Ναύπακτο, τον Πύργο (24.4.1829-4.7.1831). *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*: Διάταγμα για τις κρατήσεις στρατιωτικών μισθών και χρησιμοποίησή τους στην ανέγερση και επισκευή στρατιωτικών οικημάτων (18.10.1830).

20β.2 Έγγραφα 1-13, *Κλοπές τροφίμων*.

Αναφορές για κλοπές και καταχρήσεις σε τρόφιμα.

20β.3. Έγγραφα 1-56, *Ελλείψεις*, (Μάιος 1828-Δεκέμβριος 1831).

Ελλείψεις τροφίμων σε φρούρια και στρατόπεδα. Παράπονα οπλαρχηγών για τις ελλείψεις. Αντιδράσεις για τη μισθοδοσία.

20β.4 Έγγραφα 1-49, *Μισθοσιτηρέσια*, (Φεβρουάριος 1828-Φεβρουάριος 1831).

Εφοδιασμός στρατοπέδων. Μισθοδοσία στρατού. Καταχρήσεις τροφίμων από τον Ιονικό υποπρόξενο Μενάγια. Διανομή μερίδων.

20β.5 Έγγραφα 1-34, *Τροφοδοσία*, (Μάιος 1828-Ιούνιος 1832).

20β.6 Έγγραφα 1-29, *Στρατιωτικές αποθήκες*.

Η κατάσταση των αποθηκών τροφίμων μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια.

20β.7 Έγγραφα 1-12, *Δωρεές*, (1828-1831).

Δωρεές τροφίμων από Έλληνες και αλλοδαπούς ιδιώτες.

Δημήτριος Πλαπούτας

Φάκελος 21, Έγγραφα 1-277, Φρούρια.

21.1 Έγγραφα 1-144, *Φρούρια Ρούμελης*, (2.3.1829-23.9.1832).

Φρούριο Ναυπάκτου (18.3.1829-23.9.1832). Πολιορκία του φρουρίου και κατάληψή του (Μάρτιος 1829). Πληροφορίες για το φρούριο από κατασκόπους (Νοέμβριος 1828). Συνθήκη παράδοσης της Ναυπάκτου (11.4.1829). Φρούριο Βόνιστας (2.3.1829-17.6.1832).

21.2 Έγγραφα 1-17, *Φρούριο-Φυλακές Πόρου*, (27.3.1828-27.9.1832).

21.3 Έγγραφα 1-39, *Φρούριο Π. Πατρών*, (10.10.1828-26.4.1832).

Αναφορές για την κατάσταση των αποθηκών του φρουρίου Πατρών (ιματισμός, ζωτροφές, εκρηκτικά). Συνθήκη παράδοσης της πόλης και του φρουρίου.

21.4 Έγγραφα 1-30, *Φρούριο Ακροκορίνθου*, (20.2.1828-8.11.1832).

Λειτουργία φυλακών στο φρούριο. Έγγραφα για την ανοικοδόμηση του φρουρίου.

21.5 Έγγραφα 1-47, *Μεσσηνιακά Φρούρια*, (1828-1832).

Λύση της πολιορκίας και εκκένωση των μεσσηνιακών φρουρίων. Διορισμός του συνταγματάρχη Corbet στη θέση του ανώτατου διοικητή των φρουρίων (Ιούνιος 1830). Πωλήσεις άχρηστων ορειχάλκινων κανονιών σε Γάλλους (1832). Φρούριο Κορώνης (18.10.28-16.11.31), φρούριο Μεθώνης (1829-1832), φρούριο Νεοκάστρου (3.3.1828-14.9.31).

Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γράμματα
18 B

Προς Ιωάννη Καποδίστρια

Εξοφλούμεν τα έσοδα άνωθεν και κυριότατα
και τωσών σήμερον έκταρτατα εγγράφω εστί
ταύτα και εφοροποιεί με εφ'αυτών διαφόρων
ή εφ'αυτών και σήμερον ταύτα, έπειτα άνωθεν
αυτών ή και ικανότατα ή και τωσών και τωσών.
Οι έσοδοί άνωθεν εφ'αυτών και τωσών
αυτών και τωσών κυριότατα τωσών σήμερον
ή εφ'αυτών και τωσών, ή και τωσών μετ' εστί
μετ' εστί ή και τωσών και τωσών και τωσών
και τωσών άνωθεν.

Εν Πόρῳ τῆς 28. 9. 1828

Ο Κυβερνήτης
Αθανάσιος

Εφ'αυτών και τωσών
Ε. Γεωργίου

Έγγραφο του Ιωάννη Καποδίστρια

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ

Αρχεία

ΓΑΚ, *Γενική Γραμματεία*, φάκ. 97, 99, 108, 123, 144, 226B, 241, 255, 256, 269, 274.

ΓΑΚ, *Γενικόν Φροντιστήριον*, φάκ. 1, 2, 3, 14, 37, 85.

ΓΑΚ, *Γραμματεία Στρατιωτικών*, φάκ. 3, 4, 9, 10, 11.

ΓΑΚ, *Γραμματεία των Στρατιωτικών και των Ναυτικών*, φάκ. 1, 2, 3, 5.

ΓΑΚ, *Έκτακτοι Επίτροποι*, φάκ. 36, 37.

ΓΑΚ, *Εκτελεστικό Σώμα*, φάκ. 19, 138.

ΓΑΚ, *Οθωνικό Αρχείο*, φάκ. 72.

ΓΑΚ, *Πληρεξούσιος Τοποτηρητής*, φάκ. 11A, 11B, 13, 14, 15, 16B.

Αρχεία Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τόμ. Α΄-Γ΄, Αθήνα 1973.

Εφημερίδες

Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος, Ναύπλιο (25.1.1828-20.12.1830), αριθ. 6-100.

Εθνική Εφημερίς, Ναύπλιο (25.6.1832), αριθ. 20.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βακαλόπουλος Απ., *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού*, τόμ. Η΄, Θεσσαλονίκη 1988.

Βακαλόπουλος Απ., *Τα ελληνικά στρατεύματα του 1821. Οργάνωση, ηγεσία, τακτική, ήθη, ψυχολογία*, Θεσσαλονίκη 1965.

Βλαχογιάννης Γ., «Ιστορία του τέλους του πολέμου», *Ημερολόγιον Ελλήνων Συντακτών*, τόμ. Β΄, Χ.Χ.

Βυζάντιος Χρ., *Ιστορία του τακτικού στρατού της Ελλάδος από της πρώτης συστάσεώς του κατά το 1821 μέχρι του 1832*, Αθήνα 1837.

Βυζάντιος Χρ., *Ιστορία των κατά την Ελληνικήν Επανάστασιν Εκστρατειών και Μαχών και των μετά ταύτα συμβάντων, ων συμμετάσχεν ο τακτικός στρατός από του 1821 μέχρι του 1833*, Αθήνα 1901.

Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Η ιστορία της οργάνωσης του Ελληνικού Στρατού (1821-1954)*, Αθήνα 2005.

Δεσποτόπουλος Αλ., *Ο Κυβερνήτης Καποδίστριας και η απελευθέρωσις της Ελλάδος*, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1996².

Δημακόπουλος Γ., «Η επί του Αγώνος υπέρ της Δημοσίας Υγείας κυβερνητική πολιτική», *Επιστημονική Επετηρίς της Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών (1971-1972)*, τόμος αφιερωμένος στον Π. Περδίκια, Αθήνα 1972.

- Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία, *Διεθνές Πρότυπο Αρχαιακής Περιγραφής (Γενικό)*, Αθήνα 2002.
- Κασομούλης Ν., *Στρατιωτικά Ενθυμήματα*, τόμ. Γ', Αθήνα χ.χ.
- Κούκκου Ελ., *Ιωάννης Καποδίστριας, ο άνθρωπος-ο αγωνιστής*, Αθήνα 1965.
- Κούκκου Ελ., *Ιωάννης Καποδίστριας, ο άνθρωπος-ο διπλωμάτης*, Αθήνα 2000¹³.
- Κούκκου Ελ., «Ενέργειες του Καποδίστρια για την απελευθέρωση της Στερεάς Ελλάδος», *Εταιρεία Βοιωτικών Μελετών*, τόμ. Α', τεύχ. Β', Αθήνα 1988, σσ. 739-771.
- Κούκκου Ελ., «Οι αγώνες του Καποδίστρια για την επέκταση προς Β. των ελληνικών συνόρων», *Πρακτικά Β' Πανελληνίου επιστημονικού Συνεδρίου Κονίτσας*, Αθήνα 1991.
- Κυριακίδης Μ., «Ο Ιωάννης Καποδίστριας και η οργάνωση του ελληνικού στρατού», *Επιστημονικά Δημοσιεύματα Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων*, τεύχ. 2, Αθήνα 2003, σσ. .
- Κυριακόπουλος Κ., Μαυρογιώργος Χρ., «Η περιθάλψη του πληθυσμού και των στρατιωτών κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 21», *Ιατρικό Περισκόπιο*, τχ. 9, Αθήνα 2004.
- Κώνστας Κ., «Γιατροί, Νοσοκομεία, Ασθένειες στο επαναστατημένο Μεσολόγγι (1821-1826)», *Νέα Εστία*, τόμ. 65 (Ιανουάριος-Ιούνιος 1959), Αθήνα 1959.
- Μπάγιας Ανδρ., *Εγχειρίδιο Αρχαιονομίας. Η επεξεργασία ενός ιστορικού αρχείου*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 1999.
- Μπάγιας Ανδρ., *Αρχαιονομία. Βασικές έννοιες και αρχές. Η οργάνωση των αρχείων για τη διοίκηση και την έρευνα*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 1999².
- Μπρέκης Σπ., *Ιστορία της νεωτέρας Ελλάδος (19^{ος} αιώνας)*, Αθήνα 1998.
- Παπαγεωργίου Ι., *Η ιατροφαρμακευτική περιθάλψις των Αγωνιστών του 1821*, Ηράκλειο 1968, σσ. 15-18.
- Παπαγεωργίου Στ., «Η στρατιωτική διοργάνωση. Πολεμικές επιχειρήσεις στα χρόνια του Καποδίστρια», *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, Αθήνα 2003, σσ. 217-234.
- Παπαγεωργίου Στ., *Η Στρατιωτική Πολιτική του Καποδίστρια. Δομή, οργάνωση, και λειτουργία του στρατού ξηράς της καποδιστριακής περιόδου*, Αθήνα 1986.
- Παπαγεωργίου Στ., *Το ελληνικό κράτος (1821-1900). Οδηγός αρχειακών πηγών της νεοελληνικής ιστορίας*, Αθήνα 1988
- Παπαδόπουλος Στ., *Η Οργάνωση του Στρατού της Δ. Στερεάς Ελλάδος επί Καποδίστρια*, ΕΜΣ, Θεσσαλονίκη 1964.
- Πετρίδης Π., *Πολιτικοί και συνταγματικοί θεσμοί στη νεότερη Ελλάδα (1821-1843)*, Θεσσαλονίκη 1990.
- Σπηλιωτόπουλος Επαμ., *Τα Πυρομαχικά κατά τον Αγώνα του 1821*, Αθήνα 1972.
- Σπυριδωνος Εμμ., *Σχέδιον οργανισμού του άτακτου στρατιωτικού της Ελλάδος*, Αθήνα ακωστ'.
- Στασινόπουλος Επ., *Ο στρατός της πρώτης εκατονταετίας*, Αθήνα 1935.
- Συλλογή Στρατιωτικών Νόμων και Διαταγμάτων*, Αθήνα 1853.
- Φωτόπουλος Χρ., *Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828-1998*, Αθήνα 1998.

Heideck K., «Τα των Βαυαρών Φιλελλήνων εν Ελλάδι κατά τα έτη 1826-1829», *Αρμονία*, τχ. Α΄, Αθήνα 1901.

Petropoulos J., *Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο ελληνικό βασίλειο(1833-1843)*, Αθήνα 1997.

Millingen J., *Memoirs of the Affairs Greece...*, Λονδίνο 1831.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Αβινιόν	55	Βίλια (τα)	46
Αγγελέτης Ν.	47	Βλάχοι	63
Άγιο Όρος	58	Βλαχόπουλος Αλ.	67
Άγ. Ανάργυροι (οι)	73	Βοναπάρτης Π.	53
Άγ. Πέτρος (ο)	46	Βόνιτσα (η)	25, 46, 47, 55, 63, 74, 76
Αγουλνίτσα (η)	46	Βόρ. Σποράδες	58
Άγραφα (τα)	64, 65	Βοστίτσα (Αίγιο)	46, 58, 62, 76
Αδριατική	58	Βούλγαρης Δημ.	58, 59
Αθηνά	57	Γαζής Γ.	52
Αθήνα (η)	26, 68	Γαλλία	14, 21, 23, 25, 53, 55
Αίγινα (η)	46, 58, 59, 62	Γάλλοι	3, 4, 12, 13, 19, 21, 25, 32, 35, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 60, 62, 64, 69, 71, 72, 73, 77
Ακαρνανία	74		
Ακροκόρινθος (ο)	11, 27	Γαργαλιάνοι (οι)	46
Ακρόπολη	62	Γαρδικιώτης	6, 74
Αλβανία	65	Γεν. Φροντιστήριο	3, 5, 8, 11, 24, 25, 31, 37, 51
Αλή Πασάς	19, 63		
Αλμυρός(ο)	74	Γεν. Γραμματέας	54
Αμπελάκια (τα)	47	Γεν. Επιθεωρητής	12, 51
Αν. Στερεά	4, 8, 25, 27, 32, 35, 47, 50, 66, 67, 68, 73	Γεν. Φροντιστής	50, 63, 66
		Γιανούζας Ν.	73
Ανατολικό (το)	64	Γιουσούφ Μπέης	62
Ανηφορίτης (ο)	66	Γκάτσος Στ.	74, 64
Άννινος Μπ.	47	Γλαράκης Γ.	47, 59
Αντίρριο (το)	65	Γούδας Ανασ.	51
Αποστολίδης Μιχ.	47	Γούτζος Στ.	
Αρβανίτες	63, 64, 65	Γραμ. Ναυτικών	4, 59, 67
Αργολίδα	46, 57	Γραμ. Στρατιωτικών	4, 59, 67, 68
Άργος (το)	11, 16, 27, 46, 47, 54, 62, 69, 73, 76	Γρίβας Γαρ.	6, 63, 64, 66, 74
		Δαρειώτης Γ.	72
Αργοσαρωνικός	36, 46, 74	Δέντριν Ευστ.	58
Αρκαδία (η)	62	Δερβενοχώρια (τα)	52
Άρτα (η)	58, 63, 64, 73	Δεσύλλας Χρ.	47, 51
Αστακός (ο)	63, 76	Δόβας	43, 66, 75
Άστρος (το)	46	Δραγαμέστο (το)	3, 63, 76
Αταλάντη (η)	25	Δροσινός Χρ.	47
Αττική	35, 36, 46, 54, 58, 59, 62, 64	Δυοβουνιώτης Γ.	6, 52
		Δυτ. Στερεά	25, 35, 36, 63, 65, 74
Βάγιος Λ.	47		
Βαλλύν	47	Δωρίδα	45
Βαλπινός Γ.	63		
Βαρνακιώτης Γ.	16, 65, 74	Εθνικό Ταμείο	58, 67
Βελήμ Μπέης	65	Εκπαιδευτικός Λόχος	53
Βενέτικο (το)	46, 74		

Έκτακτοι Επίτροποι	45, 52	Καλαμάτα (η)	55, 58, 76
Εκτελεστική Δύναμη	56, 63	Καλλέργης Δ.	52
Ελαφρά Τάγματα	4, 5, 7, 8, 10, 16, 18, 31, 70, 64	Κανάρης Κ.	4, 59
		Καποδίστριας Αυγ.	7, 8, 10, 11, 13, 50, 52, 53
Εξεταστική Αστυνομία	62		
Επανάσταση Βιομηχάνων	56	Καποδίστριας Βιάρ.	3, 59, 68
Επαρχία Ζητουίνου	45	Καποδίστριας Ι.	1-3, 4, 5, 8, 10, 11, 14, 17, 18, 20, 21, 24 – 26, 31, 46, 50, 52, 55, 64, 68, 76
Επαρχία Λιβαδειάς	45, 46	Καραβάν Σεράι	65
Επαρχία Ναυπακτίας	46	Καρατασάκη Ελ.	68
Επαρχία Ταλαντίου	46	Καρατάσος Τ.	74
Επίδαυρος (η)	46, 68, 76	Καρδάρης Αθ.	69
Επιτρ. Γερουσίας	48	Κάρολος Ι΄	25
Επιτρ. Ελέγχου	59	Καρπενήσι (το)	46, 64
Επιτρ. Οικονομίας	50, 52, 69	Καρύταινα (η)	46
Ερμής (πλοίο)	59	Καστανάς	52
Εύβοια	58	Κατσικογιάννης Στάθ.	62, 73
Ευμορφόπουλος Δ.	6, 67	Κάτ. Ναχαγιέ (ο)	46
Ευρυτανία	63, 64	Κάτω Χαϊντάρι (το)	46
		Κάτω Χώρες	61
Ζέρβας Διαμ.	6, 55, 63, 68, 74	Κεντρ. Πολ. Σχολείο	12, 20
Ζέρβας Στρ.	46	Κερκυρόπουλος	63
Ζητούι (το)	45	Κιουταχίς	64
Ζυγιάτης Μακρ.	73	Κίτζος Γ.	67
Ζωγράφος Κ.	3, 66	Κλαύδιος Αυγ..	47
		Κλονάρης Χρ.	2
Ήλιδα	23, 62	Κολοκοτρώνης Θ.	3, 4, 13, 52, 63
Ήπειρος	63, 64	Κολοκοτρώνης Ι.	63, 74
		Κομπότι Άρτας (το)	73
Θαλάσσιο Δικαστήριο	58	Κόνιτσα (η)	65
Θεμιστοκλής (πλοίο)	60	Κοντογιάννης Γ.	74
Θερμιά (Κύθνος)	47	Κορινθία	4, 46
Θερμοπύλες (οι)	25, 66, 73	Κορινθιακός κόλπος	4, 58
Θεσπρωτία	65	Κόρινθος (η)	74, 76
Θεσσαλία	64	Κορώνη (η)	46, 77
Θήβα (η)	62, 66	Κούκλας	47
		Κουντζούπας Ευάγ.	74
Ιάσιο (το)	47	Κουντζούπας Τόλιος	74
Ιγκονέ	55	Κράβαρα (τα)	73
Ιμπραήμ	18, 51, 54, 59	Κρήτης Στ.	47
Ίος	62	Κριεζής Αντ.	4, 61
Ίσκος Ανδρ.	63, 64, 65, 73, 74	Κριεζιώτης Ν.	6,74
Ισμαήλ Μπέης	65	Κυδωνιάτης Ανδρ.	47
Ίτς Καλέ	57	Κύθηρα	74
Ιωάννινα (τα)	63, 65	Κύθνος	47
Ιωαννίτης Μαστρ.	64	Κωλέπτης Ιωάν.	13
Καλάβρυτα (τα)	74		

Λακεδαίμονα	46, 73	Μπουρέας	47
Λάτρης	55	Μπουρμπουκάκης	47
Λεβίδης Κ.	65	Μπούτης	61
Λιβαθανόπουλος	47	Μύκονος	62
Λιδωρίκης Π.	23	Μύτικας (ο)	74
Λόρδος Βύρωνας	23, 64	Μυτιλήνη	59
Λόχος Ναυτικού	59		
Λυών	55	Νάκος Λάμπ.	52
		Ναύπακτος (η)	8, 25, 46, 63, 64, 65, 69, 77, 85
Μακρόνησος	74		
Μακρυγιάννης Ι.	4, 63	Ναύπλιο (το)	11, 12, 23, 25, 27, 62, 68, 73, 75
Μακρυνόρος Άρτας (το)	63, 65, 74		
Μαλάμος Κ.	74	Ναυτική Επιτρ. Πόρου	58
Μαλλιακός κόλπος	59	Νεόκαστρο (το)	46, 77
Μάλτα	72	Νησί (το)	73
Μάνη (η)	13	Νίκας Νάσης	6
Μανιάτες	58	Νταγκλής	74
Μαραθώνας (ο)	73	Ντούκας-Τζάπας Κ.	47
Μάρκος Ν.	47	Ντουριέρ	55
Μαρσάν	55		
Μασσαλία	46	Ξυλόκαστρο (το)	73
Μαυροκορδάτος Αλ.	3, 21, 27, 51, 59, 62, 66		
Μαυροβουνιώτης Β.	6	Ο Κάνιγκ (πλοίο)	75
Μαυρογιάννης Αντ.	47	Οθωμανοί	58, 62, 64, 74
Μαυρογένους Μαντώ	59	Ολύμπιος Ι.	46
Μαυρομιχάλης Κ.	65	Οπλοστάσιο Ναυπλίου	13, 23, 24, 57
Μαυρομιχάλης Π.	2, 16	Ορφανοτροφείο Αίγινας	59, 72
Μέγαρα (τα)	13, 46, 54		
Μέθανα (τα)	26, 47	Πακτωλός (πλοίο)	60
Μεθώνη (η)	46, 47, 55, 77	Παλαμήδι	75
Μενάγια	76	Παναγιωτόπουλος Γ.	75
Μενίδι (το)	62	Πανελλήνιο	2, 3, 14, 31
Μεσολόγγι (το)	16, 23, 26, 46, 58, 64, 65, 74,	Παπαλεξόπουλος Σπ.	43, 72, 75
		Παπαλουκάς Π.	52
Μεσσήνη (η)	46	Παπασταθόπουλος Αναγ.	51
Μεσσηνία	4, 62, 69	Πάτμος	62
Μεσσηνιακά Φρούρια	43, 54, 77	Πάτρα (η)	26, 27, 36, 43, 46, 48, 55, 57, 58, 62, 63, 72, 76, 77
Μεταξάς Ανδρ.	45, 52, 66, 75,	Πατσίφικο Λεβή	56
Μιαούλης Ανδρ.	4, 58	Παυλάκης	47
Μολδαβία	47	Πειραιάς (ο)	59
Μοναρχίδης Αναγ.	75	Πελοπόννησος	1, 12 – 13, 16, 32, 35, 36, 46, 54, 55, 57, 63, 65, 68, 73, 74, 76
Μονεμβασιά (η)	1		
Μουρτζίνος Δ.	67	Πενταμ. Επιτρ. Αθηνών	62
Μπαϊρακτάρης Ιωάν.	46	Περαχώρα (η)	46
Μπενιζέλος Ρούφος	59, 62	Περρούκας Δ.	52
Μπότσαρης Ν.	3, 16		

Περσεφόνη (πλοίο)	59
Πέτρα (η)	6, 66
Πετράκης Ανάργ.	48, 62, 66
Πηγάδα Επιδαύρου (η)	73
Πιάδα (η)	76
Πίκολο	47
Πλαπούτας Δ.	16
Πλατής Ευστάθ.	74
Πληρεξ. Τοποτηρητής	7, 52
Πολεμικό Συμβούλιο	3, 13, 16, 67
Πολεμικό Τμήμα	3, 31
Πολιτ. Φρουρά Πελοπον.	4, 56, 62
Πολυλάς	47
Πόρος	3, 13, 43, 46, 58, 59, 73, 74
Πρασακάκης	47
Πρέβεζα (η)	4, 63, 65
Πρόνοια	57
Πρότυπο Τάγμα	53
Πύλης Εμμ.	47
Πύργος (ο)	58, 74, 76
Ραγκούζα (η)	58
Ράδος Κ.	65
Ράικος Ιωάν.	69
Ρίο (το)	53
Ρόδιος Π.	4, 59, 64, 68
Ρούγγος	74
Ρούκης Ι.	46, 73
Ρούμελη	43, 54, 77
Ρουμελιώτες	5, 54
Σαλαμίνα (η)	3, 25, 46, 47, 62, 66, 73, 74
Σάλας Ν.	75
Σάλωνα (τα)	16, 45, 66, 69, 73, 74, 76
Σάμος	60
Σαντορίνη	62
Σαχίνης Γ.	4, 59
Σαχτούρης Γ.	4, 58, 59
Σέριφος	73
Σιλιχτάρ Πασάς	64, 66
Σισίνης Χρύσ.	74
Σίφνος	62
Σκιάθος	66
Σκόπελος	66, 72, 73
Σμύρνα (πλοίο)	59
Σουβάλα (Αίγινα)	46

Σουλιώτες	5, 8, 46, 70
Σουλτανιώτης Γ.	68
Σπανιολάκης Γ.	50
Σπάρτη (η)	46, 62, 67, 70
Σπέτσες	53, 62
Σπηλιάδης Ν.	62
Σταϊκόπουλος Αθ.	36, 49
Σταϊκόπουλος Γιαν.	36, 49
Σταϊκόπουλος Στ.	36, 49
Στάικος Γ.	64
Σταματελόπουλος Ν.	4, 62, 63, 65
Στράτος Γ.	6, 65
Στράτος Ν.	6
Σύρος	26, 58, 62
Σχολή Ευελπίδων	21, 32, 37, 51
Σώμα Απομάχων	42, 47
Σώμα Ιππικού	22, 54, 64, 69
Σώμα Οχυρωματοποιίας	10, 13, 54
Σώμα Πυροβολικού	12, 20, 41, 54, 69
Σώμα Πυροβολιστών	8, 58
Τακτικό Σώμα	1, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 31, 68, 69, 70, 72
Τακτικόπολη Μεθάνων	11
Ταλάντιο (το)	73, 76
Ταλαντονήσι (το)	74
Ταξιαρχικό Σώμα	10, 70
Τασαρόπουλος Αντ.	75
Τζαβέλλας Κίτσ.	6, 52, 57, 64, 65, 73
Τζάκας	47
Τζακονόπουλος Ι.	75
Τζάκος Π.	47
Τζιλιάκης Θ.	47
Τζούνης Αντ.	67
Τήνος	62
Τομπάζης Γιακ.	59
Τρίκαλα Κορινθίας (τα)	46
Τρικούπης Σπ.	51
Τρίπολη (η)	46, 73
Τριπολιτσιώτης Κων.	64
Τροιζήνα (η)	2, 24, 52
Τσέλιος	65
Υγειονομική Υπηρεσία	54, 66
Ύδρα	23, 26, 54, 62, 67

Υψηλάντης Δημ.	4, 5, 6, 8, 15, 18, 19, 21, 32, 34, 37, 51, 52, 66
Φαλάγκας	58, 61
Φαληρέας	59
Φαρμάκης Ι.	52, 65, 67
Φθιώτιδα	45, 74
Φιλελ. Επιτρ. Αμερικής	46
Φραγκόπουλος	72
Φρεζέλ	55
Φροντιστηριακή Επιτρ.	50
Φρούραρχος Ναυπάκτου	64
Φωτομάρας Χρ.	3,73
Χαμάκι Φθιώτιδας (το)	74
Χαρδονέτος Κ.	47
Χατζημιάλης Ντ.	69
Χατζηπέτρος Χρ.	6
Χατζηχρήστος Π.	69, 74
Χιλιαρχίες	5 – 7, 16, 17, 23, 26, 31, 52, 68, 69, 74
Χιμάρα (η)	63
Χίος	4, 11
Χορμόβας Κ.	66
Χορτάκης Ν.	46
Χόστια Λιβαδειάς	47
Χρυσανθακόπουλος Κ.	59
Χρυσό (το) Φωκίδας	47
Abbati	38, 55
Almeida	38, 55
Bailly	66
Bernardy	47
Blondel	65
Bon	72
Bourna	47
Bojons	26
Bozzi	47
Chardonnet	47
Cheneui	55
Church R.	3, 4, 8, 61, 64, 65
Cohrane Th.	3, 4, 59, 61
Corbet	77

Denois	54
Densel	63, 64, 65
Denys St.	64, 69
Descouffi	47
Durrieu	68
Fabricius	39, 56, 61
Fabvier Ch.	2, 4, 11, 17, 19, 21, 23
Gerard E.	13, 22, 53, 55, 56
Gering W.	55
Gibbon	39, 59, 61
Gosse L.	47
Graillard Fr.	13
Hastings Fr.	4, 39, 61
Heideck K.	4, 8, 9, 11, 12, 14, 22, 23, 25, 54, 69
Howe S.	27
Ligniville	55
Maison	54, 55
Majies A.	19
Mangin	54
Passano	64, 65
Pauziθ	12, 20
Peillon	12, 69
Pieri N.	9, 20, 64, 65
Pissa	4, 47, 65
Raybaud	26
Santelli R.	20
Sauquet	3
Schaubourg	59
Schneider	55
Sebastiani	55
Treiber H.	27
Trizel	12, 46, 47, 54, 56, 68, 69, 72
Urquhart D.	39, 61

